

BONN (KOLONIA)

Nr 1

Kolonia, 8 stycznia 1989 r.
**Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu Konsularnego MSZ w sprawie
polonijnego „okrągłego stołu”**

Szyfrogram nr 325/I
z Kolonii nadany 89.01.08 g. 12.20
Rozszyfrowano 89.01.08. g. 15.00

Pilny

Szumski

Ideę polonijnego „okrągłego stołu” konsultowaliśmy z czołowymi działaczami organizacji polonijnych w RFN oraz z co znaczącymi przedstawicielami środowisk emigracyjnych ostatnich lat. Nie stwierdziliśmy szczególnego zainteresowania tą ideą. W środowisku emigracji i w organizacjach polonijnych w RFN w zasadzie nie występują znaczące kontrowersyjne problemy w stosunkach z krajem, które wymagałyby procesu porozumienia w ramach „okrągłego stołu”. Środowiska te generalnie pozytywnie odnoszą się do treści polityki porozumienia narodowego w tym otwarcia kraju na Polonię. Nie mamy natomiast kontaktów ze środowiskiem zorganizowanej emigracji politycznej, która zajmuje pozycje wykluczające możliwości prowadzenia z nią konstruktywnego dialogu. Proces reform w Polsce powoduje osłabienie jej wpływów. Nastąpił m.in. niemal całkowity rozpad ZPU (Związek Polskich Uchodźców), kryzys i spadek znaczenia Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów i ugrupowań prosolidarnościowych.

Wśród przedstawicieli tych środowisk nie dostrzegamy reprezentatywnych kandydatów do dialogu w ramach „okrągłego stołu”. Włączenie niektórych z nich do tego dialogu mogłoby spowodować umocnienie się ich ograniczonych i słabnących wpływów w polskich środowiskach emigracyjnych i to kosztem współpracujących z nami organizacji polonijnych.

W środowisku polonijnym w RFN nie istnieją znaczące podziały, ani też istotne hamulce w zakresie utrzymywania rozwoju kontaktów i współpracy z krajem. Wyrazem tego było m.in. odbyte w listopadzie ubiegłego roku spotkanie prezesów najbardziej liczących się organizacji polonijnych w RFN. W tej sytuacji forsowanie w środowisku generalnie w tutejszej opinii jako dialog z „opozycją” spowodowałoby pobudzenie nie istniejących w zasadzie tendencji do opozycyjnego podejścia do realizowanej polityki w kraju.

Udział Polonii w RFN w dialogu w ramach polonijnego „okrągłego stołu” powinien być ograniczony w zasadzie do przedstawicieli współpracujących z nami organizacji polonijnych oraz niektórych wybitniejszych przedstawicieli polonijnej inteligencji emigracyjnej.

Karski

Otrzymują: Rakowski, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Kołodziejczak, Gdula, Kucza, Loranc, Pożoga, Użycki, Szaciło, Górnicki, Misztal, Sarewicz, Sereda, Klasa, Olechowski, Kulski, Miernik, Rapacki, Staniszewski, Szumski

Nr 2

Kolonia, 10 stycznia 1989 r.
Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z Horstem
Teltschikiem, doradcą kanclerza Helmuta Kohla na temat przygotowań do wizyty
H.Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 448/I
z Kolonii nadany 10.01.89 g. 18.40
Rozszyfrowano 10.01.89 g. 22.00

Pilny

Kulski

Z rozmowy 9 bm. z Teltschikiem/ osobistym doradcą Kohla/.

1. Przekazałem, że Kucza został wyznaczony na pełnomocnika do rokowań nad zawartością pakietu przygotowywanego na wizytę Kohla. T. dziękował. Zapowiedział niezwłocznie o poinformowanie o tym kanclerza z sugestią pilnego desygnowania ich odpowiednika. Zakładają, że Kucza zostanie „wyposażony we wszystkie niezbędne pełnomocnictwa”.

Potwierdziłem, dając wyraz podobnemu oczekiwaniu po ich stronie. Sugerują pierwsze spotkanie obu pełnomocników w Bonn. Nie wykluczają, że może ono nastąpić jeszcze przed rozmową Rakowski – Kohl /20 bm./.

Przedmiotem rokowań pełnomocników – wszystkie bez wyjątku problemy, bez tematów tabu. W planowaniu terminu wizyty Kohla nastawiają się na jej realizację w I połowie maja br. Zależać to będzie jednak od przebiegu i rezultatów rozmów pełnomocników. W przypadku niemożliwości zakończenia ich prac do maja wizyta Kohla uległaby przesunięciu na „późną jesień” /październik-listopad/.

Wizytę Gorbaczowa w Bonn przewidują na przełomie maja-czerwca. Uważają za celowe zachowanie określonego dystansu czasowego wobec tych dwóch wydarzeń.

2. Sondowałem zamierzenia i intencje Kohla przed spotkaniem z premierem Rakowskim. Wg T. kanclerze, poza problematyką bilateralną, będzie się interesował naszymi reformami gospodarczymi przede wszystkim /nowe ustawy o działalności gospodarczej, w tym z udziałem podmiotów zagranicznych/ oraz społeczno-politycznymi, również w kontekście wpływu tego czynnika na rezultaty wyborów do Sejmu w 1989 r.

Z problematyki międzynarodowej – stanem i perspektywami stosunków W-Z.

3. Podniosłem wobec T. kwestię finansowego wkładu RFN do negocjowanego pakietu. Wskazałem z naciskiem, iż nie może on być powieleniem dotychczas proponowanych nam rutynowych formuł, oznaczających pełne uzależnienie nowych kredytów od umownego regulowania naszych stosunków z KP i wywiązywania się przez nas na bieżąco z wszelkich płatności wobec KP. Przytoczyłem jako przykład, że aby w br. otrzymać z RFN jakiegokolwiek nowe kredyty musielibyśmy uprzednio uregulować płatności

ok. 3,2 mld DM/ 2,7 mld DM z tytułu zaległości wynikających z umów 81-89 plus 500 mln DM z tytułu „Jumbo”/, co jest rozwiązaniem całkowicie nierealistycznym.

Apelowałem o rozwiązanie niekonwencjonalne, co stawiał również Szałajda wobec Kohla w czerwcu ub. roku, które mogłoby np. obejmować:

- rozwiązanie problemu kredytu „Jumbo” poprzez zamianę przyznanej części naszego zadłużenia z tego tytułu na złotówkową fundację;
- udzielenia nam gwarancji kredytowych Hermesa bez wiązania ich wykorzystania z rozwojem naszych stosunków z KP;
- udzielenie nam niezwiązanego kredytu finansowego.

4. T. nie kwestionował logiki mojej argumentacji. Rozumieją nasze problemy. Zdają sobie sprawę z głębokości trudności gospodarczych i wysoce ograniczonej skali naszej zdolności płatniczej. Są gotowi podjąć prace nad takim modelem rozwiązania problemu naszego zadłużenia, która byłaby możliwa do przyjęcia przez obie strony. Kierować się przy tym będą zasadą „do ut des”. Zapowiedział, że zapozna się bliżej z naszą koncepcją rozwiązania problemu zadłużenia przedstawioną przez Sawickiego w Bonn. Uważa, że negatywna reakcja min. finansów nie jest ostatnim słowem, aczkolwiek RFN musi honorować własne przepisy i ustalenia KP.

Sugerował, że kanclerz zdecydowany jest doprowadzić do przełomu we wzajemnych stosunkach i nadać im dynamikę rozwoju nie odbiegającą od pozytywnych przemian w ich stosunkach z ZSRR, CSRS i Węgry.

Karski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wilczak, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski

Nr 3

Kolonia, 11 stycznia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ w sprawie tez na rozmowy premiera Mieczysława F. Rakowskiego w Bonn

Szyfrogram nr 505/I
z Kolonii nadany 11.01.89 g.18.00
Rozszyfrowano 11.01.89 g. 22.40

Natychmiast

Fekecz

Sugerujemy uwzględnienie w tezach na rozmowy premiera Rakowskiego w Bonn następujących elementów:

1. Przedstawienie oceny sytuacji w stosunkach W-Z i w dialogu ogólnoeuropejskim i wskazanie w tym kontekście na ogólnie korzystne ramy dla nadania procesowi normalizacji silnych impulsów rozwojowych, aby przyniósł on nie tylko korzyści obydwu państwom i narodom, lecz stał się także trwałym elementem przewyciężenia podziału Europy.

2. Przypomnienie treści expose z 13.10.88 w Sejmie i potwierdzenie woli rozwiązywania wszystkich istniejących problemów i uzyskania przełomu w stosunkach z RFN na fundamencie Układu z 1970 r.

Wizyta Kohla w II kwartale br. powinna potwierdzić historyczne znaczenie Układu, zdecydowanie obu stron do jego przestrzegania, poszanowania nienaruszalności granic teraz i w przyszłości jako zasadniczego warunku porozumienia, zaufania i współpracy.

Wizyta daje szansę chadecji i kanclerzowi osobiście jasnego przedstawienia stanowiska w tych podstawowych sprawach.

3. Podzielamy opinię kanclerza o szczególnych treściach moralno-politycznych stosunków /wyrażoną w czerwcu 1987 r./ i konieczności usuwania obciążeń historycznych przez generację polityków, pamiętających czasy wojny. Wskazanie na wagę tych aspektów z rocznicą 50-lecia wybuchu wojny.

4. Przedstawienie bilansu dialogu w 1988 r. – kontakty rządowe polityczne /spotkania ministrów SZ/ i gospodarcze, kontakty parlamentarne, społeczne, młodzieżowe etc.

Wskazanie na nasze konstruktywne podejście do otwartych kwestii w sferze politycznej. Przedstawienie naszego stanowiska odnośnie naszych postulatów /przestrzeganie Układu i jego konsekwencji prawno-politycznych/ jak również spraw podnoszonych przez RFN, a także wobec otwartych kwestii w negocjowanych aktualnie umowach /poszukiwanie kompromisowych rozwiązań, respektujących zasadnicze interesy obu stron/.

Podkreślenie, że poprzez rozbudowę infrastruktury umów i porozumień chcemy stworzyć ramy dla szerokiej współpracy gospodarczej, naukowo-technicznej, medycznej, w ochronie środowiska oraz wymianie młodzieżowej, co ma szczególną wartość dla przyszłości.

5. W kwestiach gospodarczo-finansowych: odnotowanie zasygnalizowanej w rozmowie Olechowski-Genscher w Paryżu elastyczniejszej postawy Bonn w/s rozwiązania kredytu „Jumbo”, a także zainteresowania włączeniem się do „joint ventures”.

Wskazanie, że centralną i najistotniejszą kwestią w postulowanym przez nas wkładzie RFN do pakietu były i pozostają nowe kredyty.

Nie chodzi przy tym o formuły rutynowe, uzależniające kredyty od aktualnego stanu naszych stosunków z KP, i od bieżącego wywiązywania się z zobowiązań wobec KP, gdyż z oczywistych względów nie możemy przystać na rozwiązania oznaczające faktyczny odpływ kapitału z Polski.

Pakiet w jego części finansowej winien zawierać rozwiązania i konstrukcje niekonwencjonalne oznaczające finansowe wsparcie reformowalnej polskiej gospodarki. Chodziłoby nam w szczególności /obok rozwiązania sprawy „Jumbo”/ o:

- gwarancje Hermesa bez uzależnienia ich wykorzystania od stanu stosunków z KP oraz za poręką rządu,

- kredyt finansowy, udzielony przez konsorcjum banków, nie związany lub częściowo związany z konkretnymi projektami.

W rozmowie z Hassmannem celowym jest podjęcie kwestii zwiększenia możliwości polskich usług montażowo-budowlanych w RFN.

6. W rozmowach z pozostałymi rozmówcami sugerujemy dodatkowo uwzględnienie:

a) z Genscherem – szczególne podkreślenie jego zaangażowania i aktywności w dialogu bilateralnym w ubiegłym roku /wizyta w Warszawie, spotkanie w ONZ i Paryżu/, b) z Weizsackerem – uznanie dla treści jego przemówienia z 8.5.85 r. /potrzeba podporządkowania konstrukcji prawnych imperatywowi pojednania z Polską, wymiar

moralny stosunków/. Przedstawienie naszego stanowiska w przypadku prawdopodobnego wystąpienia W. sugestią podróży do Polski w rocznicę wybuchu wojny,

c) z Brandtem, Voglem i Rau – wskazanie na rolę SPD w podjęciu i kształtowaniu procesu normalizacji oraz na aktualnie dobrze rozwijające się kontakty i współpracę w sprawach bilateralnych i problematyce rozbrojenia i bezpieczeństwa,

d) z Sussmuth – pozytywna ocena kontaktów parlamentarnych i naszej woli ich dalszego rozwijania, pozytywne odnotowanie osobistego zaangażowania S. w sprawy wymiany młodzieżowej.

Karski

Otrzymują: Fekecz

Nr 4

Kolonia, 15 stycznia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o opiniach niemieckich poprzedzających wizytę premiera Mieczysława F.Rakowskiego w RFN

Szyfrogram nr 667/I
z Kolonii nadany 15.01.89 g. 13.00
Rozszyfrowano 15.01.89 g. 17.00

Pilny

Kulski

1. Rozmowa ministra Olechowskiego z Genscherem w Paryżu, a także liczne oficjalne enuncjacje Bonn w okresie poprzedzającym podróż premiera Rakowskiego do Bonn ujawniają rysującą się linię negocjacyjną Bonn.

Lansuje się taki model wkładu RFN do pakietu w sferze finansowej, który nie wykracza poza ramy dwustronne. Miałby on obejmować:

- częściowe rozwiązanie sprawy kredytu „Jumbo” poprzez przekształcenie narosłych odsetek w fundację złotówkową,

- udział zachodniemieckiego kapitału w przedsięwzięciach typu „joint ventures” w nowych ramach prawnych (niezależnie od rozmowy ministrów w Paryżu zasygnalizował to publicznie kanclerz w wywiadzie telewizyjnym 12 bm.).

Natomiast jeśli chodzi o udzielenie nam nowych kredytów gwarantowanych Hermesa, to nadal konsekwentnie stosowany jest „standardowy schemat”, tj. uregulowanie umowne (generalne) stosunków z KP i bilateralne terminowe i pełne regulowanie naszych zobowiązań wobec członków Klubu Paryskiego.

Bońska koncepcja negocjacyjna zmierza więc do pozbawienia „pakietu” centralnego, z naszego punktu widzenia, elementu, tj. nowych kredytów bez uzależnienia ich od stanu naszych stosunków z PK. Nie wspomina się również o konieczności długookresowej restrukturyzacji skonsolidowanego całościowego zadłużenia PRL

2. Od kilku tygodni obserwujemy wyraźnie przychylniejszy i bardziej obiektywny ton relacji o Polsce w tut. śmp.

Oceniamy, iż istotny wpływ na ewolucję obrazu Polski miały następujące czynniki:

- uchwalenie w końcu ubiegłego roku ustaw o działalności gospodarczej, które uwiarygodniły kurs na radykalne reformowanie gospodarki,
- urealnijająca się perspektywa daleko idących przeobrażeń społeczno-politycznych, czego zapowiedzi upatruje się w przebiegu I części Plenum KC, a także nowe elementy w podejściu do opozycji (dyskusja telewizyjna Miodowicz-Wałęsa, wyjazd W. do Paryża i jego wywiad dla „Polityki”),
- zaznaczająca się poprawa stosunków dwustronnych czego sygnałem była rozmowa ministrów SZ w Paryżu.

Szczególnie szeroko komentuje się w tut. śmp. Wizytę Premiera w Bonn, upatrując w niej wydarzenie torujące drogę wizycie Kohla w Polsce i przesądzającego o nadaniu stosunkom nowej dynamiki.

W odczuwalnie zmienionej tonacji komentarzy o Polsce można dostrzec próbę przygotowania tut. opinii publicznej do ważnych decyzji i wydarzeń w stosunkach z Polską.

Karski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wróblewski, Długosz, Olechowski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski

Nr 5

Kolonia, 21 stycznia 1989 r. Premier Mieczysław F. Rakowski do przewodniczącego Rady Państwa o rozmowie z kanclerzem RFN Helmutem Kohlem

Szyfrogram nr 989/I
z Kolonii nadany 21.01.89 g. 8.40
Rozszyfrowano 21.01.89 g. 10.00

Natychniast

Jaruzelski

W rozmowie z Kohlem 20 bm. przekazałem krótką informację o rozwoju sytuacji w Polsce i ocenę jej perspektyw, przedstawiłem nasze stanowisko wobec problemów otwartych w stosunkach dwustronnych oraz sprawy współpracy gospodarczej i problematykę zadłużeniowo-finansową.

Potwierdziłem naszą wolę doprowadzenia do przełomu w stosunkach poprzez wynegocjowanie rozwiązań wszystkich spraw z pakietu – zarówno postulatów RFN, jak i naszych, w kompleksowym ujęciu i wzajemnym powiązaniu. W szczególności określiłem nasze oczekiwania w zakresie zadłużenia i nowych kredytów oraz zaangażowania w posunięcia modernizacyjne i proeksportowe. Podkreśliłem, że kompleksowe rozwiązanie mogłoby zostać podpisane podczas wizyty Kohla i otworzyć nową fazę w stosunkach.

Kohl odwołał się szeroko do historii stosunków polsko-niemieckich, wskazywał na ich dobre okresy, nawiązywał też do rocznicy 01.09.1939 w br., podkreślał wymiar moralny stosunków, nawiązywał do rozmowy z Wami w Moskwie w 1985 r. i deklarował ze swej strony wolę doprowadzenia do przełomu.

Stwierdził, że podstawą stosunków jest Układ z 1970 r. „bez zastrzeżeń i warunków” i w myśl zasady „pacta sun servanda”. Z uwagą odnotował nasze stanowisko wobec ich postulatów. Stwierdził, że nasza rozmowa nie może mieć charakteru negocjacji.

Cały kompleks problemów winien być w pilnym trybie omawiany przez wyznaczonych pełnomocników (Kucza-Teltschick), którzy winni rozpocząć swe rozmowy jeszcze w styczniu br. Sugerował poinformowanie opinii publicznej o ich ustanowieniu, ale bez podawania nazwisk, a także całkowitą dyskrecją rozmów.

Deklarował zrozumienie dla naszych postulatów finansowo-krydtowych, ale nie zdefiniował bliżej stanowiska wobec nich. Wskazywał na wagę decyzji podjętych na naszym ostatnim Plenum KC, także w kontekście reakcji Zachodu, w tym kół finansowych, na możliwość reaktywowania „S”.

K. szeroko mówił o programie stosunków RFN z ZSRR, twierdził, że Gorbaczow przyjął „opcję niemiecką” i liczy na rozwój współpracy i dopływ kapitałów i technologii z RFN, rewizytę w Bonn realizuje „wczesnym latem”. Kohl chciałby złożyć wizytę u nas przed rewizytą Gorbaczowa, jeśli rozmowy pełnomocników przyniosą sukces. Zwracał przy tym uwagę, że uzgodnione rozwiązania muszą znaleźć poparcie większości społeczeństwa RFN i jego kół politycznych, aby były trwałe, niepodważalne ze strony przeciwników K. (z prawicy chadeckiej).

Propozycję pierwszego spotkania z Kuczą ma przekazać Teltschick Karskiemu 24 bm. Kohl prosił o przesłanie Wam serdecznych pozdrowień.

Rakowski

Otrzymują: Jaruzelski

Nr 6

Kolonia, 21 stycznia 1989 r.

Premier Mieczysław F. Rakowski do przewodniczącego Rady Państwa o rozmowie z prezydentem Francji Francois Mitterrandem

Szyfrogram nr 997/I
z Kolonii nadany 21.01.89 g. 12.50
Rozszyfrowano 21.01.89 g. 14.00

Pilny

Jaruzelski

Mitterrand na spotkaniu ze mną w Bonn (20 bm.) stwierdził, że stosunki polsko – francuskie nie mogą pozostawać na końcu postępującej normalizacji krajów Zachodu z Polską. Pilnie obserwuje przemiany zachodzące w Polsce. M. powiedział: „Na Zachodzie wielu Was nie rozumie. Gdybym był na Waszym miejscu, to nie wiem, czy postępowałbym inaczej”. Wysłuchał moich informacji o sytuacji politycznej w kraju oraz problemach gospodarczych. Demonstrował nie tylko zainteresowanie, lecz także chęć udziału w rozwiązywaniu naszych trudności. Prosił, abym sprawy te (Klub Paryski i inne) przedstawił premierowi Rocardowi i ministrowi Finansów. To w związku z ew. moim wyjazdem w połowie lutego do Paryża. Szczegóły po powrocie. Ogólnie rzecz biorąc dostrzegam widoczną zmianę stosunku do nas.

Jest zainteresowany w przyspieszeniu swej wizyty w Polsce, która powinna odbyć się najpóźniej w maju – przed jego wizytą w NRD. Bierze tu pod uwagę różne inne okoliczności.

Zachował dobrze w pamięci rozmowę z Wami w Paryżu. Prosił o przekazanie Wam osobistych pozdrowień.

Rakowski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Czyżycki, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 7

Kolonia, 22 stycznia 1989 r.
Premier Mieczysław F. Rakowski do przewodniczącego Rady Państwa o rozmowie z honorowym przewodniczącym SPD, b.kanclerzem RFN Willym Brandtem

Szyfrogram nr 1028/I
z Kolonii nadany 22.01.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 22.01.89 g. 20.20

Natychmiast

Jaruzelski

Z rozmowy z Brandtem (21 bm.).

1. B. ocenił, że Kohl jest poważnie zainteresowany poprawą wzajemnych stosunków i że „dojrzał” do zaakceptowania realnej części postulatów finansowych Polski za nasze wyjście naprzeciw w sferze politycznej. Wg Brandta, Kohl uznaje wagę czynnika moralnego w stosunkach z Polską.

Pozycja K. jest obecnie silniejsza niż przed rokiem, co powiększa jego manewr decyzyjny również w naszych sprawach.

2. Przedstawiłem problem odszkodowań dla „przymusowych robotników”, wskazując na jego moralny wymiar. B. wysłuchał uważnie, szerzej nie komentował. Obliczał, że na uregulowanie tej kwestii RFN musiałaby wyasygnować ok. 8 mld DM, co byłoby dla nich trudnym problemem finansowym. Odradzał włączenie tej kwestii do negocjowanego pakietu.

3. Z dużym zrozumieniem odniósł się do wprowadzonych w Polsce reform i wyników X Plenum. Uważa, że pluralizm związkowy zawiera dla Polski poważne ryzyko, choć rozumie, że w naszej sytuacji inaczej nie można było postąpić.

Warunki i rozłożenie w czasie reaktywowania „S” określił jako posunięcie zręczne.

4. Odradzał zaproszenie Weizsackera na 1 września. Jego przyjazd i ewentualny symboliczny akt na Westerplatte raniłyby, jego zdaniem, uczucia Polaków.

5. B. nawiązał do rozmowy z Wami w 1985 r. i prosił o przekazanie serdecznych pozdrowień.

Rakowski

Otrzymują: Jaruzelski, Malinowski, Baka, Barcikowski, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Czarzasty, Kołodziejczak, Młynczak, Sekuła, Basiak, Kucza, Tabkowski, Janiszewski, Jastrzębski, Pożoga,

Użycki, Szaciło, Urban, Górnicki, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Miernik, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 8

Kolonia, 24 stycznia 1989 r.
Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o opiniach niemieckich kół rządowych i partyjnych na temat X Plenum KC PZPR

Szyfrogram nr 1179/I
z Kolonii nadany 24.01.89 g. 22.00
Rozszyfrowano 25.01.89 g. 0.30

Pilny

Majewski

Wasz 506.

1. Reakcja tut. kół rządowych na rezultaty X Plenum jest pozytywna i utrzymana w rzeczowym tonie. Kohl w publicznym oświadczeniu oceniał, że decyzje ws. pluralizmu związkowego i politycznego stanowią przesłankę porozumienia narodowego, uzdrowienia gospodarki i odzyskania przez Polski roli przypadającej jej w Europie i stosunkach W-Z.

Genscher akcentował związek, jaki występuje między procesem demokratyzacji w Polsce a możliwościami rozwoju stosunków dwustronnych Warszawa-Bonn.

Wyniki i przebieg Plenum miały istotny wpływ na szczególne zainteresowanie, z jakim przyjęto w tut. kołach politycznych oraz śmp. nieoficjalną wizytę premiera Rakowskiego w Bonn.

2. Stanowisko i reakcja partii koalicji (CDU, FDP, CSU) zgadza się z opinią ocen rządu. Opozycja – SPD widzi w X Plenum punkt zwrotny w budowie porozumienia narodowego. Formułuje opinię, że przebieg i wyniki Plenum wskazują na wolę kierownictwa partii konsekwentnego i radykalnego reformowania kraju. Podnosi się w tym kontekście kluczową rolę W. Jaruzelskiego i M.F. Rakowskiego w przeforsowaniu na Plenum linii kierownictwa partii. Dał temu wyraz również Vogel w rozmowie z premierem Rakowskim.

Zieloni – oceniają Plenum poprzez pryzmat warunkowej i rozłożonej w czasie relegalizacji „S”.

Wyrażają przy tym obawę, czy warunki postawione na drodze do przywrócenia „S” nie przekreślą samego celu.

3. Tut. śmp. eksponują dramatyczny przebieg X Plenum oraz z trudem wywalczone przez BP pozyskanie KC dla linii reform, łącznie z dopuszczeniem pluralizmu politycznego i związkowego.

Nie brak wątpliwości, czy X Plenum nie spowoduje podziałów w bazie partyjnej, która – jak sugeruje się- nie nadążyła za reformatorskim myśleniem kierownictwa PZPR.

Komentarze utrzymane są w spokojnym i rzeczowym tonie. Wszystkie koncentrują się wokół warunkowej decyzji reaktywowania „S”.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kołodziejczak, Gdula, Kucza, Tabkowski, Pożoga, Użycki, Szaciło, Urban, Górnicki, Miształ, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 9

Kolonia, 8 stycznia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych i kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR o rozmowach z politykami SPD o zakończonej wizycie premiera M.F.Rakowskiego w RFN i planowanej wizycie kanclerza H.Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 1215/I
z Kolonii nadany 25.01.89 g. 8.00
Rozszyfrowano 25.01.89 g. 15.20

Olechowski – Kucza

I. 24 bm. spotkałem się z grupą czołowych polityków SPD – Ehmke, Becker, Koschnick, Voigt – zgodnie z ustaleniami podczas rozmowy Premiera Rakowskiego z Voglem.

Przekazałem informację o przebiegu wizyty Premiera, wskazałem, że przyniosła ona postępy i otwarcie dialogu pełnomocników szefów rządów, ale nie doprowadziła jeszcze do skonkretyzowania zakresu wkładu finansowego ze strony RFN do kompleksu problematyki dwustronnej.

Rozmówcy bardzo wysoko oceniali wizytę i treści wystąpień Premiera. Podkreślali stworzony przez niego dobry klimat do rozwiązywania problemów. Na ten klimat składa się także bardzo dobre echo wizyty w środkach masowego przekazu.

Stwierdzili, że Kohl zdaje sobie sprawę, iż musi zrealizować wizytę w Polsce i doprowadzić do uregulowania otwartych spraw. Z uwagi na rocznicę 01.09.1939 r. winien on – według rozmówców – odnieść się podczas pobytu w Polsce do Układu z 1970 r. i naszej granicy zachodniej.

Kohl chce – według Koschnicka – wygłosić w Bundestagu przemówienie 1 września br. zamiast Weizsackera. Stanowić to może dodatkową motywację do finalizowania wizyty. Zdaniem E., słuszne jest to, by ew. wizytę Weizsackera rozważyć pod warunkiem dojścia do skutku podróży Kohla lecz po 1.09.1989 r.

Kierownictwo SPD deklaruje chęć pomocy w naciskach na rząd RFN, by wyszedł on naprzeciw naszym postulatom finansowym, chociaż sytuacja jest trudna ze względu, jak twierdzą, na uwarunkowania formalne (Klub Paryski, warunki udzielania gwarancji Hermesa). Chcą zaangażować swoich ekspertów finansowych (Wieczorek, Mitzscherling), a także b. kanclerza Schmidta, by zastanowili się nad możliwościami rozwiązań. Oceniając pozytywnie deklarację zwróciłem jednocześnie uwagę uzgodnioną całkowitą poufność rozmów pełnomocników rządów.

II.

1. Ehmke przyjedzie do Warszawy na okres 7-10 lutego br. Becker przylatuje 6.02. na posiedzenie Komitetu Koordynacyjnego Forum. Potem będzie towarzyszył Ehmke do 10.02.

W tym samym czasie (6-10 lutego) będzie w Warszawie A.Renger (z dyrektorem generalnym Siemens).

2. Koschnick proponuje w tej sytuacji przełożenie swej wizyty na zaproszenie Gorywody na okres 28.02-2.03. Prosi o Wasze stanowisko. Na sugestię kanclerza przewiduje także przełożenie wyjazdu delegacji grupy parlamentarnej w Bundestagu z maja na II połowę br. Kanclerz chciałby, aby ten wyjazd zrealizować po jego wizycie.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kołodziejczak, Sekuła, Kucza, Tabkowski, Janiszewski, Jastrzębski, Pożoga, Użycki, Górnicki, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 10

Kolonia, 27 stycznia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z sekretarzem Forum Polsko-Niemieckiego o zakończonej wizycie premiera M.F.Rakowskiego w RFN i planowanej wizycie kanclerza H.Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 1401/I
z Kolonii nadany 27.01.89 g. 13.00
Rozszyfrowano 27.01.89 g. 20.00

Fekecz

Z rozmowy Jędrysa z prof. E.Schultzem, sekretarzem delegacji RFN na Forum PRL – RFN.

1. Wizyta premiera Rakowskiego wywołała w RFN istotny efekt psychologiczny. W odbiorze społecznym Polska znalazła się ponownie w centrum polityki wschodniej Bonn. Stworzone zostały tym samym przesłanki dla podjęcia decyzji dynamizujących rozwój stosunków dwustronnych.

Idea zaproszenia premiera Rakowskiego na uroczystości urodzinowe Brandta wyszła od Weizsackera, którego osobistą ambicją jest zapisanie własnej karty w stosunkach Warszawa – Bonn.

Zamysłem Weizsackera – w pełni podzielanym przez SPD i Brandta – było, aby z okazji urodzin B., architekta procesu normalizacji i porozumienia z Polską, doprowadzić do kontaktu wysokiego szczebla z Warszawą i dostarczyć silnego politycznego impulsu stosunkom dwustronnym w roku 50 tej rocznicy wybuchu wojny.

Inicjatywa Weizsackera uznana została w Bonn jako kolejne potwierdzenie aspiracji W. zręcznego politycznie wpływania – w ramach posiadanych konstytucyjnych kompetencji – na centralne obszary operatywnej polityki Bonn.

2. W problematyce finansowo – kredytowej naszych stosunków podstawową kwestią pozostaje znalezienie takiego technicznego rozwiązania, które - nie naruszając obowiązującego w RFN ustawodawstwa finansowego – umożliwiłoby wyjście naprzeciw naszym oczekiwaniom kredytowym.

3. Są przeciwni, aby Forum PRL – RFN w Poznaniu zajęło się wyłącznie problematyką gospodarczą. Na posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego w Warszawie zaproponują, aby Forum w Poznaniu, obok sesji plenarnych, pracowało w 3 grupach: bezpieczeństwo europejskie, stosunki gospodarcze, stosunki polityczne. Będą zdecydowanie obstawać za przyjęciem nowych zaleceń /jak w Krakowie i Kilonii/.

Kierownictwo delegacji RFN na Forum wystąpiło do Kohla z propozycją, aby w trakcie wizyty w Polsce /jeżeli doszłoby do zbieżności dat, co nie jest podobno wykluczone/ kanclerz wystąpił na Forum w Poznaniu.

Karski

Otrzymują: Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 11

Kolonia, 28 stycznia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z ambasadorem ZSRR Julijem Kwiecinskim na temat niemieckich ocen sytuacji w Polsce i stosunków RFN-ZSRR

Szyfrogram nr 1451/I
z Kolonii nadany 28.01.89 g. 18.30
Rozszyfrowano 29.01.89 g. 10.20

Pilny

Kulski

1. Ambasador ZSRR, J. Kwiecinski przekazał mi 27 bm. „w 4 oczy” następujące opinie powołując się na „uzyskane z kilku źródeł RFN-owskich” informacje:

a) główne koła polityczne i gospodarcze w swoich wewnętrznych analizach sytuacji w Polsce skłaniają się ku prognozie, że w nadchodzącym czasie trudno oczekiwać jej poprawy, a wręcz odwrotnie – może ona ulec pogorszeniu. Wskazuje się na takie czynniki, jak brak równowagi rynkowej, brak spójnej koncepcji reform, zmiany priorytetów gospodarczych, rozluźnienie dyscypliny społecznej i produkcyjnej, rosnące tempo inflacji, utrzymujące się nastroje niewiary w skuteczność reform i in. czynniki te powodują wstrzymanie Zachodu w angażowaniu się we współpracę z nami i zasilaniu kapitałowym naszej gospodarki;

b) reaktywowanie „S” jest w wewnętrznych ocenach RFN-owskich kół gospodarczych krokiem o potencjalnie negatywnych następstwach – wzrost żądań rewindykacyjnych, rywalizacja ZZ, demagogia haseł, spadek wydajności pracy, dalsze osłabienie władzy. „S” nie ma żadnego pozytywnego programu. Włączenie jej do struktur władzy opóźni podejmowanie decyzji i realizację reform gospodarczych;

c) rząd RFN dążył, także w czasie wizyty premiera Rakowskiego, do maksymalnych korzyści politycznych przy minimalnym wyjściu naprzeciw polskim postulatam finansowym. Będzie to kontynuował odsyłając nas do Klubu Paryskiego, MFW, BŚ. Jednocześnie koncerny – firmy RFN przekazać miały Min. Gospodarki negatywne opinie o stanie i perspektywach naszej gospodarki oraz ocenę, że ich inwestycje w Polsce można rozważać wyłącznie w oparciu o gwarancje Hermesa. Dominuje sceptycyzm, co do możliwości szybkiego wyjścia przez nas z kryzysu;

d) ustępstw można oczekiwać od RFN jedynie w zakresie zmiany części kredytu „Jumbo” na złotówki, przy czym miałyby one znajdować się w gestii banków RFN i być odsprzedawane firmom RFN, realizującym joint-ventures w Polsce na opłacenie naszych dostaw i usług budowlano-montażowych w podejmowanych u nas inwestycjach, a także na wykup ziemi. Jaka część „Jumbo” podlegałaby konwersji zależęć będzie od zakresu zainteresowania przemysłu RFN inwestowaniem w Polsce;

e) okazywana polityczna wola doprowadzania do uregulowań z Polską wynika z chęci realizacji nacjonalistycznych celów /”prawa Niemców”/, jak i z oceny, że obecna koalicja chadecko-liberalna musi się liczyć w wyborach federalnych w 1990 r. z pewnym spadkiem liczby głosów, spowodowanym podejmowanymi obecnie niepopularnymi pociągnięciami. Stąd chęć propagandowego wygrania faktycznego zamknięcia rozdziału II wojny światowej w stosunkach z nami.

2. W/g K. RFN chciałyby długofalowo realizować ideę stworzenia z republik nadbałtyckich ZSRR, Półwyspu Koła oraz Polski swego rodzaju przyczółka i strefy wpływów EWG, która miałaby być „pomostem” do współpracy gospodarczej ze Związkiem Radzieckim po 1992 r. Jest nawet pomysł uczynienia z Leningradu strefy wolnego handlu. W rezultacie obszar w/w byłby w perspektywie zapleczem gospodarczym /surowce, siła robocza/ „Niemiec”.

Władze ZSRR mają zdecydowanie negatywny stosunek do takiego traktowania części swego terytorium.

3. Termin wizyty Gorbaczowa w Bonn ustalono w zasadzie na 12-15 czerwca br. w jej trakcie – oprócz wielu kolejnych porozumień – przewiduje się podpisanie wspólnej deklaracji, definiującej treści „nowego rozdziału stosunków”.

Radzieccy dążą, by znalazły się w niej stwierdzenia, określające struktury posunięć kompensacyjnych w zbrojeniach, oświadczenie, że wojna w Europie nie jest możliwa, że trzeba utrzymać istniejący, ukształtowany po II wojnie światowej, status polityczno-terytorialny, postulat likwidacji COCOM. Bonn odrzuciło pierwszy projekt radziecki. Moskwa będzie nadal forsować swoje propozycje.

4. Na tle wypowiedzi Falina dla tut. Prasy K. potwierdził, że ZSRR przygotowuje się do rocznicy 1.09.1939 r. Opublikowanych zostanie szereg dotychczas tajnych dokumentów, będą audycje radia i TV, artykuły prasowe etc. o sytuacji w 1939 r. z podkreśleniem, że ZSRR nie miał zamiarów atakowania Europy Zachodniej.

5. Ode mnie: przekazane opinie a także tutejsze echa wizyty premiera Rakowskiego potwierdzają przesyłane przez nas wcześniej oceny, że koła decyzyjne RFN dostrzegają aktualne i możliwe w przyszłości elementy rozwoju naszej sytuacji wewnętrznej oraz ogólnoeuropejskiej i w dążeniu do uregulowań spraw otwartych z nami będą je dyskontować w procesie negocjacyjnym.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kucza, Olechowski, Kulski, Fekecz, Nowak

Kolonia, 10 lutego 1989 r.
Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR w
sprawie przygotowań niemieckich do wizyty kanclerza H.Kohla w Polsce

Szyfrogram nr2147/I
z Kolonii nadany 10.02.89 g. 12.00
Rozszyfrowano 10.02.89 g. 13.30

Natychmiast

Kucza

Rossbach, zastępca pełnomocnika RFN ds. rozbrojenia /poprzednio w Urzędzie Kanclerskim na miejscu Kaestnera/ przekazał poufnie Jędrysowi, że w rozesłanym przez Teltschika na b. wąski rozdzielnik sprawozdaniu z rozmów z Wami problematyka gospodarcza potraktowana jest marginesowo. Ekspozowane są natomiast sprawy „praw Niemców”, instytutów, grobów oraz miejsc pamięci niemieckiego ruchu oporu.

W części wnioskowej materiału zawarta ma być ocena, że nie wypracowaliśmy jeszcze precyzyjnego i całościowego katalogu oczekiwań wobec RFN ws. Finansowych i gospodarczych, który uwzględniłby aktualne priorytety gospodarcze kraju.

Od nas:

Sygnal ten potwierdza wyjątkową pilność przygotowania przez resorty gospodarcze spójnego kompleksowego programu naszych postulatów wobec RFN, które w wyniku negocjacji powinny stać się integralną częścią pakietu i tematem rozmów przedstawicieli resortów i konsorcjum banków.

Karski

Nr 13

Kolonia, 10 lutego 1989 r.
Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o nieformalnych
wypowiedziach kanclerza H.Kohla na temat „okrągłego stołu” i sytuacji w Polsce

Szyfrogram nr 2240/I
z Kolonii nadany 10.02.89 g. 15.30
Rozszyfrowano 11.02.89 g. 20.00

Fekecz

1. 9 bm. kanclerz Kohl spotkał się z grupą uczniów IV Liceum Ogólnokształcącego im. Kościuszki w Krakowie, przebywających w RFN w ramach wymiany z jednym tut. gimnazjów. W spotkaniu wzięli udział także uczniowie – gospodarze naszej grupy.

Na pytanie o ocenę „okrągłego stołu”, sytuacji w Polsce oraz planowaną wizytę u nas, K. stwierdził:

- jeśli negocjacje między pełnomocnikami szefów rządów prowadzone będą nadal w duchu rozmów z premierem Rakowskim istnieje realna możliwość rozwiązania problemów i tym samym stworzenia przesłanek dla wizyty;

- podjęcie rozmów „o.s.” jest faktem bardzo pozytywnym. Ich wyniki będą miały znaczenie nie tylko dla Polski, lecz przyjęte zostaną z ogromną uwagą przez całą opinię światową. Zastrzegając się, że nie chce mieszać się w wewnętrzne sprawy Polski, Kohl stwierdził, że w tych rozmowach widzi dążenie z jednej strony do stworzenia motywacji dla pracy, z drugiej do obrony interesów robotniczych przez związki zawodowe w obliczu sprzeczności w procesie produkcji.

„Okrągły stół” stanowi kontynuację rozmów z opozycją, co może doprowadzić do większego otwarcia. Ono z kolei jest niezbędnym warunkiem pozytywnego rozwoju gospodarczego.

W krótkim wprowadzeniu na początku spotkania Kohl przypomniał wizytę Premiera podkreślając jej wagę, nawiązał do rocznicy napaści na Polskę 1.9.1939. Akcentował potrzebę odwołania się do „pozytywnych okresów” w historii polsko-niemieckiej i tworzenia porozumienia młodych pokoleń poprzez wymianę młodzieżową.

2. W II części spotkania /bez udziału kanclerza/ na pytanie jednego z uczniów polskich o stanowisko w sprawie podziału narodu niemieckiego i perspektyw zjednoczenia dyr. Dep. Krajowego w Fed. Urzędzie Prasy i Informacji, Bergsdorf stwierdził, że problem ten jest związany z przewyciężeniem podziału Europy. Według B. „są takie KS, które z zainteresowaniem patrzą na EWG”. Jednocześnie aktualny rozwój w KS jest „b. ciekawy”. RFN będzie dążyć do zwiększenia „siły fascynacji” EWG, co może być drogą przewyciężenia podziału. Jeśli chodzi o ew. przyszły układ pokojowy z Niemcami, to zdaniem B. „posiadamy tytuły prawne, o których wiemy, że nie są niczym więcej, jak tylko tytułami prawnymi”.

Na pytanie, czy dążenie zjednoczeniowe zawierają roszczenia terytorialne wobec Polski /jednego z uczniów niemieckich/, B. ograniczył się do stwierdzenia, że „w rządzie federalnym nie ma żadnych rewizjonistów”.

Karski

Otrzymują: Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kołodziejczak, Kucza, Pożoga, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 14

Kolonia, 13 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu Prasy i Informacji MSZ o reakcjach kół rządowych partyjnych RFN na rozpoczęcie obrad „okrągłego stołu” w Polsce

Szyfrogram nr 2353/I
z Kolonii nadany 13.02.89 g. 12.20
Rozszyfrowano 14.02.89 g. 12.20

Fekecz – Staniszewski

Wasz: 1194.

Reakcje rządu federalnego i partii politycznych RFN na fakt otwarcia obrad „o.s.” są dotychczas bardzo powściągliwe. Nie odnotowaliśmy oficjalnych oświadczeń ani ze strony rzecznika rządu ani w biuletynach partii i ich frakcji w Bundestagu.

Kanclerz Kohl na spotkaniu z grupą polskich licealistów 9 bm. /informowaliśmy w naszej 79/, stwierdził na zadane pytanie o „o.s.”, że „nie chce mieszać się w wewnętrzne sprawy Polski”, ale ocenia podjęcie rozmów pozytywnie, dostrzega ich znaczenie nie tylko dla Polski, lecz także w szerszym międzynarodowym wymiarze.

Analogiczne oceny przekazał nam także sekretarz parlamentarny frakcji CDU/CSU, F. Bohl. Partie chadeckie będą śledzić przebieg rozmów i oczekują pozytywnych rezultatów, co winno mieć także korzystny wpływ na klimat przygotowań do wizyty kanclerza.

W centrali FDP /R.Erkens z Wydziału Politycznego/ formułuje się podobne opinie. Widzą możliwości zwiększenia roli SD, ale może ona też mieć problemy w konfrontacji z „nowo powstającymi ugrupowaniami politycznymi”. Chcą rozszerzenia kontaktów FDP z Polską, zapowiadają podjęcie starań o otwarcie biura swej fundacji partyjnej /Friedrich-Naumann-Stiftung/ w Warszawie.

Według M. Horacka z partii Zielonych „o.s.” ma szansę dokonania „rewolucyjnych przemian drogą ugody społecznej”. Nawiązując do możliwości przyspieszenia wyborów do Sejmu H. akcentował, że duże tempo wydarzeń nie pozwala na ukształtowanie się „nowych form partycypacji opozycji w rządzeniu”. Oceny SPD przekazali bezpośrednio w Warszawie jej czołowi przedstawiciele – Ehmke, Renger i Becker.

Tutejsze media szeroko relacjonowały rozpoczęcie obrad „Okrągłego stołu”. Nad komentarzami przeważały materiały czysto informacyjne o składzie personalnym i stanowiskach w sprawach będących przedmiotem obrad. Zwracano uwagę na warunki zewnętrzne: „niejasne przyczyny śmierci 2 księży, ogniska nowych strajków, co nie wyklucza w przyszłości zagrożeń dla podjętego dialogu”. Źródeł aktualnych napięć dopatrywano się w rywalizacji OPZZ i „S” oraz w sytuacji gospodarczej i roszczeniach płacowych załóg. Wałęsę i centrum „S” przedstawiano jako czynniki uspokajające nastroje, wskazując jednak, że ich wpływów nie można przeceniać.

Reasumując można stwierdzić, że rozpoczęcie „o.s.” spotkało się z szeroką pozytywną oceną. Koła polityczne zachowują natomiast powściągliwość w prognozowaniu wyników i kierunków przyszłego rozwoju sytuacji wewnątrzpolitycznej.

Karski

Otrzymują: Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Kucza, Pożoga, Tabkowski, Użycki, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 15

Kolonia, 10 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do prezesa Rady Ministrów o rozmowie z honorowym przewodniczącym SPD Willym Brandtem o rezultatach obrad „okrągłego stołu”

Szyfrogram nr 498/II
z Kolonii nadany 10.04.89 g.17.30
Rozszyfrowano 10.04.89 g. 20.30

Pilny

Rakowski

Zgodnie z dyspozycją odbyłem 10 bm. rozmowę w „cztery oczy” z W. Brandtem, wyjaśniając m.in. nasze stanowisko jeśli chodzi o MS (status obserwatora), konieczności i formę wzmocnienia pozycji Partii w przyszłym rządzie, sytuację wewnętrzną w PZPR (lewacy) oraz niezbędność ciągłości ekipy W.J. w celu wprowadzenia kraju „na prostą”.

B. przyjął ze zrozumieniem sprawy MS oraz pozostałe informacje. Pozytywnie ocenia rezultaty „o.s.” – w ramach swoich możliwości będzie starał się wpływać na przyjscie nam z pomocą ws. uregulowania zadłużenia i normalizacji stosunków finansowo-kredytowych (w tym także misji McNamarry).

Prosił o niedramatyzowanie przełożenia wizyty w Polsce przez Kohla, który ma poważne trudności wewnętrzne (ist sehr angeschlagen).

Jeśli H.K. się umocni, będzie może miał więcej odwagi w podjęciu decyzji, których kraj nasz od niego oczekuje (bodźcem tutaj mogą być wizyty Cossigi, Mitterranda i I.)

Prosił o przekazanie Wam serdecznych pozdrowień, najlepszych życzeń i nowych sukcesów w rozwiązywaniu problemów stojących przed Polską.

Karski

Otrzymują: Rakowski

Nr 16

Kolonia, 16 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra współpracy gospodarczej z zagranicą o rozmowach w sprawie polsko-niemieckiej współpracy gospodarczej

Szyfrogram nr 2503/I
z Kolonii nadany 16.02.89 g. 13.30
Rozszyfrowano 16.02.89 g. 17.40

Jastrzębski

Od Wójcika.

W ramach działań promocyjnych nowej polityki i ustawodawstwa gospodarczego, w dniach 13-15.02 odbyłem spotkania z biznesem w Dusseldorfie i Stuttgarcie /ok. 200 uczestników/ oraz przeprowadziłem rozmowy m.in. z sekretarzem stanu w BWM – von Wurzenem, ministrem Gospodarki NRW Jochimsenem i sekretarzem stanu w Urzędzie Premiera BW – Menzem.

1. Utrzymuje się zainteresowanie tematyką polską, stymulowane niedawną wizytą premiera Rakowskiego.

2. Koła gospodarczo-finansowe prezentują stosunkowo niezłą znajomość samej umowy o spółkach, natomiast świadomość dokonywających się radykalnych zmian w polityce i systemie gospodarczym Polski – niezbyt wysoka. Dużo szczegółowych pytań związanych z priorytetami naszego zainteresowania współpracą i funkcjonowaniem gospodarki /systemu finansowo-podatkowego, dewizowego, bankowego itp./.

3. Widoczne oczekiwania na stabilizację sytuacji gospodarczej i społecznej oraz na rezultaty rozmów Kucza-Teltschik. Stąd na razie ostrożność w angażowaniu się, zwłaszcza w większe przedsięwzięcia inwestycyjno-kapitałowe i kredytowe.

4. Możliwość udzielania konkretnego wsparcia projektów współpracy kapitałowej widzą w formie gwarancji i ubezpieczenia wkładów kapitałowych w joint-ventures. Głównie w oparciu o umowę o popieraniu i ochronie inwestycji, na wniosek zainteresowanej firmy lub banku RFN. Zawarcie takiej umowy stwarza lepszy klimat zaufania, jest niezbędne dla realizacji w przyszłości wyższych wartościowych projektów.

5. Powtarza się stanowisko, że warunkiem wznowienia Hermesa dla celowych kredytów inwestycyjnych jest uregulowanie stosunków z Klubem Paryskim. Odblokowanie Hermesa uważa się za zasadniczy sygnał o normalizacji stosunków, niezbędnych dla niemieckich środowisk przemysłowych. Bankom z kolei umożliwi to udzielenie kredytów bez konieczności tworzenia specjalnych rezerw na Polskę.

6. W odniesieniu do rokowań z EWG, von Wurzen sugerował pragmatyzm i odstępstwa z naszej strony od zbyt wygórowanych żądań w zakresie kalendarza znoszenia restrykcji ilościowych.

7. Ministerstwo Pracy RFN dąży do zawarcia porozumienia limitującego zatrudnienie naszych specjalistów z RFN, jednak na poziomie niższych od 8500 osób, przy uproszczonym trybie udzielania zgód. Zawarcie porozumienia celowe, jeżeli uda się utrzymać limit na poziomie co najmniej 7-7.500 osób /negocjacyjnie zgłaszany jest postulat zwiększenia lub co najmniej utrzymania limitu 8.500/.

Karski

Otrzymują: Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Wójcik, Borawski, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Rapacki, Padlewski, Szymański

Nr 17

Kolonia, 17 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowach w niemieckim MSZ w sprawie obrad „okrągłego stołu”

Szyfrogram nr 2569/I
z Kolonii nadany 17.02.89 g. 10.00
Rozszyfrowano 17.02.89 g. 20.00

Fekecz

Z rozmowy Kutylły z Derixem /kierownik Referatu KS w AA/ 16 bm.:

1. K. przedstawił problematykę „o.s.” zgodnie z Waszą 1369.

D. w reakcji podkreślał, że śledzą rozmowy „o.s.” z dużym zainteresowaniem. Są świadomi ich wagi zarówno wewnątrzpolitycznej, jak i wymiaru międzynarodowego. Akcentował, że z inicjatywy RFN 14 bm. w Madrycie ministrowie EWG przyjęli oświadczenie, witające z zadowoleniem „o.s.”. W stosunkach bilateralnych liczą na pozytywne rezultaty rozmów pełnomocników, a także realizację wizyty min. Olechowskiego w Bonn w II połowie marca br.

2. K. podniósł sprawę rozpowszechniania przez Fed. Min. ds. „Stosunków wewnątrzniemieckich” torby plastikowej z wizerunkiem m.in. spichrza w Gdańsku w połączeniu z godłem i flagą RFN.

Podkreślił, że po fakcie dofinansowania przez w/w Ministerstwo podróży grup młodzieżowych na Ziemię Zachodnie i Północne Polski. Jest to kolejny przykład podtrzymywania tzw. „niemieckich pozycji prawnych” sprzecznych z Układem z 1970 r. wywołujących sprzeciw, nie tylko z naszej strony, ale i wielu deputowanych SPD, co pokazała debata w Bundestagu /stenogram przekazaliśmy 2 bm./.

D. w odpowiedzi powtórzył treści wyjaśnień, złożonych w tej sprawie w Bundestagu przez sekretarza Stanu O. Henniga, że chodziło wyłącznie o przedstawienie historycznych budowli niemieckich. Ta „retrospektywa” nie ma żadnych odniesień do teraźniejszości, nie oznacza „rozszerzenia kompetencji terytorialnych” Min. ds. „Stosunków Wewnątrzniemieckich”.

K. polemizował z tą argumentacją, postulował wycofanie toreb z obiegu.

D. oświadczył, że przyjmuje to do wiadomości, wyrażając jednocześnie nadzieję, że sprawa toreb będzie traktowana przez nas w „odpowiednich proporcjach” w stosunku do innych treści toczącego się dialogu.

Karski

Otrzymują: Gdula, Kucza, Pożoga, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 18

Kolonia, 17 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z sekretarzem frakcji parlamentarnej FDP Torstenem Wolfgrammem w sprawie sytuacji wewnętrznej RFN, „okrągłego stołu” i stosunków dwustronnych

Szyfrogram nr 2570/I
z Kolonii nadany 17.02.89 g. 14.50
Rozszyfrowano 17.02.89 g. 20.00

Fekecz

Sekretarz parlamentarnej frakcji FDP, T. Wolfgramm w rozmowie 16 bm. przekazał poniższe oceny w następujących sprawach:

1. Sytuacja wewnątrzpolityczna w RFN – koalicja chrześcijańsko-liberalna jest stabilna, chociaż przechodzi obecnie trudny etap wielania dużych kroków reformatorskich z wieloma niepopularnymi elementami.

Po reformie podatkowej i systemie świadczeń zdrowotnych rząd ma jeszcze zrealizować reformę rent i emerytur oraz pakiet ustaw o ochronie środowiska – do początków 1990 r. przed wyborami federalnymi w grudniu 1990 r. Reformy winny okazywać swoje pozytywne skutki, co zapewnić ma ponowne zwycięstwo koalicji.

Problem „republikanów” i zwiększonej aktywności prawicy straci wówczas na ostrości, chociaż Waigel i CSU nie są w stanie tak zintegrować tej części elektoratu, jak robił to Strauss. Kohl nie zamierza przesunąć profilu CDU na prawo, będzie temu także sprzeciwiać się FDP.

Mimo ścisłych obecnie związków z chadecją, FDP nie odrzuca jednak dalszej przyszłości możliwej opcji powrotu do koalicji z SPD, jeśli ta sformułuje bliski poglądom liberałów program, w szczególności w polityce gospodarczej i socjalnej. Według dzisiejszego rozpoznania sytuacji można o tym myśleć gdzieś w granicach 1992 r.

2. W reakcji na przedstawioną przeze mnie obszernie problematykę rozmów „okrągłego stołu” i reform społecznych i gospodarczych W. stwierdził, że wywołuje on w RFN duże zainteresowanie i pozytywne oceny. Na konkretne szersze przejawy zaangażowania kapitałowego trzeba jednak będzie poczekać, wymaga to umocnienia się zaufania kół gospodarczych do procesów stabilizacji w Polsce /eliminacji strajków i ograniczenia inflacji/.

Dobłą robotą produkcyjną, która obok konkurencyjnych warunków działalności gospodarczej stanowiłoby przykłady korzystnej współpracy z firmami RFN.

3. Stosunki bilateralne – W. jest przekonany o zdecydowaniu kanclerza, by rozwiązać istniejące problemy. Pozytywnie ocenił wybór Teltschika na pełnomocnika, podkreślał, że również Genscher w pełni opowiada się za rozwojem stosunków. W. unikał jednak odpowiedzi na kwestię, jaki zakłada się wkład RFN w ten rozwój. Potwierdził, że stosunki między Kohlem a Genscherem ostatnio nie są najlepsze ale nie „sprawy polskie” są tego główną przyczyną.

4. FDP chce umacniać i rozszerzać kontakty z SD. Służyć ma temu wizyta Lambsdorffa, który jest doskonałym znawcą przede wszystkim problematyki gospodarczej w tym bankowej. W. sugerował, by wizytę L. wykorzystał do szerokiego przedstawienia naszego stanowiska w tych sprawach.

W. deklarował także własne zaangażowanie w sprawy stosunków z Polską, chciałby złożyć u nas wizytę w II połowie br., w każdym razie po wizycie Kohla.

5. Intensyfikacja procesów integracyjnych w EWG doprowadzi według W. bezpośrednio po wprowadzeniu wspólnego rynku wewnętrznego /1.1.1992 r./ do przejściowego okresu znacznego osłabienia zainteresowania współpracą z KS. Dopiero w następnym etapie można oczekiwać nawrotu i otwarcia wobec nas, w tym rozbudowy powiązań gospodarczych. Wynika to z obiektywnych uwarunkowań w EWG.

6. Istnieją oznaki dobrego startu rozmów nt. rozbrojenia konwencjonalnego w Wiedniu i przesłanki dla ich szybkiego postępu, co umożliwi Kohlowi starania o odsunięcie w czasie definitywnych decyzji o modernizacji rakiet Lance do 500 km.

Wyznacznikiem będzie stanowisko ZSRR w Wiedniu, gdyż UW nadal posiada przewagę w uzbrojeniu konwencjonalnym wobec Zachodu. W reakcji wskazałem na opublikowane przez nas dane oraz konkretne kroki jednostronnych redukcji.

Ode mnie: wobec istotnej roli FDP w kształtowaniu profilu koalicji rządzącej celowe jest umacnianie naszych stosunków z liberałami. Służyć temu winna dobrze przygotowana wizyta L. i podjęcie z nim ustaleń odnośnie dalszych działań i większego zaangażowania FDP w sprawy stosunków bilateralnych, w szczególności gospodarczych.

Karski

Otrzymują: Czyrek, Gdula, Pożoga, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 19

Kolonia, 22 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z przewodniczącym FDP Otto Lambsdorffem w sprawie planów jego wizyty w Polsce

Szyfrogram nr 2829/I
z Kolonii nadany 22.02.89 g. 20.00
Rozszyfrowano 23.02.89 g. 12.30

Kulski

Z rozmowy z przew. FDP, O. Lambsdorffem 22 bm.

1. Przekazałem list Młyńczaka. L. dziękował ponownie za zaproszenie, prosi o umożliwienie w czasie jego wizyty przyjęcia go przez gen. Jaruzelskiego i premiera Rakowskiego oraz rozmów z wicepremierem Sekułą i ministrami Wilczkiem i Jastrzębskim. Chciałby spotkać się z Miodowiczem i Wałęsą oraz z Glempem i Narzyńskim. Swoje życzenia przekaże także amb. RFN w Warszawie.

L. ma zaplanowaną na 4.05. br. przed południem dużą imprezę, na której przemawia. Musi dlatego wrócić do Bonn 3.05. po południu lub najpóźniej 4.05. rano /jeśli znajdzie połączenie lotnicze/. W tej sytuacji i wobec dużej ilości rozmów L. prosi o rozważenie możliwości rozpoczęcia wizyty 30.04. lub najpóźniej 1.05. - w tym dniu mógłby zrealizować np. spotkania z przedstawicielami Kościołów. Prosi o możliwie szybkie stanowisko Młyńczaka w tej sprawie.

2. L. pozytywnie odnosi się do zaproszenia delegacji FDP na Zjazd SD. Przedstawi je na najbliższym posiedzeniu Zarządu, który musi podjąć odpowiednią decyzję. Poinformują.

3. Podkreśliłem, że do wizyty i rozmów z L. przywiązujemy dużą wagę, w szczególności do szerokiego przedyskutowania problematyki gospodarczej i finansowej.

Przedstawiłem problematykę rozmów „o.s.” /zgodnie z Waszą 1369/ oraz krótką ocenę stanu stosunków bilateralnych. W reakcji i na moje dodatkowe pytania L. prezentował następujące stanowisko:

- Zdecydowanie, z jakim chce zrealizować wizytę w Polsce, jest potwierdzeniem zainteresowania, zarówno rozwojem procesów wewnątrzpolitycznych w naszym kraju, jak i stosunków bilateralnych. L. przygotowuje się do wizyty b. solidnie, także konsultując się z Teltschikiem, chce w Warszawie omówić wszystkie kwestie dwustronne, w szczególności problemy współpracy gospodarczej, kredytów, joint-ventures, zadłużenia i Klubu Paryskiego

oraz problematykę tynku wewnętrznego EWG od 1992 r. i reperkusje tego kroku w stosunkach z Polską.

- Wszelkie propozycje i rozważania nt „Planu Marshalla”, czy podobnych przedsięwzięć wobec Polski i KS, L. uważa za wątpliwe w realizacji, gdyż trudno dostrzec chętnych do przeznaczenia na takie cele środków. Równie mało realistyczne są inne inicjatywy, podnoszone np. na forum Parlamentu Europejskiego m.in. Benedetti – prezes firmy Olivetti.

- Sytuacja w koalicji chadecko-liberalnej jest stabilna i wg L. obecny układ uzyska poparcie wyborców w 1990 r. Koalicja ma ogromny atut – poprawiającej się sytuacji gospodarczej i wzrostu dobrobytu, a to są decydujące czynniki. Wg aktualnych ocen, FDP w skali federalnej utrzymuje się na stabilnym poziomie poparcia 8% elektoratu.

- Dla FDP oczywista jest konieczność decyzji odnośnie sytuacji, jaka będzie po wycofaniu taktów Lance w 1995 r., jednak uważa, że z decyzją taką można poczekać do 1991/92 r. i rozważyć ją w powiązaniu z postępem rozmów nt. rozbrojenia konwencjonalnego w Europie. FDP zgodna jest przy tym z CDU, że należy utrzymać komponent atomowy w polityce militarnej Zachodu.

Podkreślał wysoką ocenę polityki rozbrojeniowej Gorbaczowa oraz faktu opublikowania przez UW danych o siłach konwencjonalnych, co – jak stwierdził L. – po zweryfikowaniu stworzy przesłanki dla rozmów w Wiedniu.

Ode mnie: L. będzie chciał zademonstrować pełne poparcie FDP dla rozwoju stosunków z Polską. Ze względu na jego pozycję i fachowość w sprawach gospodarczych i jego wpływy w kołach finansowych, uważamy za celowe przedstawienie mu w sposób kompleksowy naszych zakłóceń współpracy gospodarczej i finansowej z RFN i szerzej z EWG.

Proszę o stanowisko w sprawie terminu przylotu L.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Malinowski, Baka, Barcikowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Młyńczak, Sekuła, Gdula, Kucza, Janiszewski, Jastrzębski, Loranc, Wilczek, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Cepak, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 20

Kolonia, 23 lutego 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych w sprawie zainteresowania prasy niemieckiej obradami „okrągłego stołu”

Szyfrogram nr 2867/I
z Kolonii nadany 23.02.89 g. 12.10
Rozszyfrowano 23.02.89 g. 18.00

Olechowski

Wasz 1369.

22 bm. Cholewiak spotkał się z grupą dziennikarzy w/s „okrągłego stołu”. W spotkaniu wzięli udział dziennikarze „Die Welt”, Stuttgarter Zeitung”, „Hannoversche

Allgemeine Zeitung”, „General Anzeiger”, „Koelnische Rundschau”, „Koelner Stadt Anzeiger” i „Quicka”.

Zainteresowano się zwłaszcza sprawami legalizacji „Solidarności”, modelu pluralizmu związkowego i politycznego, stanowiska partii odnośnie podziału władzy z opozycją, kierunków przemian systemu socjalistycznego.

Duże zainteresowanie budziły także kwestie stosunków Polski i ZSRR w procesie przemian, Stanowiska NRD i CSRS do reform w Polsce i Związku Radzieckiego. Przedstawiliśmy wykładnię naszej polityki zgodnie z Waszymi wytycznymi, akcentując zdecydowanie kierownictwa rządu i partii na kontynuowanie procesu reform politycznych i gospodarczych. Zwróciliśmy uwagę na potrzebę dostrzegania przez Zachód płaszczyzn zachodzących w Polsce oraz normalizacji stosunków finansowo-kredytowych, zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami.

Karski

Otrzymują: Ciosek, Czyrek, Kucza, Tabkowski, Pożoga, Urban, Górnicki, Pawlak, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 21

Kolonia, 1 marca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z doradcą kanclerza H.Kohla Horstem Teltschikiem w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza w Polsce

Szyfrogram nr 3202/I
z Kolonii nadany 1.03.89 g. 20.30
Rozszyfrowano 2.03.89 g. 12.00

Kucza – Kulski

Z rozmowy z Teltschikiem – pełnomocnikiem kanclerza ds. negocjacji z Polską, 1 bm.

1. Wskazałem na treść expose min. Olechowskiego w Sejmie oraz przekazałem informację o obradach „o.s.”. Pozytywnie odnotowałem oświadczenie rzecznika rządu RFN – Osta, o stosunku kanclerza do rozmów „o.s.” i potrzebie wyciągnięcia wniosków przez Zachód.

Wskazałem na wyniki wizyty premiera Rakowskiego w Paryżu, a także stwierdzenia Thatcher w rozmowie z R. Malinowskim.

Poinformowałem o planowanej wizycie ministra Olechowskiego w Bonn i zamiarze sfinalizowania sprawy konsulatów, co byłoby sygnałem, że rozstrzygnięcia spraw całego pakietu i przygotowania do wizyty H. Kohla znajdują się na dobrej drodze.

T. w reakcji stwierdził, że w planowaniu wizyty Kohla w Polsce nie zaszły żadne zmiany. Wszelkie doniesienia prasowe są bezpodstawne i „wysane z palca”. Życzeniem kanclerza jest, by podczas jego pobytu w Warszawie podpisano dużą ilość umów i porozumień.

Trzeba zdopingować poszczególne grupy negocjatorów do zintensyfikowania rozmów. Szczególną uwagę ma umowa o popieraniu inwestycji i ochronie kapitałów.

Zakończono obecnie rozmowy nt analogicznej umowy z ZSRR. Przyjęte tam rozwiązania mogłyby być, zdaniem rozmówcy, pomocne w naszych negocjacjach. (Podjęliśmy kroki, by pozyskać tekst od radzieckich).

Przywiązują dużą wagę do wizyty ministra Olechowskiego. Oczekują, że będzie ona miała istotne treści, przyniesie porozumienie o otwarciu konsulatów (wymiana not) i potwierdzi, że stosunki nabrały dynamiki otwierającej drogę do wizyty kanclerza w PRL.

Zmiany zachodzące w Polsce, które bacznie śledzą i analizują tworzą przychylny klimat dla poprawy naszych stosunków z całą Europą Zachodnią, chociaż – jak stwierdził T. – po pozytywnych deklaracjach powinny nastąpić konkretne posunięcia zarówno w przypadku Francji, jak i W. Brytanii.

2. Na moje pytanie T. ocenił, że kampania prasowa w RFN wokół problemu przesiedleńców i ich rent została podjęta przez „Bild Zeitung” wyłącznie z pobudek wewnątrzpolitycznych, jest kłopotliwa dla rządu, fałszywa w treściach. Podejmą analizę, czy rzeczywiście fakty korzystniejszych rent dla przesiedleńców niż dla obywateli RFN, którzy nabyli prawo emerytalne tutaj, mają jakikolwiek związek z umową rentową z nami z 1975 r.

Kampania prasowa nt. przesiedleńców niesie w sobie jednak także ten aspekt, że społeczeństwo zaczyna podzielać opinię o potrzebie pomocy gospodarczej RFN dla KS, w tym Polski, by poprzez poprawę sytuacji ekonomicznej w tych krajach zmniejszyć nacisk na wyjazdy.

T. nie wykluczył jednak, że w najbliższej rozmowie z Wami podniesie niektóre aspekty umowy rentowej (w zależności od wyników zapowiadanej analizy).

3. T. zapewniał, że jest świadom konieczności przechodzenia w rozmowach z Wami do konkretyzacji ustaleń i rozwiązań poszczególnych spraw, w tym problemów finansowo-kredytowych.

4. Przewiduje rozmowy 7.03. br., od 10 do 12.30, następnie kontynuacja od 14 do 17.50.

W razie potrzeby możliwe jest kontynuowanie rozmów 8 bm. przed południem.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kołodziejczak, Sekuła, Kucza, Tabkowski, Jastrzębski, Wilczek, Pożoga, Wróblewski, Użycki, Szaciło, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Majewski, Czyżycki, Fekecz, Napieraj, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 22

Kolonia, 5 marca 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR i
podsekretarza stanu w MSZ o rozmowach w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza
Kohla w Polsce**

Szyfrogram nr 3371/I
z Kolonii nadany 05.03.89 g. 12.30
Rozszyfrowano 05.03.89 g. 16.30

Kucza, Kulski

1. Becker /SPD/ przekazał Królowi informacje z rozmowy z Kohlem, którą odbył z nim już po naradzie kanclerza /1.03./ z ministrami SZ i Finansów, z udziałem Schaeuble /ministra Gospodarki reprezentowali podsekretarze stanu/ w sprawie określenia możliwego zaangażowania się Bonn w nasze postulaty kredytowe i gospodarcze. Istotniejsze punkty relacji R.:

- Kohl nie podjął decyzji w sprawie terminu wizyty w Polsce. Nadal rozważa, czy powinien ją złożyć przed, czy po wizycie Gorbaczowa w Bonn /12-15 .06/. Potwierdził jednak chęć realizacji wizyty przed przerwą letnią, w zależności od wyniku rokowań pełnomocników. Wymienił jako możliwy termin koniec czerwca br. Nie przyjął sugestii odbycia wizyty w okresie forum PRL-RFN w Poznaniu /24-28.05/, z zamiarem otwarcia tego gremium w tym czasie z premierem Rakowskim – kanclerz wyraził zadowolenie z powodu tempa i postępu rokowań pełnomocników. Uważa, że w kompleksie naszych postulatów kredytowych realnie zarysowuje się consensus koalicyjny w sprawie modelu rozwiązania kredytu „Jumbo” i możliwości finansowania z niego metodą odpisów przekształconych w fundusz złotówkowy, wzajemnie uzgodnionych przedsięwzięć /np. wymiany młodzieży, odrestaurowania b. siedziby J. Moltke w Krzyżowej, budowy szpitala/.

Sygnalizował natomiast trudności w zaspokojeniu naszych postulatów w/s gwarancji Hermesa. Rozważania ich idą w kierunku otwarcia nam linii kredytowej, jedynką bez określenia jej wielkości – na konkretne cele, które byłyby bieżąco uzgadniane przez obie strony.

Kanclerz zapowiedział ponadto, że rząd będzie preferował inicjatywy w ramach joint-ventures na wzór węgierski.

- Kohl stwierdził, że RFN – stosownie do podjętych ustaleń w Klubie Paryskim – będzie odgrywała wiodącą rolę w wypracowaniu programu rozwiązania problemu naszego zadłużenia w KP. Zamierzają w tym zakresie być aktywni, ale nie pójdą na rozwiązania „w pojedynkę”. Liczą na wsparcie USA, Francji i W. Brytanii.

2. B. poinformował, że H. J. Vogel, w rozmowach z Kohlem, usiłował przekonać kanclerza o politycznej celowości realizacji jego wizyty przed terminem wizyty Gorbaczowa w Bonn.

V. zapewnił kanclerza o całkowitym poparciu SPD dla „pakietowego modelu” wizyty w Polsce celem dokonania przełomu we wzajemnych stosunkach.

3. Od nas: Brak decyzji Kohla w sprawach kredytowych i rozważanie przesunięcia wizyty w Polsce po wizycie Gorbaczowa, są wynikiem niekorzystnego dla nas splotu okoliczności /konsekwencje wyników wyborów w BZ, nacisk prawicy i CSU na odciąganie kanclerza od kursu konserwatywno-liberalnego, burzliwy rozwój dyskusji wokół przesiedleń i azylantów z Polski, postulowanie przez CSU rewizji umowy rentowej z 1975 r. jako środka przyhamowania fali polskiej emigracji do RFN. Kierunki myślenia kanclerza w kompleksie kredytowym stanowią wyraźne cofnięcie się w stosunku do rozwijanych już modeli/ zapowiedź np. anulowania części kredytu „Jumbo” i przekształcenia dalszej części na fundusz złotówkowy. Z kolei „Hermes” bez określenia jego wielkości zawiera realne ryzyko, że może zostać zablokowany w każdej chwili i stać się instrumentem nacisku na nas w zależności od bieżącej temperatury w stosunkach bilateralnych lub naszych przejściowych trudnościach płatniczych.

Mamy sygnały, że decyzje w sprawie kredytów, Kohl zamierza podjąć w ostatniej fazie rokowań pełnomocników, z zastrzeżeniem podania tego do publicznej wiadomości, dopiero w czasie jego wizyty w Polsce.

Preferowanie przez Kohla projektów „jonint – ventures” nie ma dla nas praktycznego znaczenia, gdyż rząd RFN nie dysponuje rzeczywistymi instrumentami ich promocji. Kwestia ta leży wyłącznie w kompetencji przemysłu i kalkulacji ekonomicznej przedsięwzięcia.

Karski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wilczek, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Miernik, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Szymański

Nr 23

Kolonia, 7 marca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z honorowym przewodniczącym SPD Willym Brandtem w sprawie seminarium „Wizje przyszłości Europy”, obrad „okrągłego stołu”, możliwości przystąpienia PZPR do Międzynarodówki Socjalistycznej i kwestii azylantów z Polski

Szyfrogram nr 3518/I
z Kolonii nadany 7.03.89 g. 18.00
Rozszyfrowano 8.03.89 g. 13.40

Kucza – Kulski

Z rozmowy (6 bm.) Wojny z moim udziałem z Brandtem (prezydentem Międzynarodówki Socjalistycznej).

1. W. przedstawił założenie krakowskiego seminarium (19-21. 04. br.) „Wizje przyszłości Europy” i zaprosił B. do udziału w nim, jako polityka o szczególnym autorytecie międzynarodowym. Zapowiedział m.in. uczestnictwo Wałęsy, Brzezińskiego i ew. Wiesela z USA, Sacharowa i Młynarza oraz zbiorowych laureatów nagród Nobla (lekarze, naukowcy i in.).

B. odniósł się z zainteresowaniem do inicjatywy. Zapowiedział rozważenie swego udziału. Zapowiedział rozważenie swego udziału. Zorientuje się w możliwościach czasowych.

2. W. poinformował o przebiegu „o.s.”. Akcentował wielostronną wolę łącznie z opozycją osiągnięcia consensusu proreformatorskiego. Eksponował, że Polska chce nadać nowy wymiar ochronie praw człowieka.

Deklarował zamiar przystąpienia Polski do agend Rady Europejskiej. W. zastrzegając, że mówi w zasadzie we własnym imieniu, zgłosił do rozważenia ideę przystąpienia PZPR do MS. Nawiązywał przy tym do socjalistycznego nurtu w polskim ruchu robotniczym reprezentowanym przez PPS przed Kongresem Zjednoczeniowym oraz silnych tendencji w społeczeństwie polskim do jego ożywienia, co wyraźnie zaznaczyło się także na konferencji teoretyczno-ideologicznej PZPR. (Postulował własne kadry, ożywienie ideologii PPS itp.). B. pozytywnie odniósł się do modelu i skali reform systemowych w Polsce. Przychylnie reagował na pomysł przystąpienia PZPR do MS. Zapowiedział rozważenie takiej idei „w gronie przyjaciół” już podczas spotkania przy okazji Kongresu Austriackiej Partii Socjalistycznej (8.03). Zgodnie z przyjętą procedurą postępowania w sprawie członkostwa

w MS wyłania się ad hoc grupę, której celem jest zbadanie wniosku o przystąpienie do MS. Liczy ona 5-6 osób. Mógłby na jej przewodniczącego powołać np. Koschnicka i dobrać przychylny dla nas skład (Austriak, Szwed i Francuz). Gotów jest zaprosić delegację PZPR w charakterze gościa na kongres MS w Sztokholmie (17-22.06.br). Ma sygnały z naszego kraju i emigracji PPS z EZ o oznakach renesansu nurtu socjalistycznego w PZPR. Oznacza to, że w praktyce przy rozważaniu członkostwa PZPR w MS nie można pominąć naszych krajowych alei zagranicznych ośrodków PPS (w grudniu ub. roku odbyło się spotkanie w Londynie przedstawicieli tych ośrodków, w którym uczestniczyli m.in. Ciołkosz i Wąsik. Nie podzielał opinii W., że emigracja PPS i krajowi reprezentanci stanowią margines bez jakiegokolwiek znaczenia politycznego.

B. uważa, że przyjęcie PZPR do MS stanowiłoby pierwszy krok w kierunku budowy modelu socjaldemokratycznej Europy obejmującej państwa EWG, EFTA z możliwością przyciągnięcia KS leżących między tymi ugrupowaniami a ZSRR. Polsce i Węgrom przypadłaby szczególnie rola w urzeczywistnieniu takiej wizji, uruchomieniu takich procesów. Wymaga to wyobraźni, przezorności, ostrożności i politycznej mądrości.

B. podzielał ocenę W., że odrębnie przebiegające procesy integracyjne w ramach EWG (Wspólny Rynek – 1992) i RWPG doprowadzą do pogłębienia nierówności rozwoju gospodarczego i poziomu technologicznego w obu częściach Europy. Sygnalizował po swoich rozmowach w Waszyngtonie, że USA zaniepokojone są szybko postępującym procesem integracji w EZ i badają ich konsekwencje dla własnych interesów w skali globalnej.

3. B. podzielał moją opinię, że rozwój dyskusji wokół przesiedleń i azylantów z Polski jest szkodliwy i może zaciągnąć na negocjacjach pełnomocników. Przypisywał ją nierówności rządu i koalicji po wyborach w BZ. Uważa, że kampania ta inscenizowana jest przez „wąską grupę” w chadecji, która obawia się utraty 2-3 procent głosów w wyborach w 1990 r. do Bundestagu i w konsekwencji groźby odsunięcia od steru władzy w Bonn. Doradzał nam powściągliwość i zachowanie zimnej krwi nawet przy „założeniu, że ten sztucznie” nakręcany problem będzie jeszcze jakiś czas wewnątrzpolitycznie rozstrzygany.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Ciosek, Kiszczak, Sarewicz, Kołodziejczak, Kucza, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Rapacki, Staniszewski

Nr 24

Kolonia, 7 marca 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR i
podsekretarza stanu w MSZ o rozmowach w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza
Kohla w Polsce**

Szyfrogram nr 3519/I
z Kolonii nadany 07.03.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 08.03.89 g. 14.20

Kucza, Kulski

Z rozmowy 6 bm. z Renger (SPD, wiceprezydent Bundestagu) z udziałem H. Beckera i Króla.

R. rozmawiała 2 bm. z Kohlem nt zamierzeń kanclerza i jego wizyty w Polsce. Z relacji R. wynika, że kanclerz:

- zdecydowany jest złożyć wizytę w tym roku. Nie chce jej przekładać na rok przyszły. W kalkulacjach terminu wizyty uwzględnia rozwój sytuacji w naszym kraju po „o.s.” i wyborach do Sejmu, a także wizytę Gorbaczowa w Bonn. Bierze pod uwagę 26-29.06. br. jako ew. datę wizyty w Polsce;

- z uznaniem i respektem odnosi się do pracy pełnomocników, jej tempa i zakresu rysującego się otwarcia we wzajemnych stosunkach;

- po rozmowach z Mitterrandem i Thatcher użyje „wszystkich swoich wpływów” i powiązań osobistych dla znalezienia consensusu w Klubie Paryskim w długofalowym rozwiązaniu problemu naszego zadłużenia;

- widzi realną szansę zadowalającego rozwiązania dla nas sprawy kredytu „Jumbo” i spłaty jego w złotych z przeznaczeniem na realizację wzajemnie uzgodnionych projektów finansowych metodą odpisów wg oficjalnego kursu DM do złotego;

- kredyty „Hermesa” gotów jest uruchomić tylko na określone przedsięwzięcia, w tym inwestycyjne, bez określenia a priori globalnego plafonu. Jest rzecznikiem zasady ich samospłaty.

Podjęcie ostatecznie decyzji co do jego wielkości uzależnienia od wyników końcowych prac pełnomocników.

Karski

Otrzymują: Rakowski, Baka, Ciosek, Kołodziejczak, Sekuła, Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Borawski, Pawlak, Misztal, Sekuła, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 25

Kolonia, 9 marca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z wiceprzewodniczącym frakcji SPD w Bundestagu Horstem Ehmke w sprawie linii kredytowej dla Polski, możliwego następstwa po ministrze Genscherze i systemu rakiet Lance

Szyfrogram nr 3682/I
z Kolonii nadany 09.03.89 g. 17.00
Rozszyfrowano 10.03.89 g. 16.00

Fekecz

Z rozmowy /9 bm./ z Ehmke – wiceprzewodniczącym SPD w Bundestagu.

1. Kluczem do satysfakcjonującego nas rozwiązania kwestii kredytu „Jumbo” i uruchomienia nowych gwarancji kredytowych, jako wkładu do „pakietu” dysponuje wyłącznie kanclerz.

Natrafia on na opory w CSU, prawicy CDU oraz ruchu „wypędzonych”. Sytuację kanclerza komplikuje również przedłużająca się dyskusja wokół przesiedleń i azylantów.

Polski oraz umowy rentowej z 1975 r. Dyskusja ta jest rezultatem „panicznej” reakcji obozu rządowego na wybory w BZ i perspektywę koalicji SPD z AL. Reakcja ta jest b. krótkowzroczna.

Chadecja nie chce zrozumieć, że nieudzielenie Polsce pomocy może przyczynić się do niepowodzenia polskich reform, co doprowadziłoby do nowej fali polskiej emigracji na Zachód, a głównie do RFN w całkowicie nowym wymiarze z trudnymi do przewidzenia skutkami.

Podobny rozwój sytuacji możliwy jest również w przypadku Węgier, ale również i ZSRR, gdzie rozważa się w perspektywie liberalizacji polityki paszportowej.

W żadnym razie nie powinniśmy, zdaniem Ehmke, pójść na rewizję umowy rentowej. Byłby to niebezpieczny precedens. Każda istotniejsza korekta tej umowy wymagałaby ponadto akceptacji Bundestagu i Bundesratu. Taka procedura jest b. długa i negatywnie wpłynęłaby na atmosferę w stosunkach i plany wizyty Kohla w Polsce.

2. Bez zdecydowanego zaangażowania się Bonn w kompleksowe rozwiązanie problemu naszego zadłużenia w Klubie Paryskim – Londyn, Paryż i inne stolice EZ – „niewiele zrobią”.

Szczególne znaczenie dla rozwoju stosunków finansowych Bonn-Warszawa i naszej sytuacji w KP mieć będą wyniki misji marcowej MFW w Polsce.

3. Nie można wykluczyć, że choroba Genschera unieruchomi go na dłuższy czas i wznowi dyskusję wokół jego następcy.

Według E. największe szanse ma Lambsdorff. Nie byłaby to dobra dla Polski alternatywa. Ehmke określił L. jako „prawicowego Prusaka”. Koalicja SPD – AL. W Berlinie Z. jest możliwa. E. nie wierzy w trwałość takiego modelu – wiąże ten związek na 2-3 lata, potem rozpisane będą nowe wybory. Jeśli SPD wygra wybory komunalne w Hesji, to znacznie wzrosną jej realne szanse na przejęcie władzy w Bonn w wyniku wyborów do Bundestagu w 1990 r. Porażka chadecji w Hesji osłabiłaby bowiem odczuwalnie pozycję Kohla i wywołałaby trudne do opanowania walki frakcyjne w chadecji.

4. W najbliższym czasie nie należy oczekiwać decyzji o modernizacji systemów „Lance”. USA sygnalizują Bonn rosnącą gotowość do kompromisu. Twarde i nieustępliwe stanowisko zajmuje Londyn przy cichym poparciu Paryża. Decyzja o modernizacji rakiet krótkiego zasięgu została zaledwie odroczone /do wyborów do Bundestagu/, ale że ona zapadnie Ehmka nie ma wątpliwości.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Malinowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kołodziejczak, Młyńczak, Kucza, Janiszewski, Pożoga, Uzycki, Szaciło, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Miernik, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 26

Kolonia, 31 marca 1989 r.

Charge d'affaires Marek Jędrys do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ z informacjami od polskiej delegacji na negocjacje polsko-niemieckie

Szyfrogram nr 23/II
z Kolonii nadany 31.03.89 g. 18.00
Rozszyfrowano 1.04.89 g. 18.30

Fekecz – Mickiewicz

Od naszej delegacji.

Kolejna runda negocjacji o ochronie inwestycji nie doprowadziła do całkowitego uzgodnienia tekstu. Spornymi pozostały transfer zysków uzyskiwanych w złotych, definicja inwestora i rozstrzygnięcie sporów.

Gospodarze nadal forsują koncepcję swobodnego transferu bez której nie widzą możliwości zawarcia umowy. Nie są skłonni zaakceptować żadnego z rozwiązań zawartych w naszych umowach z innymi państwami EWG, mimo wykazywanego zrozumienia dla naszej argumentacji.

Kwestię uściślenia definicji inwestora z umowy RFN-ZSRR nasza delegacja wysunęła jako próbę wynegocjowania korzystniejszej jeszcze formuły. Nie zostało przyjęte przez stronę RFN.

Nie zaakceptowano również klauzuli rozstrzygnięcia sporów między inwestorem a państwem, polegający na zawężeniu ich do spraw nacjonalizacji i wyłączenia /klauzulę taką mamy z innymi państwami EWG, występuje ona też w umowach RFN z WRL i Bułgarią/.

Strona RFN chce ją rozszerzyć również na spory z tytułu transferu.

Pozostałe artykuły umowy zostały uzgodnione ad referendum.

Generalnie, stanowisko delegacji RFN w zasadniczych, ale i drugorzędnych sprawach, było sztywne, mimo werbalnego podkreślenia woli osiągnięcia kompromisów.

Uczestnicząc w rozmowach przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki poinformowali nieoficjalnie, że w swych rozważaniach dopuszczają możliwość ustępstw w sprawie transferu. Przygotowali konkretne propozycje, jednakże sprawa ta musi być rozstrzygnięta na szczeblu politycznym.

Jędrys

Otrzymują: Baka, Sekuła, Kucza, Jastrzębski, Orzechowski, Pożoga, Borawski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Fekecz, Mickiewicz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski

Nr 27

Kolonia, 5 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z dyrektorem Instytutu Polityki Zagranicznej Karlem Keiserem o kwestiach dwustronnych, wewnątrzniemieckich i europejskich

Szyfrogram nr 224/II
z Kolonii nadany 05.04.89 g. 12.00
Rozszyfrowano 05.04.89 g. 18.00

Fekecz

Z rozmowy z prof. Kaiserem, dyr. Instytutu Polityki Zagranicznej 4 bm.

1. K. interesował się aktualnym stanem naszej sytuacji wewnętrznej oraz stosunków bilateralnych z RFN. W reakcji na przekazane przeze mnie oceny K. stwierdził, że obok Stoltenberga także Zimmermann sprzeciwia się podjęciu decyzji przez rząd RFN w sprawie naszych postulatów finansowych, czemu dał wyraz poprzez demonstracyjne nieuczestniczenie w rundzie ministerialnej u Kohla.

To negatywne stanowisko wynika m.in. z oceny, że wdrażany proces reformowania gospodarki nie przynosi zakładanych rezultatów. Wg K. nasze dezyderaty finansowe wobec RFN nie są wygórowane zwłaszcza, że w sumie dotyczyć będą promocji niemieckiego eksportu do Polski.

K. sugerował, byśmy wykorzystali aktualne trendy w „grupie 7”, które w porozumieniu z BŚ i MFW podejmują obecnie bardziej ofensywnie problem zadłużenia. Kolejnym argumentem zdaniem K. byłoby wskazanie, że wsparcie finansowe dla naszej gospodarki mogłoby złagodzić trudny dla RFN problem napływu przesiedleńców i azylantów z Polski.

2. K. przekazał, że odpowiednio do jego ostatniej rozmowy z R. Wojną akceptują przesunięcie wcześniej planowanej na maj sesji Forum PRL-RFN w Poznaniu na II połowę br. Zgodnie z ustaleniami nastawiają się na to, że z naszej strony w jesiennym Forum wezmą już udział przedstawiciele „S” i opozycji.

3. W stosunkach RFN-ZSRR trwają intensywne przygotowania do wizyty Gorbaczowa w Bonn. Prowadzone są m.in. rozmowy nt środków finansowych, jakie RFN mogłaby przeznaczyć dla radzieckich, a których część otrzymaliby Niemcy w ZSRR na odbudowę m.in. instytucji kulturalnych, szkół itp., w wyniku czego zmniejszonyby został napór na wyjazd do RFN. Dyskutuje się też „odtworzenia Niemieckiej Republiki” w ZSRR.

4. W sytuacji wewnętrznej RFN trzeba liczyć się z tym, że partie prawicowe /republikańskie, NPD/ będą zjawiskiem trwałym. Przedstawiciele skrajnej prawicy uzyskają prawdopodobnie w wyborach do Parlamentu Europejskiego, a także w wyborach komunalnych w Palatynacie w czerwcu br. wyniki zbliżone do zachodniobermberskich. Partie „tradycyjne” /chadecja, SPD, FDP/ mają poparcie ok. 2/3 potencjału wyborczego. W tej sytuacji SPD nie ma szans bez układu koalicyjnego na wygranie wyborów federalnych, FDP grozi spadek poniżej granicy 5%. W chadecji w praktyce wielu członków kierownictw CDU i CSU podziela publicznie wyrażony przez premiera Palatynatu Wagnera pogląd o możliwości utworzenia w przyszłości koalicji z republikańskimi.

5. W problematyce rozbrojeniowej w ocenie K. mamy do czynienia z szeregiem zahamowań i trudności:

- w rozmowach nt broni strategicznych szczególnie trudny jest problem kontroli, przede wszystkim w odniesieniu do rakiet na okrętach podwodnych, ponadto USA chcą utrzymać posiadaną obecnie przewagę techniczną,
- w rozmowach ZSRR-USA nt broni chemicznej także nastąpiło zahamowanie,
- zakładają powolne tempo rozmów w Wiedniu /odrzucają regionalny i strefowy podział Europy, są przeciwni włączeniu do dyskusji sił morskich, ale w dalszej fazie dojdzie do włączenia lotnictwa/.

Zbliżający się szczyt NATO w Brukseli potwierdzi opcję na utrzymanie broni atomowej /co aktualnie również dobitnie wyraził Scholz/, a także na modernizację systemów do 500 km., chociaż nie będzie zapewne jeszcze decyzji o ich stacjonowaniu /do wyborów do Bundestagu w 1990 r./.

6. K. sygnalizował treści konferencji „Center for European Policy Studies” w Brukseli, poświęconej stosunkom W-Z i przyszłości „Ładu Jałtańskiego w Europie”.

Według K. Kissinger przygotował dla Busha analizę, w której sugeruje przejście między USA i ZSRR „gentleman agreement”, wg którego ZSRR zezwoli na większą samodzielność i swobodę swoim sojusznikom, a USA zagwarantują, że nie będą ingerować w KS w przypadku zaburzeń wewnętrznych. Analizą tej i innych koncepcji dot. Przyszłości stosunków W-Z ma zająć się najbliższe posiedzenie tzw. Trójstronnej Komisji, na którym wygłoszone zostaną zasadnicze referaty przez Kissingera, Giscarda i Nakasone.

Ode mnie: oceny K. nie zawierają zasadniczo nowych elementów, stanowią natomiast kolejne potwierdzenie przekazywanych przez nas do Centrali w w/w sprawach opinii.

Karski

Otrzymują: Baka, Czyrek, Kołodziejczak, Basiak, Pożoga, Użycki, Szaciło, Borawski, Górnicki, Pawlak, Miśtal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Majewski, Fekecz, Napieraj, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 28

Kolonia, 5 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie przedstawicielem kanclerza Kohla do negocjacji z Polską Horstem Teltschikiem o przebiegu obrad „okrągłego stołu” i przygotowaniach do wizyty H.Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 235/II
z Kolonii nadany 5.04.89 g. 17.00
Rozszyfrowano 5.04.89 g. 22.00

Kucza – Kulski

Z rozmowy z Teltschikiem 5 bm.

1. Według T. kanclerz i rząd RFN przywiązują dużą wagę do szybkiego zakończenia rozmów „o.s.”. Jeśli przyniosą one pozytywne wyniki, reakcja RFN, ale również innych państw Zachodu, będzie odpowiednio pozytywna.

W rozmowie z Mitterrandem 4 bm. omawiano naszą sytuację, uzgodniono wydanie wspólnego oświadczenia /RFN-Francja/ w sprawach polskich, które będzie opublikowane w czasie najbliższego spotkania na szczycie w Paryżu /17-19 bm./. Jego wydźwięk będzie zależny od wyników „o.s.”.

2. Nie nastąpiły żadne zmiany jeśli chodzi o planowanie terminu wizyty Kohla. Wszelkie pogłoski lub wypowiedzi o możliwym przesunięciu wizyty nie pochodzą z Urzędu Kanclerskiego.

3. Stosunek kanclerza do kwestii ew. spotkania ministrów SZ w Bonn nie uległ zmianie, tzn. uważa on takie spotkanie za pożyteczne, mogłoby też ono przynieść wymianę not w sprawie konsulatów. Wszystkie jednak inne umowy i porozumienia pozostają w kompetencji kanclerza i chce on by były podpisane podczas jego wizyty.

4. T. ogólnie pozytywnie ocenia zaawansowanie negocjacji umów. Aktualnie największą wagę przywiązują do umowy o ochronie kapitału. Będą podtrzymywać swoje stanowisko w sprawie transferu, gdyż przyjęcie naszych pozycji oznaczałoby „wynegocjowanie najgorszej dla RFN umowy tego typu” w porównaniu z analogicznymi umowami z 64 krajami, w tym innymi KS i ZSRR, nie służyłoby także rozwojowi joint-ventures. Polemizowałem, przedstawiając nasze argumenty.

5. Nasze starania o rozmowę ze Stoltenbergiem są obecnie bezcelowe. Wyłącznie kompetencję posiada T., ponadto przewidywana jest w II połowie bm. reorganizacja Gabinetu, która może objąć również S.

Do rozmowy z ministrem Finansów może dojść najwcześniej w połowie maja br.

6. Przywiązują dużą wagę do wypracowania dokumentu politycznego z wizyty Kohla /oświadczenie lub wspólny komunikat/. Mimo braku naszego projektu opracowano w UK własny projekt, który T. już przedłożył Kohlowi do aprobaty.

7. Na wczorajszym spotkaniu przewodniczących CDU, CSU i FDP omawiano problematykę przesiedleńców i azylantów. W I kwartale br. przybyło z Polski 50 tysięcy przesiedleńców /wzrost w stosunku do I kwartału ubiegłego roku – 150%, wzrost azylantów – 50%, wniosków wizowych w ich Ambasadzie w Warszawie – 90%.

Powołano Komisję Ekspertów pod kierownictwem Schauble, która ma przygotować decyzje, m.in. w sprawie rent. Kanclerz podkreślał przy tym, że chodzi o rozwiązania wewnętrzne, chce uniknąć rewizji umowy rentowej z nami z 1975 r.

Zdaniem T. w tym kontekście ew. decyzje w/s Polski można będzie przedstawić społeczeństwu RFN jako działania służące zahamowaniu nacisku na przesiedlenia.

8. Konceptje multilateralnej pomocy Zachodu dla Europy Wschodniej, w tym Polski /np. Kissingera dot. nowego „Planu Marshalla”/ nie mają obecnie szans. Według T. trzeba doprowadzić obecnie do porozumienia bilateralnego Polska – RFN i następnie starać się o dołączenie innych /Francja, Włochy itd./.

9. Pozytywnie odnotowali zapowiedź podjęcia kontaktów z PCK w/s opieki nad grobami oraz rozmów w Warszawie w/s wznowienia obrotu prawnego.

10. Przygotowania do wizyty Gorbaczowa są w pełnym toku. Kohl spotka się z Ryżkowem w Luksemburgu w końcu bm., w okresie 16-19 bm. będzie w Bonn Szewardnadze, w najbliższym czasie przyjedzie też tutaj premier Siłajew.

Zakończono negocjacje umowy o ochronie kapitału, zaawansowane jest wypracowanie wspólnego oświadczenia Gorbaczow-Kohl.

11. T. prosi o możliwość rozmowy z premierem Rakowskim.

12. Ode mnie: z wypowiedzi T. nie wynika jednoznacznie, że przyjedzie do Warszawy z konkretnym stanowiskiem RFN w sprawach finansowych.

Brak tego stanowiska pociągnąłby za sobą kolejną rundę rozmów i narastający nacisk nie tylko polityczny, ale i czasowy, jeśli utrzymany zostanie majowy termin wizyty.

W tym kontekście T. podkreślał wagę rozmowy z Kohlem, którą ma odbyć dzisiaj wieczorem.

Karski

Otrzymują: Jastrzębski, Rakowski, Ciosek, Kiszczak, Sarewicz, Kołodziejczak, Sekuła, Gdula, Jastrzębski, Pożoga, Górnicki, Pawlak, Miśtał, Sarewicz, Olechowski, Fekecz, Padlewski, Staniszewski, Szumski

Nr 29

Kolonia, 11 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z honorowym przewodniczącym SPD Willym Brandtem w sprawie wyników „okrągłego stołu”, kontaktach Polski ze strukturami europejskimi i ewolucji niemieckiej sceny politycznej

Szyfrogram nr 611/II
z Kolonii nadany 11.04.89 g. 18.30
Rozszyfrowano 12.04.89 g. 15.20

Fekecz

Z rozmowy z W. Brandtem 10 bm.

1. Przedstawiłem naszą ocenę wyników „o.s.”, wskazując na jego historyczny charakter oraz znaczenie dla urzeczywistnienia procesu reform.

B. ocenił pozytywnie wyniki „o.s.”, określając je jako „pasjunujące i ogromną sprawę”.

Obrany w Polsce kierunek uważa za słuszny i stwarzający „dużą nadzieję”. Obiecał zaangażować się – w miarę swoich możliwości – na rzecz poparcia RFN dla wyników „o.s.”.

Stwierdził, iż wydarzenia w Polsce powinny spotkać się pozytywną reakcją Zachodu.

2. Wskazałem na brak decyzji rządu RFN w sferze finansowo-gospodarczej i odsuwającą się w czasie wizytę Kohla w Warszawie. Wspomniałem o zapowiedzianej serii wizyt zachodnich mężów stanu w Polsce.

B. sugerował, iż m.in. liczne wewnętrzne problemy ograniczają możliwość działania Kohla wobec Polski. Zapowiedział, iż poruszy problem wizyty kanclerza w czasie najbliższej rozmowy z Kohlem. Stwierdził, iż ważniejsze od terminu jest dobre jej przygotowanie, warunkujące efekty.

Wskazałem na nasze zainteresowanie rozbudową szerokich kontaktów z EZ, EWG i Radą Europy. Nawiązałem do inicjatywy W. Jaruzelskiego nadania Radzie Europy charakteru ogólnoeuropejskiego. Akcentowałem stworzenie w Polsce szerokich podstaw prawnych do współpracy gospodarczej z Zachodem.

B. wypowiedział się za jak najszerszymi kontaktami W-Z w oparciu o istniejące instytucje. Podkreślał symboliczny charakter Rady Europy. Sygnalizował zwiększone zainteresowanie EWG krajami Europy Północnej i Środkowej.

Nawiązał do mnożących się koncepcji rozwiązania światowego problemu zadłużenia. Opowiedział się za objęciem tymi planami także KS. Wskazał na znaczącą rolę Japończyków, angażujących się ostatnio coraz aktywniej w prace koncepcyjne nad likwidacją zadłużenia (m.in. obrady w Tokio grupy roboczej ad hoc pod kierownictwem A. Schmidta). Podkreślił rolę odgrywaną przez polityków SPD w pracach nad rozwiązaniem problemu zadłużenia.

3. B. ocenił, iż RFN zmierza do systemu sześciopartyjnego. Nie można uznać prawicowych republikanów za neofaszystów. Są oni zbliżenie do ruchu Le Pena we Francji. Ich sukcesy wywołane są niedoskonałym systemem bezpieczeństwa socjalnego, zagrożeniem ekologicznym, błędną polityką rządu zachęcającego przesiedleńców do przyjazdu, a teraz ograniczającego ich napływ.

Zapowiedział zgłoszenie kandydata SPD na kanclerza jesienią br. (po wyborach do PE). Jego zdaniem, SPD będzie po 1990 r. najsilniejszą frakcją w Bundestagu. Wybory otworzą drogę do wielu opcji koalicyjnych, np. z FDP, z CDU lub FDP i Zielonymi łącznie. Są sygnały z FDP, iż partia ta dopuszcza to ostatnie rozwiązanie.

4. Krytycznie ocenił ostatnie koncepcje H. Kissingera ws. Europy Wschodniej. Myślenie tego typu określił jako błędne. Wskazał na nieracjonalność innych przedstawionych przez K. koncepcji.

Karski

Otrzymują: Baka, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Kołodziejczak, Sekuła, Basiak, Gdula, Kucza, Tabkowski, Janiszewski, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Szaciło, Wójcik, Urban, Borawski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Miernik, Duchowski, Fekecz, Nowak, Padlowski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 30

Kolonia, 20 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o debacie w Bundestagu nt. stosunków z Polską

Szyfrogram nr 1199/II
z Kolonii nadany 20.04.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 20.04.89 g. 23.40

Natychmiast

Fekecz

1. Zainicjowana przez „Zielonych” debata w Bundestagu (19 bm.) ws. stosunków z Polską wykazała zgodność partii koalicji rządzących i opozycji, co do historycznego znaczenia „o.s.”, przeobrażeń w Polsce i ich wpływu na kierunki przemian w KS.

Zgodnie eksponowano, że otwiera to szansę na nowy etap w stosunkach Polski z EZ i RFN.

2. Na przebieg debaty wyraźny wpływ wywarła zasygnalizowana przez Busha i Dumas perspektywa finansowego i gospodarczego wsparcia Polski. Przedstawiciele rządu (Schaefer) i partii koalicji nie wyszli jednak poza ogólne zapewnienia o gotowości pomocy gospodarczej i finansowej. Wiązali jej udzielenie z koniecznością koordynacji takich posunięć w ramach EWG oraz z finalizacją rokowań Warszawa-Bonn ws. substancji na wizytę Kohla.

3. Opozycja (SPD, „Zieloni”) apelowała o szybką i skuteczną pomoc dla Polski. Domagała się pilnego zakończenia rozmów ws. „pakietu” na wizytę Kohla w Polsce i zaniechania gry na zwłokę ws. określenia wkładu finansowego Bonn w „pakiet”.

Ostrej krytyce poddano restrykcje wizowe wobec obywateli polskich. Ostrzegła rząd przed konsekwencjami „zsuwania się” na pozycje prawicowo-nacjonalistyczne CSU i jej przywódcy Waigla ws. stosunków z Polską.

4. Debata wykazała, że Kohl może liczyć w zasadzie na poparcie partii reprezentowanych w Bundestagu dla decyzji ws. odczuwalnego rozwoju i poprawy stosunków z Polską. Przebieg debaty nie dostarcza w każdym razie Kohlowi argumentów dla powstrzymania się od takich decyzji.

Potwierdza się jednocześnie, że rząd nie jest nadal skłonny wyjść poza werbalne deklaracje i zapewnienia w sprawach finansowych i gospodarczych, choć jego sytuacja uległa zmianie wobec podobnych, a nawet dalej idących deklaracji USA i Francji.

W stanowisku rządu i partii koalicyjnych wyrażana jest tendencja do eksponowania kwestii związanych z kultywowaniem kultury i języka niemieckiego w Polsce jako sukcesu negocjacyjnego Bonn.

Karski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Jastrzębski, Wróblewski, Kędzie, Fisiak, Olechowski, Kulski, Fekecz, Jaroszek, Majewski, Mickiewicz, Napieraj, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 31

Kolonia, 7 marca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ i kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR o rozmowie z przewodniczącym FDP Otto Lambsdorffem w sprawie współpracy gospodarczej PRL-RFN

Szyfrogram nr 1263/II
z Kolonii nadany 21.04.89 g. 14.30
Rozszyfrowano 21.04.89 g. 17.50

Pilny

Kulski, Kucza

Z rozmowy z Lambsdorffem, 20 bm.

1. Przedstawiłem ocenę sytuacji społeczno – politycznej w Polsce i stosunków PRL-RFN.

L. prezentował tezę, iż w sytuacji demokratycznego otwarcia w Polsce, Zachód udzieli nam konkretnej pomocy gospodarczej.

Consensus osiągnięty w ramach „o.s.” stanowi dobrą przesłankę dla materialnej reakcji Z.

Podkreślał, jedzie do Polski i gotów jest do prowadzenia szerokiej i otwartej dyskusji nt. możliwości pomocy gospodarczej ze strony RFN. Oczekuje od nas przedstawiania konkretnych wyobrażeń i postulatów dot. możliwych realizacji wspólnych przedsięwzięć, określenia ich miejsca, czasu trwania, sposobów administrowania i kontroli zużycia środków, które postawi do naszej dyspozycji RFN.

Wskazywał na złe doświadczenia wyniesione przez RFN w latach 70-tych, związane z wykorzystaniem przez nas otrzymanych kredytów.

L. akcentował, iż przedstawianie przez stronę polską realnych propozycji umożliwi mu po powrocie do RFN oddziaływanie w kierunku zrealizowania polskich postulatów. Sygnalizował, iż można tu rozważać wiele możliwości rozwiązania problemu kredytu „Jumbo”, m.in.:

- całkowite umorzenie,
- spłata w dewizach rozłożona na długi okres czasu (przy czym uzgodniono by tylko termin płatności pierwszej raty,
- zmiana kredytu na złotówki.

Podkreślał przełomowe znaczenie dla Polski odblokowania gwarancji Hermesa.

Wg L. wsparcie Polski przez Z. musi oznaczać również zmianę stanowiska w KP i MFW. Decyzje o restrukturyzacji polskiego zadłużenia są nieodzowne.

L. oceniał, iż lipcowy termin podróży Kohla do Polski jest realny, a Teltschik otrzymał od Kohla polecenie, żeby uregulować sprawy tak, aby termin wizyty Kohla mógł zostać utrzymany.

2. Wskazałem na dyskusyjny charakter wprowadzonych przez RFN przepisów wizowych dla obywateli PRL. L., przyznając, iż w odczuciu opinii publicznej decyzja ta ma charakter restrykcyjny, bronił jej wskazując na ekonomiczne podłoże turystyki polskiej do RFN. Podkreślał, iż nowa regulacja ma charakter przejściowy i nie ma podtekstów politycznych. Wskazywał na liczne wyjątki oznaczające łatwość uzyskania wizy w wyjazdach służbowych i popieranym, a także dla grup młodzieży.

3. Ustosunkowując się do problemu wzrostu wpływów prawicy w RFN L. stwierdził, iż jest to bardziej problem CDU i CSU niż FDP. Wg L., proces ten nie jest zjawiskiem przejściowym. Wskazał, iż porażka jego partii w BZ wynika z niedoceniań problemów mieszkaniowych i związanych z napływem przesiedleńców i azylantów.

4. Podkreślił otwartość FDP na możliwe opcje koalicyjne w kontekście wyborów w 1990 r. Zaznaczył jednak, iż w historii RFN nigdy nie doszło do zmiany partnera koalicyjnego w wyniku wyborów do Bundestagu, lecz zawsze w czasie trwania kadencji rządu.

Ode mnie: Biorąc pod uwagę fakt, iż L. jest uznanym autorytetem ws. gospodarczych i jego opinie i oceny po powrocie z Polski mogą mieć wpływ na stanowisko rządu i Kohla osobiście ws. stosunków gospodarczych z nami, proponuję uwzględnienie w programie wizyty L. rozmowy z wicepremierem Sekułą i ministrem Wilczkiem.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Malinowski, Baka, Czyrek, Michałek, Czarzasty, Józwiak, Sekuła, Basiak, Gdula, Kucza, Gaik, Jastrzębski, Wilczek, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Borawski, Górnicki, Pawlak,

Nr 32

Kolonia, 21 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z wiceprzewodniczącym frakcji SPD Horstem Ehmke na temat debaty w Bundestagu o stosunkach z Polską

Szyfrogram nr 1317/II
z Kolonii nadany 21.04.89 g. 16.00
Rozszyfrowano 22.04.89 g. 20.00

Fekecz

Z rozmowy z Ehmke 20 bm.

1. Przedstawiłem naszą aktualną ocenę stosunków dwustronnych. Rozmowa koncentrowała się wokół debaty w Bundestagu poświęconej sprawom polskim /18 bm./, /godzina pytań/.

E. podkreślił pozytywny dla Polski wydźwięk debaty. Wskazał, iż zmiana na stanowisku ministra Finansów powinna być okazją do rewizji stanowiska tego resortu wobec P. Kohl nie wykorzystał tej możliwości, a stanowisko Waigla nie odbiega od linii poprzednika.

W nawiązaniu do zapowiedzianych wizyt szeregu zachodnich polityków w P. E. określił jako „groteskową” sytuację, w której Kohl mający w roku 50 rocznicy wybuchu wojny dokonać zwrotu w stosunkach z P. przybędzie obecnie jako ostatni do naszego kraju.

Kohl w rozmowach z Bushem i Mitterrandem podjął kwestię udzielenia P. pomocy gospodarczej. Nie ma jednak jeszcze jasnego stanowiska co do działań ze strony samej RFN.

E. uważa, iż zmiana stanowiska USA i Francji musi w końcu wywrzeć nacisk na postawę CSU. Kohl będzie zmuszony do przebiccia się ze swoją koncepcją polityki wobec naszego kraju, mimo oporów CSU i min. Bluma /sprawy socjalne i rentowe/.

Pojednanie z P. może stać się jednym z głównych tematów polityki zagranicznej RFN po serii porażek, związanych z aferą w Libii, modernizacją broni atomowej, sporami z USA. Wg E., Kohl nie może zrobić kroku do tyłu, a stanie w miejscu grozi kompromitacją.

Jednym z głównych problemów, które należy rozwiązać – to odblokowanie gwarancji Hermesa dla P.

2. W zakresie polityki wewnętrznej E. przewiduje dalsze umocnienie się partii prawicowych łącznie z wejściem do Bundestagu. Realnie rysuje się możliwość współpracy CDU i CSU z Republikanami /Bawaria, Nadrenia, Palatynat/. E. podkreślił, iż podjął w osobistej rozmowie z Waiglem temat, iż przejmowanie przez CSU haseł prawicowych nie służy eliminacji R., lecz czyni ich wiarygodnymi w oczach społeczeństwa.

Przedstawiłem naszą ocenę niedawnego wystąpienia W. w Monachium.

3. W kwestii modernizacji rakiet E. podkreślił brak całościowego stanowiska NATO. USA wobec braku consensusu będą rozwijały produkcję w ramach własnych narodowych kompetencji.

W toku posiedzenia Grupy Planowania Nuklearnego w Brukseli /18-19 bm./ postanowiono, iż decyzja powinna zapaść na szczycie NATO w Brukseli /29-30.05/ ale praktyczna realizacja jej będzie odsunięta po 1991 r. NATO nie ma na razie koncepcji odpowiedzi na niedawną propozycję UW nt. rokowań dot. rakiet krótkiego zasięgu.

4. Nawiązał do mającego się odbyć w Plon, koło Kilonii kolejnego spotkania grupy roboczej PZPR-SPD poświęconej budowie struktur bezpieczeństwa na Bałtyku.

Do udziału w obradach zaproszeni zostali przedstawiciele KPZR i SED /potwierdzili udział/ oraz reprezentanci partii socjalistycznych i socjaldemokratycznych z innych państw nadbałtyckich.

Karski

Otrzymują: Sekuła, Czyrek, Kołodziejczak, Pożoga, Użycki, Borawski, Sarewicz, Olechowski, Majewski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 33

Kolonia, 23 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o relacjach polsko-niemieckich po wypowiedziach prezydenta USA George Busha po zakończeniu obrad „okrągłego stołu”

Szyfrogram nr 1353/II
z Kolonii nadany 23.04.89 g. 8.40
Rozszyfrowano 24.04.89 g. 13.20

Pilny

Kucza-Kulski

Oceniamy, że oświadczenie Busha zapowiadające możliwość udzielenia Polsce pomocy i podobne wypowiedzi Dumasa zmieniają częściowo sytuację w naszych negocjacjach z Bonn.

RFN pozbawiona została istotnego atutu w postaci przypisywanej sobie i trudnej do zweryfikowania „pilotującej roli” w procesie normalizowania stosunków Polski z Zachodem. Ostatnie deklaracje USA i Francji, a także kalendarz naszych wysokoszczeblowych kontaktów politycznych z Zachodem przy odsuwaniu się w czasie wizyty Kohla utrwalają będą wrażenia wyprzedzania RFN przez jej zachodnich sojuszników w przychodzeniu Polsce z pomocą /mimo uprzednich rozlicznych oświadczeń i deklaracji przedstawicieli RFN/.

W naszej koncepcji negocjacyjnej za punkt wyjścia przyjmowaliśmy, iż RFN przy jej możliwościach finansowych i gospodarczych, a także biorąc pod uwagę jej specyficzne interesy w obszarze polityki wschodniej, a w tym w stosunkach z Polską, może być tym państwem na Z., które skłonne będzie jako pierwsze wyjść nam naprzeciw w sferze finansowej z pozytywnymi tego konsekwencjami dla naszych stosunków z całym Z.

Przyjmując takie właśnie założenie byliśmy jednocześnie gotowi wyjść naprzeciw RFN w obszarach jej szczególnego zainteresowania.

Finał „o.s.” i realizacja jego ustaleń sprawiły, iż USA i Francja zdecydowały się, „honorując rozwój sytuacji w Polsce, na posunięcia – w swej wymowie politycznej – idące zdecydowanie dalej niż to co dotychczas uczyniła RFN.

Za szczególnie istotny uznać należy przy tym fakt, że USA i Francja, w odróżnieniu od RFN, nie oczekują od nas, w relacjach dwustronnych, w zasadzie żadnych dodatkowych świadczeń, czy koncesji.

Rysującą się sytuację należałoby – naszym zdaniem – wykorzystać w nadchodzących rundach negocjacyjnych pełnomocników. Sugerujemy, aby w ich trakcie, przedstawiając zmieniający się stosunek państw zachodnich do Polski, jednocześnie uświadomić Bonn, iż w tej sytuacji wkład RFN w „pakiet” musiałby w każdym razie zdecydowanie przewyższać to, co gotowe są świadczyć inne państwa Z.; to jest, powinien on uwzględniać nie tylko zmiany w Polsce, ale i naszą daleko idącą gotowość wyjścia naprzeciw postulatam Bonn, zgłaszanym wobec nas w ciągu ostatnich kilkunastu lat.

Postulujemy powyższe z zastrzeżeniem, iż nie mamy możliwości pełnej i pogłębionej oceny ostatnich posunięć USA i Francji.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Kołodziejczak, Kucza, Górnicki, Olechowski, Kulski, Fekecz

Nr 34

Kolonia, 24 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z posłem SPD Helmutem Beckerem na temat oświadczenia SPD w sprawach polskich

Szyfrogram nr 1409/II
z Kolonii nadany 24.04.89 g. 17.00
Rozszyfrowano 25.04.89 g. 12.20

Pilny

Fekecz

Z rozmowy z Beckerem

1. B. poinformował wyprzedzająco, że 24 bm. Prezydium SPD z osobistej aspiracji H.J. Vogla wyda specjalne oświadczenie w sprawach polskich. Pozytywnie oceni rezultaty „o.s.” i model naszych reform gospodarczych i społeczno-politycznych. Zakwalifikuje „o.s.” jako unikalny przykład mobilizowania wszystkich reprezentatywnych sił społecznych i politycznych wokół programu reform w Polsce i wpływu na proces przemian w Europie Wschodniej. Zaapeczuje do rządu Kohla o „konkretne wsparcie” finansowe Polski w ślad za zapowiedzią USA i Francji /Busha i Mitterranda/. Zwróci się o szybkie zakończenie rokowań nad modelem wizyty Kohla i jej możliwe szybkie odbycie w Polsce. Zapewni kanclerza o poparciu SPD dla osiągnięcia przełomu w stosunkach z Polską.

2. Tekst odrębnie.

3. Według B. przełożenie wizyty Kohla na lipiec podyktowane było:
- reorganizacją jego gabinetu i zyskaniem czasu na wyciszenie walk frakcyjnych w chadecji – po klęskach wyborczych w BZ i komunalnych w Hesji,
- przyznaniem priorytetu terminowego wizycie Gorbaczowa w Bonn /12-15.06/,

- koniecznością odczekania na rezultaty wyborów /18.06/ do Parlamentu Europejskiego i komunalnych w Saarze i Palatynacie Nadreńskim jako miernika nastrojów wyborczych po reorganizacji rządu Kohla i zaostrzeniu kursu wobec emigracyjnej fali z Polski i Jugosławii.

Istotną rolę przy tym odegrały kalkulacje, że po zapowiedzi Busha i Mitterranda wsparcia gospodarczego i finansowego Polski łatwiej będzie kanclerzowi pozyskać poparcia CSU i Waigla dla wkładu finansowego do pakietu na wizytę Kohla w Polsce.

Karski

Otrzymują: Ciosek, Czyrek, Kołodziejczak, Gdula, Kucza, Pożoga, Szaciło, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Przygodzki, Szymański

Nr 35

Kolonia, 23 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z E.Bakerem członkiem Prezydium SPD na temat oceny polityki kanclerza H.Kohla

Szyfrogram nr 1468/ II
z Kolonii nadany 25.04.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 26.04.89 g. 13.00

Pilny

Kulski

Z rozmowy z E. Bakerem, członkiem Prezydium SPD 24 bm.

B. przedstawił wobec poruszonych przeze mnie kwestii następujące stanowisko:

1. Z decyzją ws. wizyty w Polsce, Kohl będzie chciał odczekać do rezultatów wizyty Gorbaczowa w Bonn i wyników wyborów do PE 18.06 br. Wybory te będą miarodajne co do przyszłości koalicji i jej szans w wyborach do Bundestagu w 1990 r. Sondaże dają obecnie SPD 42 procent głosów, CDU/CSU – 38 procent, pozostałe partie (FDP, Zieloni, Republikanie) – 20 procent. Jeśli FDP uzyska poniżej 5 procent, możliwe są 2 warianty koalicji: SPD-Zieloni, lub SPD-Chadecja, przy czym SPD wyklucza dziś wielką koalicję. Jeśli FDP będzie mieć powyżej 5 procent, Zieloni uzyskają poniżej 10 procent, co daje także możliwości różnych wariantów.

Kohl musi dokonać kalkulacji, jakie korzyści wewnątrzpolityczne może mu przynieść podróż do Polski, a ponadto jakie musi spełniać warunki, by pokonać opory CSU przeciw tej podróży.

W ocenie B., Kohl uważa, że zakładane korzyści z wizyty u nas będą niewielkie. W tej sytuacji B. nie wyklucza przesunięcia wizyty na październik br. Umocnienie się pozycji CSU nie nastraja optymistycznie w tym kontekście.

Jednocześnie B. ocenia, że takie przesunięcie na okres po wizytach Busha, Mitterranda i Cossigi byłoby niekorzystne dla RFN.

2. Dokonana reorganizacja gabinetu nie umocniła pozycji Kohla, ani CDU. Nie ma ona wypracowanej koncepcji dalszego postępowania. Wzrosła istotnie pozycja Waigla, który

mógł objąć dowolny resort z wyjątkiem MSZ. Jego wejście do rządu osłabiło jednak obóz opozycjonistów Kohla w łonie chadecji.

3. W problematyce rozbrojenia i bezpieczeństwa nową sytuację stworzyło ostatnie posiedzenie Grupy Planowania Nuklearnego NATO. Skłoniło rząd RFN do nalegania na sojuszników w kierunku podjęcia oferty UW ws. rozpoczęcia rokowań nt. tej kategorii broni. W tym celu Genscher i Stoltenberg udali się do USA. Na tę decyzję RFN wpłynęło ujawnienie scenariusza ćwiczeń NATO Wintex 89, według którego obiektem ataku mają być głównie KS, w tym Polska, z 17 rakietami każda z ładunkiem 100 ton. ZSRR będzie celem tylko 1 rakiety, co ma uzasadnić założenie, że radzieccy nie odpowiedzą na atak. W następnym uderzeniu ma być wystrzelonych 39 kolejnych rakiet z terytorium RFN.

B. ocenia te plany za bezsens. W tym kierunku skłaniają się także oceny polityków koalicji. Amerykanie mają zakończyć projektowanie rakiet przed upływem 1990. Wówczas powstanie kwestia zamówień i produkcji. RFN chce wykorzystać ten okres i odsunąć decyzję o stacjonowaniu po 1992 r.

B. zakłada, że NATO udzieli odpowiedzi na propozycje UW dot. rakiet krótkiego zasięgu jesienią br., lub wiosną 1990.

Według B., forsowanie współpracy militarnej RFN z Francją (Rada Obrony) oraz Włochami i W. Brytanią nie powinno komplikować procesu rozbrojenia konwencjonalnego w Europie.

4. Ode mnie:

Oceny B. ws. wizyty Kohla i jej współzależności z sytuacją wewnątrzpolityczną w RFN uważam za realistyczne. Tym większego znaczenia nabiera wykorzystanie rysujących się możliwości poprawy stosunków z innymi partnerami zachodnimi, co tworzyłoby określony nacisk na RFN.

Plany Wintex brutalnie uprzytamniające koalicji, że USA gotowe są poświęcić RFN i Europę w przypadku konfliktu zbrojnego, doprowadziły do konsensusu stanowisko koalicji i SPD i podjęcia próby ww. rozmów z USA.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Miernik, Duchowski, Fekecz, Napieraj, Pawlak, Rapacki, Staniszewski, Szymański, Przygodzki

Nr 36

Kolonia, 25 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych o wizycie delegacji Sejmu PRL u przewodniczącej Bundestagu Rity Süßmuth

Szyfrogram nr 1469/ II
z Kolonii nadany 25.04.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 26.04.89 g. 13.00

Olechowski

25 bm. prof. J. Kaczmarek wraz z delegacją komisji Sejmu i z moim udziałem złożył wizytę prezydentowi Bundestagu R. Suessmuth.

K. podkreślił dobry rozwój kontaktów parlamentarnych, przedstawił nasze tezy z dziedziny stosunków finansowo-gospodarczych (zadłużenie, rozłożenie płatności) oraz nasze intencje współpracy przemysłowej i handlowej.

Akcentował potrzebę wspólnych wysiłków dla poprawy klimatu politycznego. Podniósł kwestie poparcia dla naszych postulatów wobec KP, MFW i BŚ.

K. poruszył również problematykę budowy wspólnego domu europejskiego podkreślając zaangażowanie Polski w realizację tej idei.

Przekazał pozdrowienia od R. Malinowskiego i M.F. Rakowskiego.

S. odwzajemniając pozdrowienia podkreśliła, że Bundestag zdecydowany jest intensyfikować kontakty i współpracę z Sejmem. Stwierdziła, że deklaracje Busha i Dumas ułatwiły RFN starania o wsparcie dla realizacji uzgodnień „o.s.” w Polsce, ale niezbędny jest przede wszystkim wysiłek samych Polaków zharmonizowany z pomocą z zewnątrz.

S. pozytywnie oceniała rozmowy Kucza-Teltschik stwierdzając, że są one w fazie finalnej. Sugerowała, by temat swych kredytów K. podniósł wobec Teltschika. Trudności w RFN w tym zakresie wynikają zdaniem S. z faktu, że ugrupowania prawicowe i przesiedleńcze uważają, iż RFN już zbyt daleko wyszła naprzeciw postulatom polskim.

Ew. nowe kredyty muszą być związane z konkretnymi przedsięwzięciami oraz uzależnione od kwestii praw „Niemców” w Polsce, musi być także zabezpieczony udział „Niemców” w wykorzystaniu tych środków.

Realizacja wizyty kanclerza zależy od wyników toczących się rozmów, trudno określić jej termin, ale wiele czynników wskazuje na to, że może ona dojść do skutku jesienią br.

S. poinformowała, że 10 maja br. odbędzie się w Bundestagu narada przedstawicieli wszystkich frakcji nt. 50-lecia wybuchu wojny. Do końca maja przekażą nam treści przyjętego programu.

S. podjęła tematykę wspólnego domu europejskiego stwierdzając, że idea ta wymaga jeszcze dyskusji i uściśleń, EWG powołała specjalną komisję dla wypracowania założeń jej stosunku do RWPG i EFTA.

Ode mnie: wywody S. wskazują na przejęcie stanowiska kół prawicowo-nacjonalistycznych i „wypędzonych” w sprawie kredytów. Potwierdzają też przekazane wcześniej sygnały (Baker), że należy liczyć się z odłożeniem w czasie wizyty Kohla.

Karski

Otrzymują: Baka, Sekuła, Basiak, Tabkowski, Jastrzębski, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Napieraj, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Przygodzki, Szymański

Nr 37

Kolonia, 26 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR o rozmowie z wiceprzewodniczącym frakcji SPD w Bundestagu Rudolfem Dresslerem na temat opieki socjalnej nad Polakami przybywającymi do RFN

Szyfrogram nr 1482/II
z Kolonii nadany 26.04.89 g. 13.00
Rozszyfrowano 26.04.89 g. 14.40

Natychniast

Kucza

Z rozmowy Jędrysa z Dresslerem, wiceprzewodniczącym frakcji SPD w Bundestagu.

Rząd RFN zwrócił się do kierownictwa SPD o wypracowanie wspólnego stanowiska ws. zmian w wewnętrznych ustawodawstwie rentowym /Fremdrentengesetz/ celem wyeliminowania przypadków /nawet pojedynczych/ przyznawania korzystniejszego zaopatrzenia rentowego przybyszom z Polski

SPD podjęła ofertę.

W rozmowach, którym przewodniczy Bluem rząd zmierza do radykalnych zmian ustawodawstwa rentowego idących w kierunku postawienia przybywających z Polski w zdecydowanie gorszej sytuacji rentowej w stosunku do obywateli RFN. Ponadto proponowane przez rząd regulacje wprowadziłyby istotną różnicę w traktowaniu „Niemców” i obywateli polskich przybywających do RFN.

SPD jest przeciwna tak radykalnym zmianom, które – wg Dresslera – urągają elementarnym zasadom sprawiedliwości społecznej, a których tłem jest trudna sytuacja rządu i Kohla osobiście.

Ponadto – zdaniem D. – planowane przez rząd zmiany z uwagi na ich zakres są nie do wprowadzenia bez naruszania umowy rentowej PRL-RFN z 1975 r., a przynajmniej bez przyjęcia przez obie strony wspólnej jej interpretacji, która umożliwiłaby takie zmiany w wewnętrznym ustawodawstwie.

Dressler, z upoważnienia kierownictwa SPD i frakcji, zwrócił się o możliwość przyjazdu na 1-1,5 dnia do Polski dla odbycia rozmowy z n/ekspertami oraz na szczeblu politycznym celem zapoznania się z naszym stanowiskiem i argumentacją ws. dyskusji nt. rent, bez których dalsze oponowanie wobec linii rządu jest utrudnione.

Chodziłoby im głównie o rozmowy techniczne. D. zapewniał i prosił o zachowanie pełnej poufności wokół ich inicjatywy.

Sprawa jest pilna, gdyż w ciągu 3 najbliższych miesięcy rozmowy, w których D. uczestniczy wejdą w decyzyjną fazę.

Od nas: sprawa nie jest pozbawiona ryzyka. Jednak trudno byłoby nam odmówić SPD kontaktu. Dałoby nam to ponadto możliwość wpływania na bieg rozmów w Bonn.

Proponujemy przyjąć Dresslera.

Karski

Otrzymują: Kucza

Nr 38

Kolonia, 25 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z doradcą kanclerza H.Kohla Horstem Teltschikiem w sprawie planów wizyty H.Kohla w Polsce i expose kanclerza w Bundestagu

Szyfrogram nr 1556/II
z Kolonii nadany 27.04.89 g. 9.00
Rozszyfrowano 27.04.89 g. 13.30

Natychmiast

Kucza, Kulski

Z rozmowy z Teltschikiem.

1. Według T. zainicjowana przez Zielonych debata w Bundestagu nt. stosunków z Polską potwierdzając generalnie poparcie wszystkich partii dla poprawy stosunków, znajdzie konkretny wyraz w stanowisku RFN i akceptacji wynegocjowanych rozwiązań.

2. Wspólne oświadczenie Kohla i Mitterranda z początkiem bm. w sprawie Polski jest wg T. „wydarzeniem historycznym”, gdyż było ono pierwszym tego rodzaju w sprawach polityki zagranicznej oraz zawierało „decydujące” stwierdzenia, że trzeba nam pomóc „bilateralnie i multilateralnie”. Konkretyzacją tych deklaracji ze strony RFN są prowadzone rozmowy, a konkrety ze strony Paryża muszą określić sami Francuzi.

T. uchylił się od zajęcia stanowiska wobec treści przemówienia Waigla 16 bm. Stwierdził, że nie ma wpływu na wypowiedzi przewodniczącego CSU i że Waigel wygłaszając przemówienie nie był jeszcze członkiem rządu, W. nie był także dotychczas informowany przez T. o przebiegu rozmów pełnomocników.

3. Opinie Süßmuth wobec Kaczmarka o możliwości odłożenia wizyty kanclerza na jesień określił jako bezpodstawne, akcentując, że S. nie posiada ani kompetencji, ani przesłanek dla takich ocen.

T. stwierdził, że oczekują pilnie listu premiera Rakowskiego z reakcją na proponowany przez nich termin wizyty. Według T. gdyby kanclerz otrzymał już list, podałyby zapewne termin wizyty w jutrzejszym /27 bm./ expose w Bundestagu.

Expose będzie w głównej części poświęcone sytuacji wewnętrznej w RFN, ale w części zagranicznej zawarte będą stwierdzenia, że porozumienie i później pojednanie z Polską ma duże znaczenie dla pokoju i stabilizacji w Europie oraz, że Kohl ma nadzieję, że wkrótce złoży wizytę w Warszawie.

4. Odpowiada im termin kolejnej rundy, tj. Wasz przylot 9.05 oraz rozmowy 10-11.05 T. wyraził nadzieję, że do tego czasu, lub najpóźniej od Was otrzyma list Premiera. Chce rozmawiać o treści wspólnego oświadczenia i oczekuje na nasz projekt.

Na moje podkreślenie, że w czasie tej rundy oczekujemy, RFN skonkretyzuje wreszcie swoje stanowisko w sprawach kredytowo-finansowych, bowiem bez tego powstaje pytanie o rzeczywisty postęp w rozmowach, T. odpowiedział, że jest przekonany, iż każda runda rozmów przynosi postępy i tak będzie również w czasie następnego spotkania.

5. W expose 27 bm. Kohl przedstawi także stanowisko RFN ws. modernizacji rakiet krótkiego zasięgu. Wg T. w NATO istnieje rozbieżność poglądów, rozmowy RFN-USA podjęte przez Genschera i Stoltenberga nie są zakończone. Kohl będzie także rozmawiał 30 bm. z Thatcher. Sprawa jest otwarta. T. argumentował przy tym, że ZSRR i Francja już modernizują swoje systemy, a nie wywołuje to takich dyskusji. Ponadto ZSRR dysponuje 1380 rakietami tego zasięgu. Podjęta redukcja 24 jest minimalna, nie ma praktycznego znaczenia w obliczu „14-krotnej przewagi” nad NATO.

Gdyby radzieccy poszli na większą jednostronną redukcję, pomogłoby to zdaniem T. – w forsowaniu pozycji RFN.

Polemizując podkreśliłem treści i znaczenie oświadczenia UW w Berlinie.

Po rozmowie ze mną T. spotkał się z Kaczmarkiem i delegacją. W rozmowie sprecyzował sposób podejścia RFN do kwestii finansowo-kredytowych oraz problemu transferu zysków w umowie o ochronie kapitału. Relacja i ocena kolejną depeszą.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Czyrek, Sekuła, Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Kaczmarek, Górnicki, Pawlak, Misztal, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański, Kulski

Nr 39

Kolonia, 27 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o wypowiedziach doradcy kanclerza H.Kohla Horsta Teltschika podczas spotkania z delegacją posłów Sejmu PRL

Szyfrogram nr 1590/II
z Kolonii nadany 27.04.89 g. 15.00
Rozszyfrowano 27.04.89 g. 20.00

Natychmiast

Kucza – Kulski

W ślad za naszą 289 przekazuję relację z wypowiedzi Teltschika na spotkaniu z Kaczmarkiem:

1. T. powołując się na treść expose jakie 27 bm. wygłosił Kohl, akcentował wolę porozumienia z Polską, „choć są jeszcze uprzedzenia, a nawet nienawiść w pewnych kręgach społeczeństw, co jest skutkiem przeżyć wojennych”.

Wyniki „o.s.” i pluralizm tworzą przesłanki dla współpracy. Kanclerz twierdzi też pod adresem wszystkich KS, że istnieje ścisła współzależność między procesami reform w KS a rozwojem stosunków bilateralnych.

2. Podkreślał wagę wspólnego oświadczenia Kohla – Mitteranda po zakończeniu „o.s.”.

3. W reakcji na przedstawioną przez K. ocenę sytuacji wewnętrznej w Polsce i podkreślenie wagi naszych postulatów wobec RFN T. stwierdził, że RFN jest świadoma, że sukces reform w Polsce zależy od poprawy sytuacji gospodarczej. Postulowana przez nas wielkość ram kredytowych 7 mld DM przekracza jednak możliwości RFN, dlatego muszą włączyć się do tej pomocy inni partnerzy Polski.

4. W Klubie Paryskim Polska „zniweczyła dużo dobrej woli”, gdyż nie obsługiwała kredytów gwarantowanych. Nikt nie ma iluzji, że możemy obsłużyć całe zadłużenie, ale Polska winna pokazać, że chce znormalizować stosunki z KP. Takim sygnałem jest obecna zmiana w naszym stanowisku. Kohl będzie dokumentował w KP dobrą wolę RFN wobec nas.

5. Preferencje w wysokości stopy procentowej tworzyłyby precedens, ale – wg T. – są inne możliwości rozwiązań tej kwestii i trzeba je wykorzystać.

6. Polska winna intensywnie starać się nadal o wsparcie MFW i BŚ.

7. Decydujące znaczenie dla pozyskania kapitałów inwestycyjnych z RFN ma umowa o ochronie kapitałów. RFN nalega na zagwarantowanie 100 procent w transferze zysków z 2 względów: wszystkie inne KS zaakceptowały takie rozwiązanie, w przypadku jego braku inwestorzy z RFN nie przyjdą do Polski.

RFN rozumie nasze uwarunkowania i chce zaproponować kompromisowe rozwiązanie przejściowe, jednak inne niż w naszej umowie z Francją. T. apelował o ich rozważenie.

8. T. wyrażał przekonanie, że znajdziemy rozwiązanie kwestii „Jumbo”.

9. W sprawie nowych gwarancji Hermesa, T. stwierdził, że jest zasadnicza gotowość rządu RFN, ale decyzja co do wielkości jest „decyzją polityczną” i będzie mogła być podjęta dopiero wówczas, gdy znane będą wyniki rokowań pełnomocników.

RFN opowiada się za tym, by najpierw przygotować konkretne projekty, a potem rozważać o konkretach. To byłoby dla nich łatwiejsze ze względów wewnątrzpolitycznych i dawało większą elastyczność.

T. przedstawił przy tym następującą filozofię: wizyta Kohla w Polsce to nie finał, a początek procesu, którego pierwszym etapem będą wyniki obecnych negocjacji i który wymaga później dalszych kroków, „również w dziedzinie gospodarczej”. Jeśli będzie w przyszłości „dobry rozwój” – to również będzie więcej tych „kroków gospodarczych”. Jest to, zdaniem T., realistyczne podejście.

10. Na polemikę Kaczmarka w sprawie zarówno transferu zysków jak i konieczności uzgodnienia obecnie zakresu gwarancji Hermesa, T. powtórzył swoją argumentację.

Ode mnie: wypowiedzi T. wskazują, że Bonn nadal podtrzymuje swoją linię nieprecyzowania swoich kontrświadczeń wobec nas, werbalnego deklarowania dobrej woli i gotowości poparcia finansowego, a jednocześnie uzależniania jego zakresu nie tylko od naszych zobowiązań w sprawach postulowanych przez RFN, ale i długofalowego ścisłego powiązania centralnej kwestii nowych kredytów z kolejnymi krokami realizacyjnymi tych zobowiązań, a więc stworzenia sobie długoterminowego mechanizmu nacisku ekonomicznego. Naleganie na wiążące nas określenie terminu wizyty kanclerza zanim zakończy się proces negocjacyjny może oznaczać kalkulację Bonn, iż albo zgodzimy się na ich model wizyty, albo będzie można podjąć próbę przerwania na nas odpowiedzialności za jej odkładanie w czasie. Sformułowanie z dzisiejszego expose, iż kanclerz „ma nadzieję, iż wkrótce złoży wizytę w Warszawie” można interpretować jako działanie właśnie w tym kierunku.

W świetle tego sugerujemy, by w oczekiwanym liście premiera Rakowskiego do Kohla przyjąć taką formułę w/s terminu wizyty K., która nie mogłaby być nadużyta przez Bonn i była wyraźnym potwierdzeniem, że zgodnie z rozmowami z Kohlem w styczniu br. ustalenie terminu musi być poprzedzone zakończeniem rozmów pełnomocników, które mają przygotować odpowiednią substancję.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Sekuła, Kucza, Jastrzębski, Pożoga, Wójcik, Kaczmarek, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 40

Kolonia, 28 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z sekretarzem frakcji FDP w Bundestagu Torstenem Wolfgrammem po jego powrocie z Polski

Szyfrogram nr 1640/II
z Kolonii nadany 28.04.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 28.04.89 g. 17.40

Fekecz

Z rozmowy (27 bm.) z T. Wolfgrammem.

1. W. wyniósł dobre wrażenie z Zjazdu SD w Warszawie. Pozytywnie ocenia rozwój sytuacji w Polsce w kontekście wyników „o.s.”.

Zapytany o materialną konkretyzację deklaracji pomocy gospodarczej dla Polski składanych wcześniej przez rząd federalny, W. odparł, iż problem ten znajduje się ciągle w stadium rozważań.

W. wyraził przekonanie, że kanclerz uda się do Polski. Wszystko zależy od dalszego przebiegu rozmów Teltschik – Kucza, które są oceniane pozytywnie.

Podkreślił, że FDP nie pójdzie na rewizję umowy rentowej z 1975 r., będą poszukiwali rozwiązań interpretacyjnych.

Partia zastanawia się nad złagodzeniem restrykcji wizowych wobec obywateli PRL i obowiązku posiadania określonych kwot pieniędzy.

2. Oceniając spór RFN-USA dot. modernizacji rakiet krótkiego zasięgu, W. stwierdził, iż wizyta Genschera i Stoltenberga w Waszyngtonie zakończyła się połowicznym sukcesem. Uzgodniono podjęcie decyzji o produkcji i rozmieszczeniu w 1992 r., wiążąc ją z wynikami rozmów w Wiedniu i redukcjami radzieckich systemów atomowych rakiet krótkiego zasięgu. Nie osiągnięto porozumienia w sprawie ew. rokowań NATO-UW nt. tych rakiet.

3. W. potwierdził aktualnie niekorzystną sytuację rządu Kohla stymulującą korektury dotychczasowej polityki (odroczenia przedłużenia służby wojskowej, modernizacja, likwidacja podatków od źródeł finansowych). Według wewnętrznych analiz ew. wybory do Bundestagu w kwietniu br. zakończyłyby się klęską koalicji.

Ważną rolę testową odegrają wybory do PE (18.06. br.).

FDP utrzymuje się na uboczu sporów, jest najmniej krytykowaną partią w rządzie. Ma dobrą pozycję i stabilną sytuację wewnątrz partii. Istotną rolę w budowaniu imagu FDP odgrywa Genscher, cieszący się nadal wysokim uznaniem społecznym.

4. Przedstawiłem naszą krytyczną ocenę wypowiedzi Waigla. Według W., głoszone przez Waigla hasła są wynikiem profilowania się dla pozyskania sił prawicowych oraz chęci ugruntowania swych wpływów w Bawarii.

5. Oceniając pozytywnie ostatnie zmiany personalne w gabinecie, W. akcentował m.in., że korzystne dla polskich spraw jest zastąpienie Zimmermanna przez Schaeuble (MSW), którego charakteryzował jako człowieka rozsądnego i bardziej liberalnego, co może mieć również pewne znaczenie w odniesieniu do polityki wizowej wobec Polski.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 41

Kolonia, 28 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie w niemieckim MSZ w sprawie możliwości wizyty ministra spraw zagranicznych PRL w Niemczech

Szyfrogram nr 1655/ II
z Kolonii nadany 28.04.89 g. 14.50
Rozszyfrowano 28.04.89 g. 20.20

Pilny

Kulski

Z rozmowy z Kastrupem, dyr. Departamentu Politycznego A.A. 27 bm.

1. Zgodnie z Waszą 3635 przedstawiłem nasze postulaty wobec EWG odnośnie problematyki zadłużenia, treści umowy o handlu i współpracy gospodarczej, włączenia nas do grupy GSP (system preferencji) oraz umożliwienia zakupu dotowanych produktów rolnych.

K. stwierdził, że przejmuje nasze życzenia i przedstawi je kompetencyjnym organom w RFN, zajmującym się EWG i współdziałającym z Komisją w Brukseli.

2. Na pytanie, czy i jakie stanowisko w sprawie stosunku do Polski przyjęli ministrowie EWG na swoim ostatnim spotkaniu w Luksemburgu, K. odpowiedział ogólnikowo, że po zakończeniu obrad „o.s.” było szereg pozytywnych i zachęcających do współpracy z Polską wypowiedzi wielu zachodnich polityków, w tym także Genschera.

3. Nawiązując do wcześniejszych stwierdzeń zastępcy K. Hoeyncka w rozmowie z Jędrysem o podtrzymaniu zainteresowania Genschera wizytą min. Olechowskiego w Bonn i rozważaniu jej realizacji na początku czerwca br. (relacja w naszej 238) zapytałem o ew. bliższą konkretyzację tej sprawy po stronie RFN. K. stwierdził, że nie jest obecnie w stanie potwierdzić możliwości terminowych na początku czerwca, ani też przedstawić innych. Zapytywał czy strona polska jest zainteresowana wizytą. Potwierdziłem w powiązaniu z decydującym postępowaniem pełnomocników. Był zdania, że po wyjaśnieniu kwestii terminowych można byłoby podjąć koncepcje programu wizyty, przewidującą 2-dniowy pobyt w Bonn i rozmowy z Genscherem oraz innymi czołowymi politykami (prezydent, kanclerz, przewodniczący Bundestagu, przewodniczący partii, w tym Waigel oraz min. Hausmann – o ile będą oni w tym czasie w Bonn), a także ew. wyjazd do jednego z landów w 3 dniu wizyty (bez udziału Genschera).

Substancję stanowiłyby, wymiana not o konsulatach, uzgodnienie konsultacji ministrów SZ i MSZ-tów (K. sugerował wcześniejsze uzgodnienie formuły), wskazanie na

postępy w stosunkach bilateralnych oraz omówieniu problematyki rozbrojeniowej ze szczególnym podkreśleniem wagi wspólnie zainicjowanego seminarium nt. doktryn. K zapowiedział, że przed 10 maja poinformuje mnie bliżej o przemyśleniach A.A.

4. Wskazałem, że treści przemówienia Waigla w Monachium, restrykcje wizowe oraz wiele aspektów dyskusji nt. przesiedleńców i rent nie polepszają klimatu, a nawet stoją w sprzeczności z Układem z 1970 r. i deklarowaną dobrą wolą w stosunkach.

K. podjął tylko temat wizowy twierdząc, że obowiązek posiadania dewiz wprowadzono wyłącznie w celu ograniczenia ilości azylantów z Polski, która powodowana została naszą polityką paszportową oraz że jest to adekwatne do naszej wymiany obowiązkowej. Polemizowałem wykazując, że jest to próba przerzucenia odpowiedzialności na naszą stronę.

K. nie odstąpił od swej argumentacji, twierdził, że powołują się na artykuł „Trybuny Ludu” z 15 bm. (po konsultacjach MSZ-tów nt. prawno-konsularne), że również po naszej stronie są głosy nie służące poprawie klimatu. Odrzuciłem te twierdzenia.

Ode mnie:

Wypowiedzi K. wskazują, że stanowisko A.A. w sprawie wizyty ministra Olechowskiego nie jest jasne. Nie można wykluczyć, iż A.A. oczekuje na decyzje odnośnie wizyty Kohla w Warszawie.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 42

Kolonia, 29 kwietnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ w sprawie oświadczenia rządowego kanclerza H.Kohla

Szyfrogram nr 1698/II
z Kolonii nadany 29.04.89 g. 10.00
Rozszyfrowano 29.04.89 g. 17.00

Pilny

Fekecz

1. Oświadczenie rządowe Kohla w Bundestagu /27 bm./, w powiązaniu z wcześniejszymi zmianami personalnymi w składzie rządu, pomyślane było jako próba przejścia inicjatywy i powstrzymania, czy wręcz odwrócenia utrzymującego się niekorzystnego dla rządu politycznego trendu.

Zapowiedziane wcześniej, a potwierdzone w oświadczeniu rządowym, decyzje /m.in. skrócenie służby wojskowej, zniesienie podatku od odsetek, aktywniejsze zwalczanie bezrobocia, intensywniejsza ochrona środowiska, nowe ustawodawstwo dot. cudzoziemców/ wychodzą naprzeciw oczekiwaniom społecznym i podporządkowane są odzyskaniu zaufania elektoratu na 1,5 roku przed wyborami do Bundestagu.

Czerwcowe wybory do Parlamentu Europejskiego oraz do władz komunalnych w Palatynacie Reńskim i kraju Saary, będą pierwszym testem, czy podjęte działania poprawią sytuację rządu, który – wg aktualnych sondaży – nie dysponuje poparciem większości społeczeństwa.

2. Zaprezentowane w oświadczeniu stanowisko RFN ws. rakiet krótkiego zasięgu potwierdza w spektakularny sposób różnice w podejściu Bonn i Waszyngtonu do tej kwestii. Obok warunków stacjonowania zmodernizowanych rakiet, głównym sporem problemu jest stosunek do oferty UW podjęcia rokowań ws. redukcji rakiet krótkiego zasięgu.

Poza aspektami militarnymi, wynikającymi ze specyfiki sytuacji RFN /szczególny stopień narażenia terytorium RFN na działania tych rakiet/, tem stanowiska Bonn jest osłabiona pozycja rządu Kohla.

W odróżnieniu od wyborów w 1983 r. zdominowanym przez debatę ws. stacjonowania rakiet średniego zasięgu, z której Kohl wyszedł zwycięsko, obecnie panuje przekonanie, iż kolejna debata ws. stacjonowania rakiet w nowej sytuacji /ofensywa rozbrojeniowa Gorbaczowa/ przypieczętowałaby klęskę obecnego rządu.

Dla swego stanowiska ws. rakiet krótkiego zasięgu Kohl uzyskał pełne poparcie opozycji.

3. Passus oświadczenia dot. stosunków z Polską nie wykracza poza dotychczas składane deklaracje. Jego słabością jest brak odniesienia się do problematyki gospodarczej. Zwraca również uwagę na wyeksponowanie problemów „Niemców” w Polsce.

W debacie opozycja nie podjęła wątku polskiego.

Karski

Otrzymują: Kiszczak, Siwicki, Tabkowski, Dachowski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Miernik, Duchowski, Fekecz, Napieraj, Nowak, Padlowski, Rapacki, Szymański

Nr 43

Kolonia, 3 maja 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie Hansem-Jochenem Voglem, przewodniczącym SPD na temat polityki rządu RFN wobec Polski i sytuacji wewnętrznej w Niemczech

Szyfrogram nr 1865/II
z Kolonii nadany 03.05.89 g. 18.00
Rozszyfrowano 04.05.89 g. 13.00

Pilny

Fekecz

Z rozmowy z przewodniczącym SPD, H.J. Voglem 3 bm.

1. Poinformowałem o procesie przemian w Polsce, o przewidywanych wysokoszczeblowych kontaktach międzynarodowych Polski. Przedstawiłem naszą ocenę deklaracji pomocy dla Polski ze strony Z. Omówiłem program Busha. Wyraziłem nasze podziękowanie dla SPD i osobiście V. za pozytywne zaangażowanie się w sprawy polskie.

Podkreśliłem nasze rozczarowanie dla postawy rządu Kohla oraz fakt, że RFN wyprzedzana jest przez inne państwa zachodnie.

2. V. pozytywnie oceniał rozwój sytuacji w Polsce i osiągnięty consensus, podkreślając wkład polskiego kierownictwa w dzieło porozumienia. Zapewnił o stałej presji SPD na rząd Kohla, na rzecz udzielenia nam pomocy, będącej przesłanką dokonania porozumienia między PRL a RFN. Wyeksponował historyczno-moralny kontekst problemu (50-lecie wybuchu II wojny światowej).

Wykazując dezaprobatę dla stanowiska rządu RFN tłumaczył je:

- zaabsorbowaniem kanclerza problematyką wewnętrzną w obliczu swej zagrożonej pozycji i przesunięciem się spraw polskich na dalszy plan,

- obawami, że każda odczuwalna pomoc dla Polski zwiększy niezadowolenie części społeczeństwa RFN, przeciwnej jej udzieleniu i przysporzy poparcia republikanom. W tym kontekście V. informował, że sugerował osobiście kanclerzowi, by consensus w sprawach polskich zbudować o siły opowiadające się za nim: SPD, FDP, Zielonych i część CDU.

V. nie przecenia zagrożenia płynącego z istnienia radykalnej prawicy w RFN, chociaż zgodził się, że ma ona inny ciężar gatunkowy niż w innych krajach. Jego zdaniem, należy oddzielać jednak wyborców od przywódców R. Generalnie stwierdził, że nie stanowią oni niebezpieczeństwa dla państwa i jest ono w stanie się z nimi uporać. Podkreślił, że to CDU/CSU nobilitowały R., a jej czołowi politycy (Wagner, Lummer, Kiechle) nie kryją swych sympatii do radykalnej prawicy.

3. Według V. szansę SPD na przejęcie władzy istotnie wzrosły. SPD jest do tego gotowa, nie ograniczając się do krytyki poczynań rządu, lecz wypracowując własne koncepcje polityczne. V. przypomniał prezentowany przez siebie 12-punktowy program w dyskusji nad deklaracją rządową 27 kwietnia br. Krytyka nowego programu SPD ze strony CDU (Geissler) nie jest dla V. zaskoczeniem. Za bardziej szkodliwe i niebezpieczne uznał nowe perfidne hasła wyborcze CDU/CSU. SPD pomna doświadczeń wycisza mimo to ich krytykę, by nie przyczyniła się do utrwalenia ich w świadomości wyborców.

Zdaniem V. frekwencja w zbliżających się wyborach do PE nie przekroczy 50 procent i będą one istotnym sprawdzianem kondycji rządu, ale i SPD.

4. Rozmówca potwierdził stanowisko SPD zbieżne w zasadzie ze stanowiskiem FDP ws. podjęcia rokowań w zakresie rakiet średniego zasięgu. Wykluczył potrzebę modernizacji rakiet „Lance”. Opowiedział się za obniżeniem ich liczby jako rozwiązanie pośrednie, a następnie w zależności od rezultatów rokowań w Wiedniu doprowadzenie do opcji zerowej.

Zdaniem V. ZSRR przychylił się do takiego stopniowego rozwiązywania tego problemu.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Kulski, Fekecz, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 44

Kolonia, 5 maja 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z przewodniczącym FDP Otto Lambsdorffem po jego powrocie z Polski

Szyfrogram nr 2031/II
z Kolonii nadany 5.05.89 g. 16.00
Rozszyfrowano 6.05.89 g. 20.00

Fekecz

Z rozmowy z przewodniczącym FDP Lambsdorffem na lotnisku we Frankfurcie 4 bm.

1. Uzyskał w szczerych i otwartych rozmowach z przedstawicielami polskiego kierownictwa, kościoła, ZZ itp. niezbędne informacje nt. aktualnej sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej Polski.

Jest pod wrażeniem szczerzej, otwartej, bez ogródek rozmowy z W. Jaruzelskim, w której Przewodniczący bez żenady mówił o popełnionych w przeszłości błędach, stojących przed krajem zadaniach i drogach wyjścia z obecnej sytuacji.

Końcowa rozmowa z Premierem była nie tylko odnowieniem znajomości, lecz służyła praktycznemu omówieniu stosunków bilateralnych, ocenie pracy pełnomocników i warunków wizyty Kohla w Polsce.

Jako główny problem Polski L. uznał konsekwentną realizację programu konsolidacji gospodarki, w tym przede wszystkim, uregulowanie spłaty parytetu złotych. W sytuacji kiedy za kilkadziesiąt marek lub dolarów uzyskanych za sprzedaż polskich produktów niewybrednym odbiorcom BZ lub gdzie indziej za granicę można przeżyć miesiąc lub parę tygodni – trudno mówić o wydajnej, zorganizowanej pracy i realizacji programu uzdrowienia ekonomiki polskiej.

Zdaniem L. zostaniemy wykupieni przez zachodnich turystów i spekulantów – ograbieni z dzieł sztuki i kultury, nie obronimy się przed wykupem nieruchomości ziemi jeśli Polska szybko nie doprowadzi do prawidłowych kursów złotych za dolara, marki i funta „twardych” walut.

2. Polska potrzebuje oddechu, przełożenia płatności a także nowych środków dla nowych inwestycji proeksploatacyjnych oraz przebudowę i modernizację gospodarki. Potrzeby Polski są RFN dobrze znane i osobiście L. sądzi, że piąta runda pełnomocników przyniesie dalszy postęp w rokowaniach.

Pilną sprawą jest jego zdaniem określenie polskich pozycji w/s kredytu Jumbo – odniósł wrażenie, że w sprawie fundacji i innych form jego ew. wykorzystania brak jest jasności po stronie polskiej. Nierealne wydaje się również postulowanie obniżenia odsetek w starych umowach restrukturyzacyjnych /polemizowałem przytaczając przykład Austrii/.

3. W ambasadzie RFN zapoznał się z problematyką osób żyjących w Polsce a starających się o wyjazd do RFN.

Zbadania pod kątem aktualności wymagają dane zawarte w materiałach propagandowych RFN – np. broszura pt. „Jak żyjemy” relacjonując warunki życia w RFN – podnosi, iż z kapitałem zakładowym 30.000 DM można wybudować przy pozyskaniu kredytów dom jednorodzinny 120 metrów kwadratowych powierzchni mieszkalnej, 400 metrów kwadratowych działki za 120.000 DM – podczas gdy wiadomo, że mieszkanie 3 pokojowe kosztuje 250.000 DM a dom z działką w zależności od komfortu wykończenia 2 do 3 razy więcej tj. 500 do 700.000 DM.

4. Rozmówca wysoko ocenił rozmowy z kierownictwem SD i jego przewodniczącym Józwiakiem – dały one szereg impulsów do dalszego rozwoju stosunków międzypartyjnych.

Prosił o przekazanie przewodniczącemu Józwiakowi wyrazów uznania za przygotowanie i sprawny przebieg realizacji programu delegacji FDP w Polsce.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Jaroszek, Kulski, Miernik, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 45

Kolonia, 23 maja 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z sekretarzem frakcji FDP w Bundestagu Torstenem Wolfgrammem w sprawie planów wizyty kanclerza H.Kohla w Polsce, sytuacji na niemieckiej scenie politycznej i stosunków RFN-USA

Szyfrogram nr 2918/II
z Kolonii nadany 23.05.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 23.05.89 g. 18.30

Pilny

Kulski

Z rozmowy z Wolfgrammem, parlamentarnym sekretarzem frakcji FDP 22 bm. (W. prosił o ścisłą poufność).

1. Według W. Kohl targany sprzecznościami nie może zdobyć się na zajęcie sprecyzowanego stanowiska dot. wsparcia finansowo-gospodarczego dla Polski. Chce jechać do Warszawy i ma świadomość potrzeby podjęcia – warunkującym w znacznym stopniu podróż – decyzji w sferze ekonomicznej, z drugiej zaś strony ograniczają go względy dwojakiej natury i wewnętrzne – obawa przed wzrostem znaczenia partii skrajnej prawicy:

- negatywne stanowisko zajmowane przez Waigla,
- wyczuwalny dystans Genschera, który czując się pominięty w rozmowach z Polską – nie angażuje się – jest pasywny w/s gospodarczo – finansowych.

Zewnętrzne:

- informacje płynące z ambasady RFN z Polski w których zakłada się, że opozycja zdobędzie 70-80 miejsc w Senacie oraz, że po wyborach SD i ZSL będą szukały możliwości współpracy z opozycją, co może oznaczać całkowicie nową sytuację w Polsce.

Nie jest wykluczone, że w następnej rundzie rozmów pełnomocników rządów, strona niemiecka wyjdzie z nowymi propozycjami, jeśli chodzi o finansowanie dużych obiektów w Polsce. Będą nimi pożyczki polskie lub niemiecko-polskie (w przypadku znalezienia sponsora w RFN) sprzedawane za granicą.

W. zadeklarował pozyskanie poparcia Rangemanna dla polskich zakupów w EWG (zboże, mięso).

2. Mimo optymizmu kierownictwa FDP i skoncentrowania obrad 40 Zjazdu FDP (27-28.05) na problematyce europejskiej W. nie liczy na wejście liberałów do PE. Jest natomiast przekonany o sukcesie radykalnej prawicy (NPD, republikanów, DVU), która popełniła jednak błąd idąc do wyborów oddzielnie. Prawica ma szanse zdobycia w odbywających się również 18.06 br. wyborach komunalnych 4-6 procent głosów, co stanowi poważny problem dla chadecji (gł. CDU). W tej sytuacji Waigel profiluje się na pravicowego polityka co znajduje odbicie w jego stanowisku wobec przyścia Polsce z pomocą finansową.

3. Wybory komunalne w Saarze, Nadrenii – Palatynacie i do PE mają charakter testowy. Zły wynik chadecji osłabi jeszcze bardziej pozycję Kohla, ale nie zmusi go do odejścia. FDP w celu poprawy swojej sytuacji podjęła za sprawą G. problem modernizacji raket, aby grając na nastrojach nacjonalistycznych odsunąć groźbę porażki wyborczej. Temu celowi służy także podjęta przez zarząd FDP decyzja o określeniu opcji koalicyjnej dopiero po wyborach.

W. krytycznie wyrażał się o pozycji sekretarza generalnego FDP Schmalz-Jacobsen (słabsza od Hausmanna). Próbuje się profilować, m.in. poprzez krytykę CSU, ale czyni to nieumiejętnie.

4. Według W. spór USA-RFN nt. modernizacji raket krótkiego zasięgu został wyolbrzymiony. Stoltenberg wrócił z drugiej bm. podróży do USA z zapewnieniem amerykańskim o gotowości podjęcia w przyszłości dialogu rozbrojeniowego z ZSRR nt. systemów krótkiego zasięgu, ale gotowość ta obwarowana jest licznymi warunkami. Będą one przedmiotem dalszych rozmów na linii Bonn-Waszyngton.

FDP opowiada się za podjęciem decyzji modernizacyjnej po 1992 r., poprzedzonej analizą rozwoju polityki międzynarodowej i procesu rozbrojenia. Jego zdaniem np. wizyta Gorbaczowa w RFN (12.06 br.) przynieść może nowe elementy dot. obu państw niemieckich i rokowań rozbrojeniowych.

5. W stosunkach RFN-USA (USA-EZ) otwiera się nowa faza. „Opieka” Waszyngtonu nad EZ nie jest tak potrzebna i konieczna, jak kilka lub kilkanaście lat temu wstecz. Coraz silniejsza ekonomicznie RFN dąży do uzyskania odpowiedniego znaczenia politycznego. Ma inne od USA oczekiwania i aspiracje. M.in. możliwość otwarcia drogi do zjednoczenia Niemiec w efekcie przeobrażeń zachodzących w europejskich KS. Amerykanie obserwując przemiany dokonujące się w Europie Wsch. i Chinach usiłują poprzez wywieranie nacisku zachować kontrolę nad EZ, w tym nad RFN. USA coraz nieufniej traktują G., uważając go za zwolennika idei zjednoczenia Niemiec, które mogłyby pójść na szeroką współpracę z ZSRR.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Ciosek, Kiszczak, Kołodziejczak, Sekuła, Pożoga, Użycki, Górnicki, Pawlak, Misztal, Olechowski, Kulski, Duchowski, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 46

Kolonia, 23 maja 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do premiera rządu PRL o rozmowie wicepremiera Kazimierza Olesiaka z premierem rządu krajowego Badenii-Württembergii Lotharem Späthem o zmianach politycznych i gospodarczych w Polsce i rozwoju kontaktów polsko-niemieckich

Szyfrogram nr 2951/II
z Kolonii nadany 23.05.89 g. 17.00
Rozszyfrowano 24.05.89 g. 12.30

Pilny

Rakowski

Przekazuję informację Olesiaka ze spotkania z premierem Badenii-Wirtembergii – Spathem.

Poinformowałem o zmianach politycznych i gospodarczych w kraju, zaakcentowałem nasze oczekiwania dotyczące pilnej normalizacji dwustronnych stosunków gospodarczo-finansowych (wznowienie Hermesa, nowe kredyty, umorzenie Jumbo, stymulowanie wkładów kapitałowych) oraz wsparcia naszych starań ws. zawarcia kompleksowej, długofalowej umowy restrukturyzacyjnej z Klubem Paryskim. Wyraziłem rozczarowanie brakiem dotychczas decyzji rządu RFN w powyższych sprawach.

S. zapewniał, że wobec kierownictwa CDU/CSU i osobiście kanclerza jest rzecznikiem pilnego podjęcia stosownych decyzji.

W szczególności:

- wysoko ocenił uzgodnienia polityczne osiągnięte przy „o.s.”. Wyraził pogląd, że po wyborach do Sejmu i Senatu należałoby skoncentrować cały wysiłek na rozwiązaniu bardzo trudnych problemów gospodarczych;

- w dwustronnych stosunkach gospodarczych i finansowych należałoby doprowadzić do rozwiązań globalnych, stwarzających warunki dla długofalowego i stabilnego rozwoju współpracy (sprawy te wymagają decyzji politycznych rządu RFN) oraz do uruchomienia konkretnych inwestycji proeksportowych, przy finansowym wsparciu RFN;

- podziela opinie, że Polsce potrzebne są rozwiązania długofalowe w KP, pozwalające na złagodzenie bieżących obciążeń na obsługę zadłużenia oraz równoległe wznowienie gwarancji kredytowych i kredytów dla inwestycji modernizacyjnych i restrukturyzacyjnych;

- Kohl zainteresowany jest wizytą w Polsce przed przerwą wakacyjną. Zdaniem S., wizyta winna być poprzedzona konkretnymi decyzjami gospodarczo-finansowymi, by uniknąć rozczarowania na przyszłość. Niestety nie wszyscy w RFN podzielają jego zdanie – optując za wizytą dyplomatyczną. W celu uruchomienia gwarancji bankowych, rozważany jest mieszany wariant zabezpieczenia ryzyka ze środków zarówno budżetu, jak i banków;

- rozwiązania globalne pozwolą na aktywizację współpracy na szczeblu Landów. Reprezentowana przez niego B.-W. jest zainteresowana rozwojem współpracy produkcyjnej i inwestycyjnej, łącznie z joint ventures;

- w kierownictwie CDU/CSU przyjęto podział zadań w pilotowaniu kontaktów z poszczególnymi KS. On sam odpowiada za kontakty z WRL. Kohl zastrzegł sobie bezpośrednio pilotowanie spraw polskich;

- chętnie przyjmie zaproszenie do ponownego odwiedzenia Polski, ale dopiero po wizycie Kohla. Od 4-7 czerwca przebywać będzie w Polsce z wizytą studyjną grupa Komisji Gospodarczej Landtagu z Weyrosta i min. gospodarki Herzog. Proszę o umożliwienie kontaktów z polskimi działaczami politycznymi i gospodarczymi, zapoznania ich z konkretnymi propozycjami współpracy produkcyjnej i inwestycyjnej.

Rozmowa przebiegała w atmosferze dużej rzeczowości i życzliwości.

We Frankfurcie spotkałem się z kierownictwem Deutsche Genossenschaftsbanken oraz uczestniczyłem w posiedzeniu Konsorcjum ds. kooperacji w rolnictwie.

DGB zadeklarował zwiększenie zakresu finansowania projektów kooperacyjnych ponad dotychczasową wielkość 65 mln dolarów. Wyrażał zainteresowanie utworzeniem spółki z Bankiem Gospodarki Żywnościowej przy udziale np. Banku Światowego. Konsorcjum zaaprobowało rozszerzenie areału intensywnej uprawy pszenicy ozimej do 60000 ha przy wsparciu produkcyjnym i finansowym RFN (planowany wzrost plonów od 120 tyś. ton pszenicy). Wstępnie przedyskutowano propozycje rozszerzenia kooperacji na uprawę buraka cukrowego i kiszzonek, intensywnej hodowli bydła i przetwórstw mleka.

Postulowano aktywniejsze wsparcie działań Konsorcjum przez Bank Handlowy.

Karski

Otrzymują: Olechowski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 47

Kolonia, 24 maja 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych o rozmowie z ministrem
spraw zagranicznych RFN Hansem-Dietrichem Genscherem**

Szyfrogram nr 2987/II
z Kolonii nadany 24.05.89 g. 17.50
Rozszyfrowano 25.05.89 g. 12.10

Pilny

Olechowski

23 bm. przeprowadziłem rozmowę z min. Genscherem (po wyborze Weizsackera).

G. przekazał mi, że w czasie wizyty w Paryżu 18 bm. rozmawiał szeroko z Dumas na tematy polskie. D. poinformował go o swojej wizycie w Polsce. Na posiedzeniu Rady Ministrów EWG 20 bm. G. i D. mieli wspólnie postulować, by ulżyć nam w sprawie zadłużenia, gdyż bez otrzymania pomocy przestaniemy całkowicie obsługiwać długi.

Przekazałem, iż jesteśmy rozczarowani przebiegiem V rundy rozmów pełnomocników. G. jest na bieżąco informowany o rozmowach Kucza - Teltschik. Według G. również T. ma trudności z uzyskaniem decyzji, szczególnie w sprawach finansowych.

Zdaniem G. winniśmy przyjąć propozycje T. w sprawie ustalenia plafonu gwarancji Hermesa tylko na finansowanie części zamiennych, bez ustalenia konkretnych ram na wielkie projekty. Jak stwierdził, taki krok wywołałby falę sprzeciwów w RFN i byłby bardzo trudny do przeforsowania.

Na moje przypomnienie losów propozycji Bangemanna 100 mln marek Hermesa i polemikę odnośnie dużych projektów G. podtrzymał swoje stanowisko.

G. informował, iż w Bonn trwają intensywne prace nad problematyką polską i po szczycie NATO (29-30 bm.) ma nastąpić wypracowanie platformy w tej kwestii.

Nie precyzował kierunków tych prac.

Na moje pytanie o realizację Waszej wizyty, G. odpowiedział, że zaproponuje bezzwłocznie termin jak tylko osiągnięta będzie substancja w negocjacjach o pakiet.

Moja ocena:

G. stara się demonstrować zainteresowanie i aktywność w sprawach polskich, jednocześnie jego stanowisko całkowicie pokrywa się z pozycjami prezentowanymi nam przez T. i Hausmanna.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kołodziejczyk, Sekuła, Baziak, Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Borawski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Jaroszek, Olechowski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 48

Kolonia, 4 czerwca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o przebiegu negocjacji polsko-niemieckich

Szyfrogram nr 3562/II
z Kolonii nadany 04.06.89 g. 15.00
Rozszyfrowano 04.06.89 g. 20.05

Natychmiast

Kucza, Kulski

1. Przeprowadzone w ostatnim czasie rozmowy z przedstawicielami rządu i partii koalicji rządzącej potwierdzają, iż strona RFN zamierza ograniczyć swój wkład w negocjowany „pakiet” do „jakiegoś” rozwiązania kwestii kredytu „Jumbo” (brak dotąd decyzji, jaka część byłaby anulowana, a jaka płatna w złotych) ws. gwarancji kredytowych Hermesa. Bonn podtrzymuje natomiast koncepcję zaprezentowaną przez Teltschika w trakcie V rundy rozmów pełnomocników (tj. udzielanie nam w kontekście wizyty Kohla gwarancji w wysokości rządu 150-250 mln DM na dostawy części zamiennych oraz nieokreślone co do terminu oraz wysokości plafonu gwarancje na projekty, których wyboru dokonywałaby według własnych kredytów faktycznie wyłącznie strona RFN). Stosuje się przy tej koncepcji wykrętną argumentację, iż nieokreślenie plafonu leży w naszym interesie, gdyż uchroni to Polskę od „nietrafionych” inwestycji, co miało miejsce w okresie lat 70-dziesiątych.

Dobierane przez RFN projekty musiałyby być wysoko efektywne dewizowo - spłata w ciągu 2-3 lat – przytacza się np. hotele dla bogatych turystów z USA do miejsc kultu lub byłych obozów śmierci – podróże w trójkącie USA-PRL-Izrael i in.

Praktyczną zaś formą restrukturyzacji i modernizacji polskiego przemysłu w tym eksportowego, miałyby być joint-ventures, gdzie partnerzy z RFN nadawaliby formy i kierunki współpracy mając większość kapitałową w przedsiębiorstwach na terenie PRL – co mogłoby gwarantować postęp techniczny. Efektywność i szanse zbytu towarów w EWG (Teltschik, Haussmann, Genscher, Unland).

Uruchomienie, a także wykorzystanie gwarancji Hermesa, byłoby przy tym automatycznie blokowane w przypadku niewywiązywania się przez nas z zobowiązań wynikających z umów restrukturyzacyjnych z KP.

Bonn pozostaje nadal sceptyczna wobec naszej koncepcji długofalowego i kompleksowego rozwiązania typu „step by step”. Powściągliwe jest również podejście Bonn wobec najistotniejszych z naszego punktu widzenia kwestii spornych w umowie negocjowanej przez nas z EWG (V. Wurzen, Tietmeyer).

2. Podtrzymywanie przez Bonn dotychczasowej linii również w trakcie VI rundy – czego nie można wykluczyć – oznaczałoby w praktyce, iż Bonn zmierza do wyłączenia z „pakietu” kluczowej dla nas kwestii uzyskania dostępu do nowych kredytów. Oznaczałoby to również, iż RFN – nawet w zamian za nasze świadczenia w sferze jej zainteresowania – nie jest gotowa do zastosowania wobec nas niekonwencjonalnego, tj. różniącego się od linii innych państw zachodnich i pozostającego w oderwaniu od reguł KP rozwiązania problemu nowych kredytów. W kalkulacjach Bonn ważną rolę odgrywa przeświadczenie, iż nasza trudna sytuacja wewnętrzna skłaniać nas będzie do sfinalizowania wizyty Kohla nawet, jeśli nasze oczekiwania gospodarczo-finansowe zostaną spełnione częściowo – w dalece niewystarczającym stopniu.

W tej sytuacji oraz mając na uwadze własną osłabioną pozycję i obawy przed negatywną reakcją prawicy chadeckiej – gdyby zechciał wyjść odczuwalnie Polsce naprzeciw – wydaje się możliwą do zaakceptowania przez Kohla tylko taka formuła jego wizyty w Polsce, która przynosząc ewidentny postęp w sferze zainteresowania Bonn nie pociągnęłaby za sobą niemal żadnych lub tylko minimalne koszty polityczne.

3. W świetle powyższego i wobec braku reakcji na list premiera – widzielibyśmy celowość – oczywiście przy uwzględnieniu rozwoju sytuacji w naszych stosunkach z USA i innymi wiodącymi KK – potwierdzenia wprowadzie naszego zdecydowania i dobrej woli w uwzględnianiu życzeń RFN, ale jednocześnie dania stronie RFN do zrozumienia, że wobec braku zadowalającej nas substancji w sferze gospodarczej moglibyśmy przejść do konkretnej realizacji spraw pielęgnowania języka i tradycji kulturalnych w okresie późniejszym, tj. w miarę zaawansowania procesu jakościowej poprawy stosunków dwustronnych. Byłby to czytelny sygnał dla strony RFN, że nie może ona liczyć na naszą akceptację jako substancji wizyty „pakietu” nie zrównoważonego, gdyż nie uwzględniającego spraw o kluczowym, z naszego punktu widzenia, znaczeniu.

Posunięcie takie wydaje się być tym bardziej uzasadnione wobec pojawiania się w ostatnim czasie oświadczeń /Kohl, Teltschik/, w których sugeruje się pośrednio, że po stronie RFN istnieje wola i gotowość do wizyty, ale klucz do jej realizacji posiadamy my /wskazuje się m.in., że nie potwierdziliśmy zaproponowanego terminu podróży Kohla/.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kucza, Górnicki, Miształ, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Staniszewski

Nr 49

Kolonia, 5 czerwca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z doradcą kanclerza H.Kohla Horstem Teltschikiem w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza w Polsce

Szyfrogram nr 3593/II
z Kolonii nadany 5.06.89 g. 17.20
Rozszyfrowano 5.06.89 g. 21.00

Natychmiast

Kucza-Kulski

Z rozmowy z pełnomocnikiem kanclerza – Teltschikiem, 5 bm.

1. W świetle otwartych spraw w negocjacjach nad „pakietem”, zwłaszcza finansowych, zapytałem, jaki charakter zamierza RFN nadać wizycie kanclerza – czy ma doprowadzić ona do rzeczywistego przełomu czy tylko do otwarcia określonego etapu w stosunkach.

T. stwierdził, że chcą traktować wizytę jako początek nowego etapu, który będzie rozwijany, wypełniany treścią i ma doprowadzić w końcu do pojednania z Polską. Jest zrozumiałe – według T. – że nie wszystkie otwarte problemy poruszono i załatwiono w obecnych rozmowach, jednakże nie należałoby odkładać wizyty. Kierownictwo Polski „winno rozumieć, że odkładanie wizyty nie służy sprawie”. T. podkreślał, że nie jest to tylko jego opinia.

2. Wobec innych spraw poruszonych przez mnie T. zajął następujące stanowisko:

a) Stosunki z Klubem Paryskim – w rezultacie inicjatywności RFN i przy zaangażowaniu Mitterranda oraz ostatnio Busha istnieją szanse uzyskania porozumienia ws. konsolidacji zadłużenia. Niezbędne jest jednakże pozyskanie Thatcher. Kohl wie od Thatcher, że rozmowa z tow. W. Jaruzelskim wywarła na niej głębokie wrażenie, ocenia go ona jako wybitnego polskiego patriotę.

T. sugeruje, by wykorzystać wizytę W. Jaruzelskiego w Londynie dla uzyskania poparcia Wielkiej Brytanii.

Sprawa zadłużenia i potrzeby stworzenia nam „oddechu” w płatnościach była referowana na szczycie NATO w Brukseli oraz w rozmowach Kohl-Bush, gdzie zapadły już „pewne kierunkowe decyzje”. Wróci ona na posiedzeniu „siódemki” w Paryżu (14-15.07), na którym będą ustalane wytyczne wobec światowego problemu zadłużenia, w tym m.in. Brazylii, Meksyku i Polski. Praktycznych ich rezultatów można oczekiwać jesienią br.

b) Sprawa „Jumbo” – T. przekaże Wam w Warszawie „końcowe” propozycje RFN.

c) Gwarancje Hermesa – interpretacja przekazana nam przez V. Wurzena (nasz 406) w zasadzie oddaje rozumowanie kierownictwa RFN, z tym że w przypadku wystąpienia przejściowych trudności płatniczych kwoty gwarancji nie byłyby automatycznie blokowane – zarówno w części określonej (kredyty na dostawy i części zamienne), jak i nieokreślonej, jeśli z wyprzedzeniem o powyższym powiadomimy rząd RFN.

T. mocno akcentował, że w przeszłości Polska wyrządziła sobie „ogromne szkody” w opinii członków KP i ostatnio banków prywatnych przerywając płatności bez uprzedniego informowania zainteresowanych.

Restrukturyzacja i modernizacja przemysłu polskiego winna dokonać się – jak stwierdził T. – w zasadzie na drodze joint ventures, co wynika „ze znanych powodów” (vide nasza 423).

Zasadniczym warunkiem rozwoju j.v. jest wynegocjowanie umowy o ochronie kapitału, w której musi być zagwarantowany transfer zysku w pełnej wysokości. Bez tego praktycznie nie będzie dopływu kapitału z RFN.

3. Wobec poruszonej przez mnie sprawy opublikowanych w „Die Welt” z 5 bm. głosów Związku Wypędzonych nt. stosunków z Polską (Czaja, Koschyk), T. stwierdził, że nie ma podstaw do oceny, że przesiedleńcy się zmieniają. Trzeba też liczyć się z wejściem Skrajnej Prawicy (republikanie) do PE, a nawet Bundestagu. Sytuacja partii chadeckich nie ulegnie w tym układzie poprawie. W stosunkach z Polską trzeba więc wykorzystać nacisk czasu i rocznicę wybuchu wojny, by poprzez wizytę Kohla rozwinąć proces normalizacji.

4. T. przywiezie list Kohla, stanowiący odpowiedź na list tow. M.F. Rakowskiego. Nastawia się na wręczenie listu Wam, ale – jak dodał – „jest do dyspozycji, jeśli adresat listu chciałby spotkać się z nim”. Nie zgłaszał żadnych szczególnych życzeń odnośnie programu pobytu.

5. Ode mnie: Stanowisko T. wskazuje, że Bonn nadal naciskać będzie na realizację wizyty kanclerza w lipcu br. wykorzystując w argumentacji wszelkie względy wewnątrzpolityczne i międzynarodowe, przy jednocześnie ograniczonym wręcz symbolicznym wyjściu naprzeciw naszym postulatam. Potwierdzają się oceny zawarte w naszej 423 z 4 bm. Oprócz wyrażanych tam sugestii proponuję ew. rozważenie wystąpienia T. z postulatami, by w istniejącej sytuacji RFN umorzyła „Jumbo” w pełnej wysokości – zważywszy m.in. inflacyjne skutki zamiany jego części na spłatę w złotych.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Siwicki, Kucza, Górnicki, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Staniszewski

Nr 50

Kolonia, 21 czerwca 1989 r.

**Chargé d'affaires Marek Jędrys do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR
o rozmowie z Uwe Kaestnerem z Urzędu Kanclerza RFN w sprawie przeprowadzenia
kolejnej rundy rokowań polsko-niemieckich**

Szyfrogram nr 4416/II
z Kolonii nadany 21.06.89 g. 22.50
Rozszyfrowano 22.06.89 g. 6.00

Natychmiast

Kucza

Przekazałem Kaestnerowi /Teltschik poza Bonn/ sugestię przeprowadzenia VII rundy 26 bm.

K. nie widział trudności z zaakceptowaniem tej sugestii, jako że Teltschik w Warszawie uzgodnił w Wami termin 26-27 bm. Zapowiedział jednak formalne przekazanie jej T.

Podtrzymałem nasze stanowisko wobec propozycji strony RFN w/s gospodarczo-finansowych argumentując również ostatnimi wydarzeniami w naszych stosunkach z Zachodem.

Pytałem czy wypracowali już stanowisko przed VII rundą. K. przekazał, iż T. poinformował szczegółowo kanclerza o przebiegu ostatnich rozmów w Warszawie, i że przed Waszym przyjazdem podejmą jeszcze tą problematykę.

Informował, że byli rozczarowani naszą reakcją na ich propozycje. Starł się jednocześnie pomniejszać znaczenie naszych wychodzących im naprzeciw decyzji w/s języka i kultury wobec rozwoju sytuacji w ramach KBWE i w Polsce.

Po kilku godzinach K. przekazał telefonicznie następującą informację:

- T. gotów jest do rozmów 26 bm.,

- gdyby z uwagi na wydarzenia w kraju odpowiadałoby nam bardziej przeprowadzenie VII rundy w końcu przyszłego tygodnia to gotowi są do tego, łącznie z odbyciem rozmów w Warszawie,

K. „przypomniał”, że VII runda musi przynieść decyzje w/s terminu wizyty Kohla.

W odpowiedzi podtrzymałem termin 26 bm. w Bonn. Przypomniałem ze swej strony od czego zależy ustalenie terminu wizyty i czym zakończyła się VI runda.

K. nalegał, aby przekazać Wam jego telefoniczną informację i podać mu Waszą reakcję.

Oceniam, że treść i forma obu rozmów z K. jest próbą wywarcia na nas nacisku przed VII rundą w kierunku zaakceptowania przez nas terminu wizyty przy niezmiennym wkładzie RFN w pakiet. Trzeba ją widzieć również na tle dzisiejszych informacji prasowych nt VI rundy rozmów, które nie mogłyby się ukazać bez inspiracji Urzędu Kanclerskiego /zwróciłem w zdecydowanej formie uwagę K., iż jest to ponowne naruszenie zasady poufności rozmów/. W publikacjach stawia się tezę, iż wobec wielkodusznych propozycji gospodarczo-finansowych Bonn, decyzja w/s wizyty leży wyłącznie w naszych rękach. Sygnalizuje się też, że może ew. dojść do przesunięcia wizyty wobec skomplikowanej sytuacji politycznej w Polsce. Artykuły te można również interpretować jako formę przygotowania tut. opinii publicznej, iż do wielokrotnie, w tym również osobiście przez kanclerza, zapowiadanej wizyty w Polsce, może nie dojść w awizowanym terminie. Proponuję w tej sytuacji raz jeszcze z Waszego upoważnienia potwierdzić 26 bm. jako termin VII rundy.

Proszę o decyzje możliwie 22 bm.

Jędrys

Otrzymują: Rakowski, Baka, Kiszczak, Siwicki, Sekuła, Tabkowski, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Świtkowski, Szymański

Nr 51

Kolonia, 22 czerwca 1989 r.

**Chargé d'affaires Marek Jędrys do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR
o rozmowie z Horstem Ehmke, wiceprzewodniczącym frakcji SPD w Bundestagu na
temat drugiej tury wyborów parlamentarnych w Polsce**

Szyfrogram nr 4469/II
z Kolonii nadany 22.06.89 g. 13.00
Rozszyfrowano 22.06.89 g. 18.00

Pilny

Kucza

Z rozmowy z Ehmke, wiceprzewodniczącym frakcji SPD w Bundestagu. Przekazałem informację nt. wyników II tury wyborów oraz ogólnie o stanie negocjacji pełnomocników szefów rządów w/s wizyty Kohla.

E. nawiązując do licznych w ostatnich dniach publikacji w tut. prasie nt. szczegółów Waszych rozmów z Teltschikiem przekazał, iż w ocenie kierownictwa SPD propozycje RFN w/s finansowo-gospodarczych, złożone w trakcie VI rundy rozmów, są niewystarczające, nie

czynią pakietu ekwiwalentnym i nie powinniśmy ich akceptować nawet jeśli oznaczałoby to przesunięcie terminu wizyty.

Informował, iż z drugiej strony kolejne porażki wyborcze chadecji nie będą sprzyjać odważniejszemu zaangażowaniu się Kohla w przeforsowanie w RFN naszych postulatów. Prosił o możliwość kontaktu z Wami w Bonn w przyszłym tygodniu. Oferował ew. pomoc we wpłynięciu na rząd choć ma świadomość, iż możliwości opozycji w tej mierze są ograniczone.

Jędrys

Otrzymują: Kucza

Nr 52

Kolonia, 28 czerwca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z przewodniczącym polsko-niemieckiej grupy parlamentarnej w Bundestagu Hansem Koschnickiem w sprawie stanu negocjacji polsko-niemieckich

Szyfrogram nr 4740/II
z Kolonii nadany 28.06.89 g. 12.30
Rozszyfrowano 28.06.89 g. 18.00

Pilny

Fekecz

Z rozmowy z przewodniczącym grupy parlamentarnej RFN-PRL w Bundestagu Koschnickiem 27 bm.:

1. Oferowane przez Teltschika w rozmowach z Kuczą wielkości gwarancji Hermesa są śmiesznie niskie i nie powinny być zdaniem SPD akceptowane przez nas, gdyż nie rozwiązują żadnego z polskich problemów.

K. twierdził, iż kanclerz w rozmowie z nim w lutym br. /zastrzegając poufność/ wymienił kwotę 2-2,5 mld marek, która miała być odpowiedzią na nasze ówczesne dezyderaty kredytowe.

Proponowana dzisiaj przez Bonn kwota nie pozostaje w żadnej proporcji do obecnych polskich postulatów. Na ten poziom oferty Bonn wpływa płynność sytuacji politycznej w Polsce, stan gospodarki, a także – w pewnym stopniu – osłabienie pozycji kanclerza i opór min. Finansów Waigla.

Ponadto w prawicowych kręgach chadecji panuje opinia, że na tle mglistych obietnic Busha oraz skromnej pomocy Thatcher /80 mln marek/ i Mitterranda /50 mln marek/ RFN oferuje znacznie więcej. Wysuwa się również argument, że nasze wyjście naprzeciw postulatom Bonn straciło na cenie w obliczu wyników wizyty Gorbaczowa w RFN i przyjętych formuł w sprawie prawa do samostanowienia i ochrony mniejszości oraz „zamknięcia okresu powojennego”.

K. uważa, że po ew. wizycie Kohla w Polsce nie będziemy mieć już szans na dalsze kredyty. Jediną formą uzyskiwania wówczas środków finansowych i technologii przemysłowych byłyby joint ventures i kooperacja gospodarcza.

Ostatnie wypowiedzi Geisslera oraz Waigla w wywiadzie dla Spiegla nt. granic K. określił jako „niezrozumiałe” w szczególności w roku 50-lecia napaści na Polskę, przypominające „najgorsze czasy”. Wynikają one prawdopodobnie z obaw przed rosnącą siłą republikanów i nastrojów skrajnie prawicowych. Mimo to nic nie uzasadnia – jak stwierdził K. – takich wypowiedzi obecnie.

Karski

Otrzymują: Rakowski, Baka, Ciosek, Czyżek, Sekuła, Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Borawski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 53

Kolonia, 5 czerwca 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i
podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z posłem CDU Karlem Beckerem na temat
oceny kolejnej rundy rozmów polsko-niemieckiej**

Szyfrogram nr 0-118/III
z Kolonii nadany 03.07.89 g. 17.10
Rozszyfrowano 04.07.89 g. 12.40

Pilny

Kucza-Kulski

Z rozmowy Króla z Beckerem /30.6./.

1. B. przekazał relację ze swej rozmowy z Kohlem po VII rundzie rozmów pełnomocników. Według B. kanclerz pozytywnie odniósł się do zawartości części politycznej pakietu. Ma świadomość, że jego podróż do Polski może odbyć się tylko przy satysfakcjonującej nas zawartości drugiej części pakietu leżącej po ich stronie tj. w sferze finansowej. Bronił dotychczasowej linii negocjacyjnej Teltschika w sprawie kredytów gwarantowanych /bez określenia wysokości plafonu/ i rozwiązania problemu „Jumbo”.

Dawał do zrozumienia, że ma związane ręce przez CSU i osobiście Waigla w sprawie kredytów gwarantowanych. Nie wykluczał jednak „nieznaczącej korekty” i wyjścia poza 300 mln DM.

2. Kohl poinformował B., że jest w stałym kontakcie z Bushem i Mitterrandem w sprawach pomocy finansowej i gospodarczej Zachodu dla Polski. Zapowiedział działania na rzecz przyśpieszenia tych decyzji.

3. Od nas: nie widzimy nowych elementów w podejściu Bonn do naszych postulatów finansowych. Sygnały kanclerza odczytujemy jako kontynuację twardej linii negocjacyjnej T. Aktywność kanclerza wobec USA i innych stolic na Zachodzie jest w naszej ocenie pociągnięciem obliczonym na demonstrowanie wobec nas wpływów Bonn przy formułowaniu przyszłego programu pomocy Z. dla naszego kraju.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Czyrek, Kiszczak, Sekuła, Basiak, Kucza, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Borowski, Misztal, Sarewicz, Pawlak, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 54

Kolonia, 3 lipca 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i
podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z doradcą kanclerza H.Kohla Horstem
Teltschikiem w sprawie przygotowań do kolejnej rundy rozmów polsko-niemieckich**

Szyfrogram nr 0-98/III
z Kolonii nadany 03.07.89 g. 22.20
Rozszyfrowano 04.07.89 g. 3.00

Natychmiast

Kucza-Kulski

Z rozmowy z Teltschikiem z jego inicjatywy 3.07 br.

T. przekazał mi tekst oświadczenia rzecznika rządu RFN Kleina, jakie złożył on dziś w sprawie wizyty kanclerza w Polsce. Stwierdza on, że w rozmowach pełnomocników chodzi o uzyskanie wyników w „ważnych sprawach”, wobec czego presja czasu może mieć negatywne skutki. Kanclerz uważa w związku z tym plan realizacji wizyty przed przerwą urlopową za nierealistyczny.

T. odwołując się do rozmów z Wami i stwierdzenia z w/w oświadczenia, że pełnomocnicy uzgodnili ponowne spotkanie „w bliskiej przyszłości” pyta, kiedy gotowi byłibyście odbyć VIII rundę w Warszawie.

T. gotów przybyć przed 15 bm., tzn. przed szczytem „7” w Paryżu.

Od 23 bm. do 7.08 będzie na urlopie. Kohl będzie na urlopie w okresie 23.7-23.8 br.

Na pytanie, czy chce przybyć z nowymi, dalej idącymi propozycjami finansowymi, co umożliwiłoby postęp w rozmowach, T. stwierdził, że negocjacje z Wami nie znalazły się w ślepych zaułku, i „że jeśli po obydwu stronach będą wysiłki, to każda runda może przynieść postęp”.

W ocenie T., otwarte są następujące sprawy: kwestie finansowe, problem transferu zysków, uzgodnienie treści wspólnego oświadczenia, które wymagają dłuższej dyskusji.

Ponadto trzeba zamknąć problem nazewnictwa w umowach o ochronie środowiska i ochronie zdrowia. Kompetentnym w tych sprawach jest Pabsch z AA, jego stanowisko jest znane Padlewskiemu.

Omówienie wymaga także ew. realizacja wizyty min. Olechowskiego przed podróżą Kohla do Warszawy.

Według T., jeśli wkrótce możliwe byłyby ustalenia w powyższych otwartych sprawach, to wizyta Kohla mogłaby dojść do skutku np. w II połowie września br.

Jeśli VIII runda nie dojdzie obecnie do skutku /T. wyrażał zrozumienie dla Waszego aktualnego zaabsorbowania problematyką wewnętrzną/, lub jeśli nie dałaby wyników, to wizyta Kohla odsuwa się na IV kwartał br. Kalendarz zajęć kanclerza na ten okres nie jest jeszcze rozplanowany.

Ode mnie: oświadczenie rzecznika rządu i wypowiedzi T. wskazują, że deklarując dobrą wolę i gotowość Bonn do dalszych rozmów dążą do umocnienia przekonania opinii publicznej, iż kontynuacja i powodzenie rozmów zależą wyłącznie od naszej strony.

Sugeruję rozważenie odpowiedzi, że podtrzymujemy naszą gotowość do rozmów, lecz ze wskazaniem, że kolejna runda może tylko wówczas przynieść wyniki, jeśli Bonn wyjdzie dalej niż dotychczas naprzeciw naszym postulatom.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Kołodziejczak, Malinowski, Józwiak, Sekuła, Kucza, Janiszewski, Pożoga, Użycki, Szaciło, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Wilczek, Wróblewski, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Switkowski, Mąkosa, Szymański

Nr 55

Kolonia, 7 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych i kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR o rozmowie z doradcą kanclerza H.Kohla Horstem Teltschikiem w sprawie szczytu państw „7” i spotkaniu kanclerza z delegacją NSZZ „Solidarność”

Szyfrogram nr 0-339/III
z Kolonii nadany 07.07.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 07.07.89 g. 21.30

Natychmiast

Olechowski-Kucza

Wasze 5867 i 5882

1. Ze względu na znaczne opóźnienia samolotu nie mogło dojść do skutku moje wcześniejsze umówione spotkanie z szefem urzędu kanclerskiego min. Seitersem, ani też z wyznaczonym przez niego na kolejny termin sekretarzem stanu Stavenhegenem. W tej sytuacji obydwaj w/w poprosili mnie o przekazanie posłania gen. Jaruzelskiego pełnomocnikowi kanclerza Teltschikowi.

W rozmowie z T. przedstawiłem znane argumenty odnośnie wsparcia reform w Polsce pomocą ekonomiczną. Poinformowałem też o fakcie Waszej rozmowy z ambasadorami „7” w Warszawie.

T. przyjął posłanie zapowiadając natychmiastowe przekazanie go Kohlowi. Podkreślał ponownie, że z inicjatywy kanclerza sprawy polskie będą tematem obrad w Paryżu.

2. Przekazałem T. propozycję spotkania w Warszawie 18 bm. Stwierdził, że w zasadzie odpowiada mu ona, ale potwierdzi termin po 10 bm., uwzględniając decyzję Kohla. Termin uważa za korzystny, bo będzie to już po szczycie w Paryżu, w którym T. weźmie udział.

Wg T. szczyt „7” będzie dyskutował problem pomocy dla nas i Węgier w skali multilateralnej. Amerykanie w zasadzie przyjęli propozycje RFN w tych sprawach, ich założenia przewidują zaangażowanie w pomoc nie tylko „7”, ale i mniejszych, finansowo silnych państw. Przemyslenia idą w kierunku zorganizowania pomocy na wzór akcji zastosowanej wcześniej wobec Turcji, jednakże RFN ze względów politycznych nie chce przewodniczyć tym przedsięwzięciom/ rolę taką spełniała w przypadku Turcji/. Inne kraje „7”

również nie chcą wypełnić tej funkcji, dążą do tego, by przejął ją jeden z mniejszych krajów, posiadający właśnie interesy w Polsce, np. Holandia lub Szwajcaria. Jeśli „7” przyjmie obecnie określone wytyczne, to ich wdrożenia można spodziewać się najwcześniej w końcu br.

3. T. poinformował o dzisiejszym spotkaniu Kohla z delegacją „S” na czele z Geremkiem. Jak twierdził, delegacja zaprezentowała się patriotycznie, prosiła o wsparcie reform w Polsce, nie wymieniała konkretnych kwot. Kohl w reakcji nie wyszedł poza ogólne zwyczajowe stwierdzenia, nie wymienił żadnych konkretów.

Na konferencji prasowej /po rozmowie z Kohlem/, delegacja przedstawiła natomiast „plan Trzeciakowskiego”.

4. Wg oceny T., wizyta Kohla przesunęła się w zaistniałej sytuacji na koniec września lub początek IV kwartału.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Ciosek, Kiszczak, Kołodziejczak, Sarewicz, Sekuła, Jastrzębski, Wróblewski, Pożoga, Górnicki, Pawlak, Misztal, Olechowski, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 56

Kolonia, 10 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o wizycie delegacji NSZZ „Solidarność” w RFN

Szyfrogram nr 0-415/III
z Kolonii nadany 10.07.89 g. 17.50
Rozszyfrowano 10.07.89 g. 21.00

Pilny

Kulski

1. Zgodnie z Waszą 5897 przy przylocie delegacji „S” obecny był Rybicki, przy odlocie – Cholewiak.

Delegacja negatywnie ustosunkowała się do naszej propozycji ew. uczestnictwa przedstawicieli ambasady w rozmowach w Bonn. Wyraziła natomiast chęć spotkania z naszymi dziennikarzami w ambasadzie, które odbyło się 7 bm., po zakończeniu programu rozmów. Przy tej okazji spotkałem się z delegacją, towarzyszyli mi także kierownicy poszczególnych wydziałów. W trakcie rozmowy przekazaliśmy nasze oceny aktualnego stanu stosunków z RFN.

2. Uzyskane od delegacji stosunkowo ogólnikowe i ograniczone relacje o treściach rozmów z politykami RFN znajdują potwierdzenie w doniesieniach tut. prasy.

Podkreśla ona na czołowych miejscach reakcję Geremka na wypowiedź Waigla, wskazując na jednolite stanowisko wszystkich sił politycznych w sprawie nienaruszalności granicy zachodniej Polski oraz szkodliwość wywodów Waigla i Wilms dla stosunków dwustronnych.

Odmienna jest sytuacja w kwestii formy i zakresu realizacji przez RFN naszych postulatów finansowych. Rzecznik rządu, Klein, stwierdził, że wypowiedzi delegacji

utwierdzają Bonn w słuszności dotąd zajmowanego stanowiska, iż nie należy określać wolumenu gwarancji Hermesa, a decyzje o gwarancjach podejmować po weryfikacji każdego projektu inwestycyjnego oddzielnie, uzależniając je ponadto generalnie od postępów reform w Polsce.

Prasa informuje także o dążeniach opozycji do uzyskania na Zachodzie 10 mld dolarów pomocy finansowej (tzw. „plan Trzeciakowskiego”), komentując, że mają one małe szanse na realizację.

Środki przekazu nie informują o stanowisku delegacji w odniesieniu do postulatów RFN w pakiecie. W rozmowie z nami delegacja wyrażała natomiast opinie, że nie jest słuszne wiązanie takich spraw humanitarnych, jak np. opieka nad grobami lub wyjazdy z Polski z kwestiami finansowymi. Ponadto była zdania, że dążenie do zjednoczenia jest prawem każdego narodu, silna RFN nie stanowi zagrożenia dla Polski, oferowane przez Bonn ramy gwarancji Hermesa na 150 mln marek są pokaźną sumą i świadczą o dobrej woli RFN.

Oceniam, że obok wyraźnego i potrzebnego stanowiska opozycji w sprawie granicy zachodniej, inne aspekty jej pozycji, przede wszystkim odnośnie gwarancji Hermesa, obiektywnie osłabiają nasze pozycje w rozmowach pełnomocników. Zaprezentowany na konferencji prasowej tzw. „plan Trzeciakowskiego” został potraktowany w sumie dość marginesowo (delegacja nie przedstawiła go kanclerzowi).

Karski

Otrzymują: Kulski, Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Kucza, Górnicki, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Fekecz

Nr 57

Kolonia, 11 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z dyrektorem Departamentu Politycznego w niemieckim MSZ Dieterem Kastrupem w sprawie przygotowań do szczytu państw „7” i oceny wizyty delegacji NSZZ „Solidarność” w RFN

Szyfrogram nr 0-470/III
z Kolonii nadany 11.07.89 g. 10.40
Rozszyfrowano 11.07.89 g. 17.20

Pilny

Kucza-Kulski

Z rozmowy z dyr. Dep. Politycznego AA amb. Kastrupem 10 bm.:

1. K. był członkiem wąskiego zespołu, przygotowującego szczyt „7” w Paryżu. Koordynacja polityki w sprawach Polski będzie według K. najważniejszym tematem szczytu. Rozmówca zapewniał o rzekomo dużym pozytywnym wkładzie Bonn.

W wyniku spotkania ma być opublikowane oświadczenie polityczne, zawierające:

- w I części – zalecenia dot. rozbudowy stosunków gospodarczych w Polsce, zalecenia i zasady inwestowania Zachodu w Polsce oraz zalecenia dot. j.v., jak również kwestie szkolenia polskich menadżerów.

- w części II określenie stosunków MFW i BŚ z nami, sprawy KP, gdzie przewiduje się pozytywne wyjście naprzeciw naszym postulatam.

Dotychczas jednak nie zostały sprecyzowane sprawy szczegółowe, ma to nastąpić po wizycie Busha w Polsce.

Na szczycie mają zostać podjęte kierunkowe zalecenia o włączeniu krajów EFTA /Austria, Szwecja, Norwegia, Finlandia, Szwajcaria/ do programu pomocy Polsce. Kraje „7” czekają aktualnie na bezpośrednią relację Busha z wizyty u nas i wynikające z niej dyrektywy.

Posłanie gen. Jaruzelskiego zostało dobrze odebrane przez Kohla, mimo, iż wybiega znacznie ponad to, co dotąd przygotowano dla nas w Paryżu. Jego treści ogólnie aprobowano w Bonn i pozytywnie zaopiniowano do dyskusji na szczycie „7”.

2. K. przekazał, że w ocenie AA wizyta Geremka i delegacji „S” była bardzo dobra, nie szkodziła podstawowym interesom Polski i naszego rządu.

Na podstawie relacji Schoellera z rozmowy min. Olechowskiego z ambasadorami państw „7” oraz w oparciu o raport Hornhuesa ze spotkania z min. O. nt. stanu stosunków bilateralnych – AA stoi na stanowisku, że rozmowy Kucza-Teltschik winny być pilnie kontynuowane, gdyż szereg kwestii wymaga definitywnych uzgodnień i dopracowania. Tak np. w II wersji naszego projektu oświadczenia Polska – RFN, które przeanalizowano w AA, nie ma ani słowa o „Niemcach” w Polsce, co wymaga weryfikacji. Podobnie kwestią do ostatecznego uzgodnienia jest plafon gwarancji Hermesa. AA apeluje przy tym, byśmy z uwagi na uwarunkowania wewnętrzne Bonn zgodzili się na określenie plafonu. Nie chodzi przy tym o „Republikanów” a opozycją głównie ze strony min. Finansów.

K. wskazywał przy tym na ostry spór Waigla z Genscherem.

Polemizowałem z tymi stwierdzeniami przypominając znaną historię zapowiedzi Bangemanna dot. gwarancji na 100 mln marek.

K. apelował także, byśmy „nie dali się ponieść” emocjom w związku z obecną dyskusją i kampanią w prasie na tematy polskie /granice, odłożenie wizyty Kohla itd./ Jego zdaniem, 85% obywateli RFN jest za pojednaniem z Polską. Przeciwnicy stanowią margines. Jak stwierdził K., kwestia granic nie jest dziś problemem w Europie.

Genscher w wywiadzie dla aktualnego wydania „Sterna” zajmuje jasne jednoznaczne i zasadnicze stanowisko wobec Układu z 1970 r. Podobne treści są w liście Genschera do Czaji, gdzie G. nie pozostawia wątpliwości w sprawie stosunku do Układu i granic.

K. podkreślał, że z uwagi na rocznicę 50-lecia napaści na Polskę, „musimy doprowadzić do wizyty Kohla”. Będzie ona ogromnym wydarzeniem w skali bilateralnej i europejskiej, winna zamknąć rozdział II wojny światowej. Wskazywał na przykład wizyty Gorbaczowa akcentując, że uruchomiła ona nową ogromną dynamikę w stosunkach Bonn z ZSRR, co „wkrótce będzie wyraźnie widoczne”.

W tym kontekście zwróciłem K. uwagę, że bez mała pół wieku to najwyższy czas, by uznać istniejące realia jako jedyną bazę do normalizacji i wszechstronnego rozwoju stosunków Polska-RFN, które mogą i powinny osiągnąć podobną dynamikę jak ich stosunki z ZSRR.

3. Zapytałem K. o jego interpretację ostatnich wypowiedzi Voigt i Bauma dot. rozmów pełnomocników.

Według K. głosy te są słuszne, nie należy rozumieć ich jako krytyki Teltschika, jednakże słuszne jest, by powrócono w negocjacjach na płaszczyznę AA, bo jest on jedynie kompetentny w sprawach polityki zagranicznej.

4. Kierownictwo AA wysoko ocenia wspólne seminarium PRL-RFN w Ebenhausen. Zdecydowani są dalej prowadzić tego typu spotkania, także przy zaangażowaniu innych krajów, np. Szwecji.

5. Ode mnie: wywody K. mają nas raz jeszcze przekonywać, że RFN nie jest w stanie wyjść wobec naszych postulatów dalej niż dotychczas. Jest to więc dalszy – tym razem bezpośrednio ze strony AA - nacisk na przyjęcie pozycji Bonn.

Jest to również podkreślenie zaangażowania Genschera w sprawy polskie, przy czym można przyjąć, że rozgrywka Genschera-Waigela wynikać może z taktyki profilowania się już teraz w obliczu przyszłorocznych wyborów do Bundestagu.

Dyskusja o granicy przenosi ponadto punkt ciężkości w naszych stosunkach z kwestii finansowych na problematykę polityczną. Za „obronę” Układu z 1970 r. oczekuje się od nas koncesji w sprawach finansowych i innych dotąd otwartych kwestiach.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Barcikowski, Ciosek, Czyrek, Kiszczak, Michałek, Orzechowski, Siwicki, Czarzasty, Kołodziej, Sekuła, Basiak, Kucza, Tabkowski, Jastrzębski, Wilczek, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Borowski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Dembowski, Duchowski, Fekecz, Mickiewicz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szlęk, Szymański

Nr 58

Kolonia, 19 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z dyrektorem Departamentu Politycznego w niemieckim MSZ Dieterem Kastrupem w sprawie ustaleń szczytu państw „7”

Szyfrogram nr 0-904/III
z Kolonii nadany 19.07.89 g. 19.00
Rozszyfrowano 20.07.89 g. 16.00

Fekecz

Z rozmowy z Kastrupem, dyrektorem Departamentu Politycznego MSZ nt. ustaleń szczytu siódemki.

Uchwały szczytu mają charakter ogólny. Pozytywnie oceniono list Gorbaczowa do Mitterranda, w którym zaoferował Zachodowi daleko idącą pomoc w zakresie oddłużenia krajów rozwijających. List ten traktuje się z jednej strony jako uznanie siódemki jako instytucji, z drugiej zaś jako deklarację finansowego udziału ZSRR w rozwiązywaniu problemów krajów rozwijających. Zacytował tutaj Kohla, który powiedział, że ten kto udziela rad winien także uczestniczyć finansowo w ich realizacji.

Kohl i Genscher podkreślili na szczycie, iż reformy w Polsce leżą w interesie Zachodu, dlatego muszą być wspierane przez Zachód. Stanowi to także historyczne zobowiązanie RFN. Jednocześnie delegacja RFN nie działała spektakularnie, chcą uniknąć zarzutu, że ingerują w jakimkolwiek stopniu w wewnętrzne sprawy PRL.

Obecnie zadaniem komisji EWG jest poszerzenie kręgu państw zainteresowanych udzieleniem pomocy Polsce o kraje EFTA i OECD. W tej chwili brak jeszcze sprecyzowanego stanowiska w jakiej formie należy Polsce udzielić pomocy, nie było bowiem żadnego spotkania przygotowawczego, na którym przedyskutowane byłyby sprawy restrukturyzacji polskiego zadłużenia.

Ministrowie SZ siódemki podjęli 17 bm. decyzję w sprawie sprzedaży nadwyżek rolnych EWG. Aktualnie EWG dysponuje nadwyżką zboża /ca. 5,5 mln ton/, mięsa wołowego /ca. 250 tys. ton/ oraz masła a także pewnymi ilościami oliwy. 24 bm. ministrowie rolnictwa krajów EWG w Brukseli podejmą decyzję w sprawie sprzedaży nadwyżek rolnych Polsce /ilości/.

Natomiast konferencja w sprawie restrukturyzacji naszego zadłużenia w KP odbyłaby się najprawdopodobniej we wrześniu /z udziałem także państw OECD i EFTA/.

K. podkreślał przy okazji, iż w negocjowanej umowie gospodarczej PRL-EWG osiągnięto istotny postęp w sensie zniesienia ograniczeń dla naszego eksportu do wspólnoty.

Informacje K. wskazują, że konkretne decyzje Zachodu w sprawach restrukturyzacji naszego zadłużenia i ew. form wsparcia finansowego zapadną prawdopodobnie jesienią br.

Charakterystyczne jest także podkreślenie przez K. aktywnej roli Bonn w wypracowaniu pozytywnej decyzji Zachodu wobec Polski, co ma zapewne m.in. przeciwdziałać wrażeniu o pozostawieniu PRL w tych sprawach w tyle za USA oraz w związku z impasem rozmów pełnomocników i przełożeniu wizyty Kohla w PRL.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Czyrek, Kiszczak, Michałek, Kołodziejczak, Maliszewski, Józwiak, Sekuła, Olesiak, Janiszewski, Jsstrzębski, Wilczek, Wróblewski, Pożoga, Wójcik, Borowski, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz

Nr 59

Kolonia, 21 lipca 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do kierownika Wydziału Międzynarodowego KC PZPR i
podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z zastępcą pełnomocnika kanclerza RFN
Peterem Hartmannem**

Szyfrogram nr 0-1010/III
z Kolonii nadany 21.07.89 g. 18.00
Rozszyfrowano 22.07.89 g. 15.00

Pilny

Kucza-Kulski

Z rozmowy z Hartmanem – zastępcą Teltschika – w Federalnym Urzędzie Kanclerskim, 20 bm.

1. H. podkreślał osobiste zaangażowanie Kohla i Genschera w załatwianiu sprawy pomocy do Polski na szczycie 7-ki i wypracowanie skoordynowanej linii EWG, USA i Japonii. Zgodnie z ustaleniami, do akcji tej mogą włączyć się inne państwa EFTA jak Szwajcaria, Austria, Norwegia, Finlandia.

Powołano specjalną grupę, która ma wypracować pakiet konkretnych projektów rozwiązań.

26 bm. odbędzie się w Brukseli pierwsze spotkanie wyższych urzędników, na razie tych z państw EWG, zaś 1.08 – z udziałem przedstawicieli innych krajów.

24 bm. przewiduje się w Brukseli spotkanie ministrów Rolnictwa EWG, które ma określić zasady pomocy żywnościowej dla Polski.

Na pytanie, czy będzie to pomoc bezpłatna, nie potrafił odpowiedzieć. Zakłada raczej, że nie, gdyż bezpłatne świadczenia nie są należycie doceniane. Decyzje ministrów Rolnictwa powinny mieć charakter ostateczny, w odróżnieniu od pozostałych kwestii finansowych, które przyjęte zostaną prawdopodobnie we wrześniu i będą stanowić kierunkowe wytyczne do realizacji w późniejszym okresie.

2. Wg H., w wyniku zaleceń Kohla ambasada RFN w Warszawie przekazała ich gotowość do podpisania praktycznie już gotowej bilateralnej umowy restrukturyzacyjnej na lata 1986-88. Może nastąpić w Bonn lub w Warszawie.

3. Rozmówca uczestniczył w spotkaniu w wąskim gronie u kanclerza przed jego urlopem, na którym omawiano m.in. stosunki z Polską. Kohl akcentował, iż niezmiennie dąży do osiągnięcia w nich wyraźnego postępu i możliwie rychłej realizacji swej wizyty w Polsce (ew. początek IV kwartale).

Nie chcą odchodzić od ustaleń z Genscherem dot. poprzedzenia wyjazdu kanclerza wizytą w Bonn polskiego ministra SZ, choć nie jest to warunek niezbędny. Oprotestowałem – rozmówca argumentował naciskiem czasu i kalendarzem zajęć kanclerza oraz równą treścią i substancją obu wizyt. Kohl zwrócił w czasie spotkania uwagę na następujące główne elementy skierowane do Polski:

- duży i konkretny wkład gospodarczo-finansowy oferowany przez RFN w stosunku do propozycji USA, Francji i innych naszych partnerów (w tej sytuacji zwróciłem uwagę na specyfikę stosunków PRL-RFN oraz nasz wkład polityczny),

- konieczność większego zaufania ze strony partnerów polskich do polityki i działań Kohla w sprawie kredytów gwarantowanych przez Hermesa. W praktyce mogą one rzekomo przekroczyć nawet 3 mld DM. Jednakże w obecnych uwarunkowaniach wewnętrzno-politycznych nie można wyjść do społeczeństwa RFN z konkretnym wielomiliardowym plafonem. Ze swej strony wskazałem m.in. na nasze negatywne doświadczenie z kredytem 100 mln z 1986 r. oraz aktualnymi opiniami banków RFN odnośnie zabezpieczenia gwarancji,

- celowość możliwie pilnego osiągnięcia porozumienia, gdyż czas nie pracuje ani dla jednej, ani dla drugiej strony.

W RFN może nadal zaostrzyć się sytuacja wewnętrzna. Wszystko wskazuje na to, że do czasu wyborów w końcu 1990 r. Partia Republikanów nie utraci swoich wpływów, nie znikną bowiem działające na ich korzyść czynniki, jak napływ azylantów, przesiedleńców, kłopoty mieszkaniowe, negatywne nastroje społeczne wobec dużych partii (afery finansowych).

4. H. oceniał, iż wypowiedzi i dyskusje nt. granic są niepotrzebne. Kanclerz sam stara się wyciszać (m.in. rozmawiał na ten temat z Waiglem). Prosi jednocześnie, aby również ze strony polskiej nie „podgrzewać” tematu.

Przedstawiłem w tej sprawie nasze stanowisko, co do szkodliwości rewizjonistycznych występień w RFN i konieczności naszej reakcji.

5. Rozmówca interesował się dalszym przebiegiem prac rozmów pełnomocników po utworzeniu nowego rządu w Polsce. Wyraził pogląd, iż kolejna runda rozmów nastąpi raczej w drugim rozważanym terminie (tj. 5-6 września br.). Są jednocześnie zainteresowani, aby po 7 sierpnia podjąć – na szczelbu Kastner-Jędrys – prace nad projektem wspólnego oświadczenia. Odciał się od sformułowań zawartych w artykule „SZ” z 20 bm., sugerujących jakoby Kohl zastopował rokowania z Polską twierdząc, iż są to insynuacje wysrane z palca.

Z naszych poufnych informacji wynika, iż Kohl użył tego rodzaju sformułowań w poufnej rozmowie z dziennikarzami RFN. Jej przebieg relacjonuje także „FAZ” 21 bm.

6. W wywołanej przez Kaisera sprawie dokumentu Adenauera dot. uznania granicy na Odrze i Nysie stwierdził, iż K. jest wysoko cenionym naukowcem. Będzie musiał jednakże przedstawić konkretne dowody. W przeciwnym razie jego wiarygodność zostanie poważnie podważona.

Od nas:

Przekazane przez H. opinie nt. stanowiska RFN i kanclerza w sprawach polskich są niewątpliwie wynikiem przyjętych wewnętrznych uzgodnień. Mają one na celu głównie przekonanie nas o większym niż ze strony innych partnerów zachodnich wkładzie i gotowości Bonn rozwiązywania naszych problemów gospodarczych, a jednocześnie – poprzez akcentowanie trudności wewnątrzpolitycznych RFN i czynnika czasu – skłonienie Polski do akceptacji dotychczasowych bońskich propozycji w sprawach finansowych. Określoną rolę odgrywa również chęć przeciwdziałania wrażeniu o zaistniałym impasie w aktualnych rokowaniach z Polską i związanej z tym krytyce Kohla ze strony partii opozycyjnych: SPD, „Zielonych” oraz rywalizującego z nim Genschera i części kierownictwa FDP.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Siwicki, Kołodziejczak, Malinowski, Józwiak, Sekuła, Olesiak, Kucza, Janiszewski, Wilczek, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Borawski, Użycki, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 60

Kolonia, 21 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o wypowiedzi dyrektora Departamentu Politycznego w niemieckim MSZ Dietera Kastrupa w sprawie rozmów polsko-niemieckich

Szyfrogram nr 0-1052/III
z Kolonii nadany 21.07.89 g. 18.00
Rozszyfrowano 24.07.89 g. 15.30

Fekecz

W rozmowie na przyjęciu z okazji naszego święta narodowego 21 bm. dyrektor Departamentu Politycznego MSZ Kastrup apelował, aby w dalszych rokowaniach w Bonn

strona polska wzięła pod uwagę, iż w problematyce gospodarczej RFN oferuje nam bardziej znaczącą pomoc niż pozostałe państwa zachodnie.

Akcentował, iż w sprawie gwarancji Hermesa rząd RFN nie może wyjść do własnej opinii publicznej z konkretnymi poważniejszymi kwotami. Z tego względu nie powinniśmy forsować ustalenia plafonu tych gwarancji. Podkreślał także niekorzystny dla obu stron upływ czasu.

Przy okazji stwierdził, że prace nad umową EWG – Polska są daleko zaawansowane. Natychmiast po jej zawarciu EWG zniesie 19 obecnych 92 ograniczeń kontyngentowych, dalsze 43 do 1992 r., a pozostałe 30 będą przedmiotem późniejszych rozmów.

Od nas:

Użycie przez K. identycznych sformułowań i argumentów dot. rozmów PRL-RFN jak poprzednio Hartmann (nasza 545) świadczy wyraźnie o przyjęciu w Bonn ustaleń co do prezentowania na obecnym etapie jednolitego stanowiska w tych sprawach.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Baka, Czyrek, Kiszczak, Michałek, Orzechowski, Siwicki, Kołodziejczak, Malinowski, Józwiak, Sekuła, Olesiak, Kucza, Janiszewski, Jastrzębski, Wilczek, Wróblewski, Pakuła, Pożoga, Wójcik, Borawski, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Olechowski, Jarosze, Majewski, Kulski, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 61

Kolonia, 24 lipca 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu Konsularnego MSZ i dyrektora Departamentu IV MSZ o wypowiedzi ministra spraw wewnętrznych rządu krajowego Nadrenii-Północnej Westfalii w sprawie zezwoleń na pracę dla obywateli polskich

Szyfrogram nr 0-1100/III
z Kolonii nadany 24.07.89 g. 15.00
Rozszyfrowano 25.07.89 g. 13.00

Pilny

Szumski-Fekecz

Wasza 6367.

17 lipca br. min. Spraw Wewnętrznych Nadrenii-Westfalii, Schnoor wypowiedział się za udzieleniem Polakom 50 tys. Zezwoleń na pracę na czas 1 roku, rozumianych jako „pomoc dla Polski” i środek ograniczenia ilości wniosków o azyl.

Sch. Podkreślił, że jest to jego prywatny pogląd nie uzgodniony z rządem N-W.

Przeciwko koncepcji Sch. wypowiedział się parlamentarny sekretarz Stanu w Federalnym Min. Pracy oraz przedstawiciel Federalnego Urzędu Pracy.

Oświadczone, że rząd RFN pozostaje zdecydowanie na gruncie decyzji z 1973 r. o niezatrudnianiu cudzoziemskich robotników spoza EWG.

Negatywne stanowisko rządu RFN zatrudniania Polaków wg koncepcji Sch. Zostało oficjalnie potwierdzone wobec nas w min. Pracy RFN.

W ramach uzgodnień resortów Pracy i Spraw Wewnętrznych przy udziale MSZ RFN, dopuszcza się możliwość uprawnień procedury wydawania zezwoleń dla Polaków – na pracę sezonową w czasie spiętrzeń prac w rolnictwie /zbiory owoców, warzyw, winobranie/. Nie przyjęto koncepcji wydawania tych zezwoleń w ramach wydawania wiz przez Ambasadę RFN w Warszawie. Kwoty zatrudnienia do prac sezonowych nie są ustalone. Są one uzależnione od lokalnych potrzeb.

W czasie ostatniego pobytu delegacji opozycji w RFN Bujak podjął w rozmowach w DGB problem zatrudnienia Polaków na wzór Jugosławii /zatrudnienie emigracyjne/, chyba, że w ramach EWG zostanie uchylony „Anwerbestop” z 1973 r. Istnieją po temu pewne korzystne przesłanki w związku z dobrą koniunkturą gospodarczą i spadkiem stopy bezrobocia w RFN, co w konsekwencji prowadzi do pewnego niedoboru rąk do pracy w budownictwie, rolnictwie, usługach i gastronomii.

Karski

Otrzymują: Kucza, Czarski, Pożoga, Użycki, Górnicki, Pawlak, Misztal, Sarewicz, Rusin, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Dembowski, Mickiewicz, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 62

Kolonia, 27 lipca 1989 r.

Chargé d'affaires Marek Jędrys do dyrektora Departamentu Ekonomicznego MSZ i dyrektora Departamentu IV MSZ o oświadczeniu Rady Ministrów Rolnictwa EWG w sprawie pomocy żywnościowej dla Polski

Szyfrogram nr 0-1280/III
z Kolonii nadany 27.07.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 28.07.89 g. 12.30

Padlewski, Fekecz

Wiceminister Rolnictwa RFN, Kittel, przekazał mi tekst oświadczenia Rady Ministrów Rolnictwa EWG w/s pomocy żywnościowej dla Polski (przesyłam kapitańską).

W komentarzu K. informował, iż decyzje zapadły jednomyślnie i nie wywołały faktycznie żadnych dyskusji i kontrowersji na forum Rady. Obserwują też generalnie przychylny stosunek do podjętych decyzji ze strony śmp i opinii publicznej w RFN i innych państwach „12”. Uzgodnili w Brukseli, iż w publicznych enuncjacjach będą eksponować fakt, iż pomoc żywnościowa pomyślana jest głównie jako wsparcie naszego rynku w okresie przechodzenia do urynkowania polskiej gospodarki żywnościowej.

Pomoc traktują nieodpłatnie, ale nie wykluczają, że gremium EWG ustalające praktyczne szczegóły realizacji podjętych decyzji (Verwaltungsansschuss) określi cele wykorzystania środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych nam produktów. Gremium to już obraduje w Brukseli.

K. podał, że do 15 października br. (koniec roku budżetowego EWG) przekażą do Polski 200 tysięcy ton pszenicy, 100 tysięcy ton jęczmienia i owsa oraz 5 tysięcy ton wołowiny.

K. poinformował również, iż w ślad za powierzeniem przez „szczyt 7” Komisji EWG koordynującej roli zbiorą się w Brukseli eksperci dla omówienia tej problematyki (z wyłączeniem pomocy żywnościowej) i przygotowania decyzji dla Rady Ministrów EWG.

Jędrys

Otrzymują: Jaruzelski, Rakowski, Czyrek, Kiszczak, Orzechowski, Kołodziejczak, Sekuła, Olesiak, Basiak, Wilczak, Wróblewski, Pakuła, Wójcik, Pawlak, Misztal, Olechowski, Sarewicz, Olechowski, Jaroszek, Kulski, Majewski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 63

Kolonia, 4 sierpnia 1989 r.
Chargé d'affaires Marek Jędrys do dyrektora Departamentu IV MSZ o reakcjach niemieckich na zmiany w kierownictwie PZPR

Szyfrogram nr 0-1609/III
z Kolonii nadany 4.08.89 g. 14.30
Rozszyfrowano 4.08.89 g. 20.00

Pilny

Fekecz

Brak jest oficjalnych reakcji ze strony rządu i partii politycznych na zmiany w kierownictwie PZPR oraz na wybór nowego premiera.

Wydarzenia te są natomiast bardzo szeroko komentowane w tut. środkach masowego przekazu. Informacje o przebiegu i wynikach XIII plenum, a także wyborze gen. Kiszczaka, rozpoczynały dzienniki radiowo-telewizyjne oraz tworzyły czołówki pracy codziennej.

W komentarzach liczących się, o zasięgu ponadregionalnym gazet formułowane są następujące m.in. oceny:

- w Polsce wykrystalizowuje się dopiero nowy układ stosunków wewnątrzpolitycznych, którego zręby stworzyły „okrągły stół” i wyniki wyborów. Dynamika rozwoju jest jednak taka, że uzgodniony za „o.s.” stosunek sił w Sejmie między koalicją i opozycją, może już wkrótce nie wytrzymać próby czasu,

- wraz z wyborem premiera i po wyborze prezydenta i I sekretarza, finalizuje się proces formowania nowego kierownictwa państwowo-rządowego. Zachód kwituje to pozytywnie, jako przejaw funkcjonowania – mimo pietrzących się problemów – państwa w całkowitym nowym i unikalnym w skali KS krajobrazie politycznym,

- przy dużej sympatii towarzyszącej poczynaniom opozycji wskazuje się jednocześnie, że nie dysponuje ona przejrzystą i spójną koncepcją polityczną. Podkreśla się, że w dłuższej perspektywie nie uda się „S” uniknąć odpowiedzialności politycznej, i że będzie ona zmuszona wnieść własny wkład w tworzenie „nowej Polski”, czego dotąd nie uczyniła,

- dostrzega się różnice między operacjami cenowo-dochodowymi w przeszłości a obecnymi decyzjami w/s urynkowienia. Były one uzgodnione za „o.s.”, a ponadto mimo ich niedoskonałości zawierają załączki nowego systemu, który może w przyszłości zmienić sytuację w sektorze żywnościowym w Polsce.

Jędrys

Otrzymują: Król, Kucza, Pożoga, Pawlak, Sarewicz, Olechowski, Kulski, Fekecz, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 64

Kolonia, 3 października 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o przygotowaniach do podpisania umowy o wymianie młodzieżowej

Szyfrogram nr 0-108/IV
z Kolonii nadany 3.10.89 g. 15.30
Rozszyfrowano 3.10.89 g. 17.50

Pilny

Fekecz

Wasza 8354.

Z rozmowy z Dettlingiem, 3 bm.

Akceptują przyjazd Ungiera 16 bm. na 1-2 dni celem sfinalizowania rozmów i parafowania umowy o wymianie młodzieżowej.

Lehr przyleci z kanclerzem i wspólnie z Genscherem podpisze ww. umowę.

Lehr złoży oficjalną wizytę w Polsce w przyszłym roku.

Karski

Otrzymują: Kulski, Fekecz

Nr 65

Kolonia, 9 października 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do wicepremiera i do ministra spraw zagranicznych w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-426/IV
z Kolonii nadany 9.10.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 10.10.89 g. 13.00

Balcerowicz, Skubiszewski

Uzgodnienia pełnomocników oraz projekt wspólnego oświadczenia z wizyty Kohla mają w części gospodarczo-finansowej z natury rzeczy charakter decyzji globalnych oraz zarysowania obszarów przyszłej współpracy.

1. W celu uniknięcia różnic interpretacyjnych w fazie wykonawczej oraz stworzenia warunków dla szybkiej faktycznej realizacji przyjętych ustaleń wydaje się koniecznym wyjaśnienie i ustalenie przez wizytą warunków, zasad i trybu realizacji szeregu uzgodnień i

intencji zarysowanych w oświadczeniu, w szczególności w odniesieniu do:

- warunków i trybu uruchomienia gwarancji Hermesa oraz gwarancji na wkłady kapitałowe (rentowność jako decydujące kryterium, nieuzależnienie „H” od uregulowania zadłużenia z Klubem Paryskim, określenia minimalnej wielkości plafonu i czasokresu „H”, możliwości obniżenia ryzyka dostawcy poniżej 15%, trybu wspólnego wyboru i badania projektów itd.),

- uzgodnienia umowy rządowej regulującej formalnie sprawę kredytu JUMBO raz określającej zasady konwersji części długu na złote i wielkość finansowania tytułów wymienionych w oświadczeniu,

- konkretyzacji w oparciu o polskie propozycje współpracy w innych sferach zarysowanych w oświadczeniu (np. szkolenie kadr dla gospodarki, zawarcie porozumienia o zatrudnieniu polskich pracowników w RFN, tworzenie banków itp.)

2. Według stanowiska tutejszego Min. Gospodarki (Wuerzen) i Komisji Wschodniej (Amerongen), aktualnie z uwagi na wieloletnie zamrożenie współpracy kapitałowej i kredytowej – brak jest spektakularnych tematów w zaawansowanym stadium negocjacyjnym, które można by podpisać w trakcie wizyty.

W celu ukierunkowania współpracy istnieje potrzeba w nawiązaniu do przekazanych już stronie RFN list projektów, pilnego zaprezentowania przez nas zaktualizowanego i dostosowanego do zasygnalizowanego plafonu wykazu priorytetowych projektów inwestycyjnych, zwłaszcza proeksploatacyjnych (mieszczących się w programie restrukturyzacji i posiadających wstępną ocenę rentowności) proponowanych do współpracy kapitałowej i kredytowej.

3. Sugerujemy w obecnej sytuacji rozważenie – w nawiązaniu do wcześniejszej propozycji kanclerza Kohla – podjęcia ponownej inicjatywy wobec Urzędu Kanclerskiego dla odbycia spotkania grupy ekspertów gospodarczo-finansowych dla omówienia podstawowych kwestii oraz ew. wypracowania wspólnych uzgodnień (ew. w formie pisemnej i notatki, pro-memoria, listów wymiennych). Należy jednak uwzględnić przy tym dotychczasowe, powściągliwe stanowisko Min. Gospodarki co do możliwości wypracowania konkretnego programu i warunków współpracy finansowej przed wizytą kanclerza (Min. Gospodarki do czasu uregulowania naszych stosunków z KP opowiada się bowiem za rozwiązaniem „przejściowym” – vide nasza 714).

Karski

Otrzymują: Mazowiecki, Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Trzeciakowski, Geremek, Ziółkowski, Kaczyński, Misztal, Sarewicz, Józwiak, Ludwiczak, Rakowski, Skubiszewski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 66

Kolonia, 12 października 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do ministra spraw zagranicznych w sprawie udziału Polski w rozwiązaniu problemu uchodźców z NRD

Szyfrogram nr 0-562/IV
z Kolonii nadany 12.10.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 12.10.89 g. 21.00

Natychmiast

Skubiszewski

12 bm. dyrektor Gabinetu Genschera, F. Elbe, poprosił mnie na rozmowę poza MSZ RFN, informując, że otrzymał od G. polecenie przekazania mi „pilnej prywatnej prośby ministra” dot. kwestii uchodźców z NRD. Wyjaśniał, że nie chce rozmawiać w AA, bowiem musiałby wówczas przekazać demarche.

Treść przekazywanej prośby jest następująca:

„Wyrażamy troskę dalszy rozwój sytuacji uchodźców z NRD. Jesteśmy wdzięczni za to, że ludzie ci zostali dobrze przyjęci i otoczeni opieką w Warszawie. Pilną kwestią jest teraz to, jaki będzie ich dalszy los.

Min. Skubiszewski zapowiedział, że zarówno przed przyjazdem do N.Jorku, jak i podczas rozmowy z min. Genschere w N. Jorku (29.09 br.) szybkie, pragmatyczne i humanitarne rozwiązanie tego problemu. Obydwaj ministrowie uzgodnili, że oświadczą wobec prasy, iż rząd polski znajdzie rozwiązanie w tej kwestii.

Doszło do przetransportowania tych osób 2 pociągami kolei NRD z Warszawy do RFN. Jesteśmy wdzięczni za pomoc logistyczną rządu polskiego w realizacji tej operacji.

Wczoraj (11 bm.) amb. Schoeller przekazał w MSZ list, który był adresowany do min. Skubiszewskiego, a przyjął ten list sekretarz stanu Kulski. Wskazał on przy tym, że kwestia uchodźców z NRD jest problemem do rozstrzygnięcia między NRD i RFN.

To wskazanie nie odpowiada w pełni naszemu rozumieniu zapowiedzi o szybkim i pragmatycznym rozwiązaniu kwestii, co uzgodniono w N.Jorku. Oczywiście podejmujemy ten problem w stosunkach z NRD, ale mamy wątpliwości, czy dojdzie do 3 transportu kolejną. Dlatego też kierujemy pilną prośbę o zastosowanie polskiego rozwiązania problemu uchodźców. Jest nam wszystko jedno, czy zostaną oni przewiezieni samolotami czy statkiem, także obojętne, do jakiego kraju. Pokryjemy wszelkie koszty takiej operacji. Musi jednak szybko dojść do rozstrzygnięcia.

Ponadto nie jest dla nas zupełnie jasne to, czy uchodźcy z NRD są w tej chwili zawracani przez polską służbę graniczną na granicy NRD-Polska czy też nie.

Następnie E. dodatkowo stwierdził, że „władze RFN nie mogą przemilczać całej tej kwestii wobec własnej opinii publicznej. Z tego też względu sposób załatwienia problemu obywateli NRD w Warszawie będzie miał wpływ na całokształt stosunków z Polską i to, co ma wydarzyć się w nich w najbliższej przyszłości”.

Ze swej strony zapowiedziałem przekazanie powyższych stwierdzeń, podkreślając jednocześnie, że władze polskie dowiodły już, iż aktywnie i konstruktywnie wspierają pragmatyczne rozwiązania. Muszą one jednak powstawać – jak dotychczas – we współdziałaniu ze wszystkimi zainteresowanymi.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kiszczak, Ambroziak, Skubiszewski, Kulski, Mąkosa

Nr 67

Kolonia, 18 października 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie w niemieckim MSZ w sprawie polskiej sytuacji gospodarczej

Szyfrogram nr 0-817/IV
z Kolonii nadany 18.10.89 g. 14.00
Rozszyfrowano 18.10.89 g. 18.00

Pilny

Fekecz

Z rozmowy z dyr. Dep. Ekonomicznego AA, Jelonkiem 17 bm.

Przedstawiłem zgodnie z Waszą 8557 założenia i kierunki naszych działań gospodarczych zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. J. przyjął i stwierdził, że są pod wrażeniem intensywności naszego procesu reform, a także deklarował gotowość wspierania go przez Bonn. RFN ma nadzieję, że wkrótce osiągniemy porozumienie z MFW i BŚ, co korzystnie wpłynie również na uregulowania bilateralne. Najważniejszą sprawą według J., jest restrukturyzacja długów, gdzie Polsce jest potrzebny dostatecznie dłuższy okres oddechu – zwolnienia z wszystkich płatności /3-5 lat/, a następnie spłaty w ciągu 10-15 lat. Takie stanowisko prezentuje RFN – jak zapewniał J. – w Klubie Paryskim.

Zachęcał do przekonywania o jego słuszności także innych naszych partnerów zachodnich.

Według J. godnym polecenia jest staranie się naszej strony o rozwiązanie kwestii zadłużenia także w relacji z bankami komercyjnymi w myśl koncepcji Planu Brady'ego /częściowe umorzenie/.

J. pozytywnie ocenia informację o rejestracji w Warszawie w br. już ok. 800 firm z udziałem zagranicznym, z czego połowa z RFN. Sa to wprawdzie w większości małe projekty, ale tworzące tkankę zaufania.

Wobec podjętej przeze mnie kwestii określenia plafonu Hermesa, J. apelował o zaufanie do rządu RFN. W najbliższych dniach ma odbyć się runda ministerialna pod przewodnictwem kanclerza, gdzie zapadną decyzje o wielkości gwarancji kredytowych, które „winny być zadowalające dla Polski”.

Karski

Otrzymują: Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Trzeciakowski, Baka, Kaczyński, Olechowski, Misztal, Sarewicz, Skubiszewski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 68

Kolonia, 30 października 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do wicepremiera i do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z szefem Zarządu Deutsche Bank Alfredem Herrhausenem w sprawie polsko-niemieckiej współpracy w sektorze finansowym

Szyfrogram nr 0-1350/IV
z Kolonii nadany 30.10.89 g. 12.30
Rozszyfrowano 30.10.89 g. 17.30

Pilny

Balcerowicz-Kulski

Z rozmowy z szefem Zarządu Deutsche Bank (suma bilansowa za 1988 r. – 300 mld DM) – A. Herrhausenem, 27.10.br.

1. H. określił proces reform w Polsce jako fascynujący, zarówno co do zakresu, głębi i tempa. Zasługuje on na pilne poparcie jako tezy w dobrze pojętym interesie obu państw niemieckich.

Z rozmów z kierownictwem MFW i BŚ – H. orientuje się, że przedstawiony przez Polskę program dostosowawczy jest oceniany przez fachowców tych instytucji jako drastyczny i może przynieść w efekcie znaczne bezrobocie co bez uprzedniego stworzenia odpowiedniej osłony socjalnej, może mieć nieprzewidziane konsekwencje.

W tym kontekście i zważywszy szczególny charakter stosunków PRL-RFN i polityczną wolę Zachodu wsparcia procesu reform w naszym kraju można by – zdaniem H. – rozważyć następującą drogę szukania sposobów rozwiązania polskiego zadłużenia.

Rząd PRL mógłby zwrócić się do Kohla z prośbą o pozyskanie Mitterranda, Thatcher, Andreottiego i Busha i ew. innych szefów rządów dla idei 50 procentowej redukcji polskich długów i spłaty reszty w okresie 10-12 lat przy okresie karencji np. 3 do 5 lat, przy zagwarantowaniu możliwości z korzystania z nowych kredytów.

MFW i BŚ akceptując ostatecznie założenia programu dostosowawczego Polski, mógłby stwierdzić i uznać za celowe zlecenie dla banków prywatnych (Klub Londyński) i Klubu Paryskiego właśnie takie rozwiązanie, tj. 50 – procentowe anulowanie „starego zadłużenia” celem stworzenia bazy dla uzdrowienia gospodarki polskiej.

Wnoszącym temat nie powinni być (z różnych względów) Niemcy, lecz ww. zapis do raportu akceptującego polski program dostosowawczy – mógłby zgłosić np. Camdessus. Rozmowy z MFW i BŚ winny być prowadzone przez polskich przedstawicieli (Baka, Balcerowicz), a nie np. przez firmy zagraniczne pośredniczące w takich operacjach.

2. Przedstawicielstwo DB w Polsce – oczekują decyzji władz polskich. Ma to być z początku 3-5 osobowa placówka, która będzie zajmowała się zbieraniem informacji – niezbędnych dla przedsiębiorstw chcących rozwijać swoją działalność w Polsce m.in. joint ventures, by z czasem przerodzić się ew. filię banku w kraju, gdzie ma się do czynienia z 900 procentową inflacją i w którym setki spraw wymagają uregulowania bądź harmonizacji.

3. Udział w delegacji kanclerza Kohla – rozmówca planuje powrót 11.11 po południu własnym samolotem – uczestnicząc w części oficjalnej; chciałby ponadto spotkać się z wicepremierem Balcerowiczem, profesorem Baką oraz ministrami Osiatyńskim i Trzeciakowskim.

H. uważa, że dla grupy wybitnych przedstawicieli gospodarki RFN, towarzyszących Kohlowi (banki, przemysł, handel) należałoby zorganizować spotkanie z szefem rządu lub jego zastępcą, by od niego usłyszeć syntetyczną informację nt. realizowanego przez Polskę programu reform: Zostanie to na pewno dobrze przyjęte przez wszystkich.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Balcerowicz, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Święcicki, Trzeciakowski, Baka, Osiatyński, Olechowski, Misztal, Skubiszewski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski

Nr 69

Kolonia, 8 listopada 1989 r.

Chargé d'affaires Marek Jędrys do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z doradcą kanclerza Kohla Horstem Teltschikiem w sprawie przygotowań do wizyty kanclerza w Polsce

Szyfrogram nr 0-1722/IV
z Kolonii nadany 8.11.89 g. 15.30
Rozszyfrowano 8.11. 89 g. 17.40

Natychmiast

Kulski

Teltschik poprosił o przekazanie do kraju, iż po stronie RFN rosną obawy o atmosferę, w jakiej rozpocznie się wizyta Kohla.

Przypomniał w obszernym wywodzie zakres wkładu finansowo-gospodarczego Bonn w „pakiet”, który – zdaniem T. – stawia RFN na pierwszym miejscu wśród państw zachodnich gotowych wesprzeć Polskę. Niepokoi ich w tej sytuacji eksponowanie w naszych mediach, ale i w wypowiedziach oficjalnych, a także liście prezydenta W. Jaruzelskiego do Wiezsackera, kwestii odszkodowań oraz granicy na Odrze i Nysie.

Obawiają się, że może to doprowadzić do rozbudzenia tuż przed wizytą oczekiwań, których Kohl nie będzie w stanie spełnić. Prowadziłoby to do powstania uczucia rozczarowania, czy wręcz zawodu, co do rezultatów podróży i może zniwelować tym samym pozytywną wymowę wypracowanej na wizytę substancji („pakietu”).

Apelował o przeciwdziałanie takiemu rozwojowi sytuacji.

Zapowiadając przekazanie wywodów Teltschika do kraju, wskazałem jednocześnie, iż strona RFN nie może oczekiwać zaniechania przez nas dziś, ani w przyszłości stawiania obu wymienionych przez T. kwestii, których ciężar gatunkowy i znaczenie dla procesu porozumienia są ewidentne.

Powtórzyłem nasze stanowisko ws. granicy na Odrze i Nysie. Wskazałem, że debata na jej temat toczy się nie w Polsce, lecz w RFN. Początek dał jej minister w rządzie Kohla, Waigel, którego wypowiedzi wzbudziły troskę, nie tylko zresztą w Polsce. Wskazałem również, że odnotowane są w Polsce wypowiedzi oficjalne w RFN, idące dalej niż sformułowania używane przez kanclerza.

Przypomniałem, że kwestia odszkodowań stawiana była w rozmowach pełnomocników. Wskazałem na jej zasięg społeczny i moralno-polityczne tło.

T. potwierdził, iż członek delegacji Kohla spotka się w trakcie wizyty z delegacją b. robotników przymusowych. Prosił, aby nie doszło w tym kontekście do sytuacji „trudnych” dla strony RFN.

Jędrys

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Balcerowicz, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Święcicki, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Ludwiczak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Miernik, Fekecz, Mąkosa, Mickiewicz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 70

Kolonia, 8 listopada 1989 r.
Chargé d'affaires Marek Jędrys do dyrektora Departamentu IV MSZ o debacie
Bundestagu nad oświadczeniem kanclerza Kohla w sprawie „sytuacji narodu w
podzielonych Niemczech”

Szyfrogram nr 0-1736/IV
z Kolonii nadany 8.11.89 g. 23.40
Rozszyfrowano 9.11.89 g. 7.00

Natychmiast

Fekecz

Wstępna ocena debaty w Bundestagu nad oświadczeniem Kohla nt. „sytuacji narodu w podzielonych Niemczech” w dniu 8 bm.

1. Termin debaty pozostaje w ścisłym związku z sytuacją w NRD, jak i podróżą kanclerza do Polski. Obok problematyki zjednoczeniowej, stosunków RFN-NRD i zmian w NRD, jednym z głównych problemów w oświadczeniu Kohla i debacie był stosunek do granicy na Odrze i Nysie.

2. W swym oświadczeniu K. podkreślił wolę osiągnięcia przełomu w stosunkach z Polską.

W/s granicy na Odrze i Nysie K. przywołał znane „niemieckie pozycje prawne” (m.in. brak układu pokojowego) z jednoczesnym podkreśleniem, że RFN nie zgłasza roszczeń terytorialnych, jest wierna Układowi z 1970 r. „we wszystkich jego częściach”. Powtórzył również swe wcześniejsze wypowiedzi o „polskich rodzinach na terytoriach po tamtej stronie polskiej granicy zachodniej”. Dla K. warunkiem porozumienia i pojednania jest realizację praw Niemców w Polsce do zachowania tożsamości językowej i kulturowej.

3. Na różnice w podejściu chadecji i FDP do kwestii granicy na Odrze i Nysie, ale i na określony podział ról w koalicji, wskazuje wystąpienie Genschera w debacie, które w części „polskiej” pomija z kolei „niemieckie pozycje prawne”, a eksponuje wierność Układowi z 1970 r. i ponawia argument, że nie wolno dopuścić, by gwarantami naszej granicy zachodniej były tylko NRD i armie UW.

Vogel w imieniu SPD zarzucił kanclerzowi brak jednoznaczności w stanowisku wobec granicy, co – jak stwierdził – położy się cieniem na jego wizytę w Polsce. Według Vogla, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie uniemożliwiają rządowi RFN wyrażenia politycznej woli traktowania granicy za ostateczną.

4. Zdecydowaną większością głosów Bundestag przyjął uchwałę autorstwa partii rządzących (CDU, CSU, FDP) w/s granicy na Odrze i Nysie i stosunków z Polską. Zawiera ona nowy element. Chadecja stwierdza w niej po raz pierwszy – w ślad za wrześnieowym wystąpieniem Genschera w ONZ – że roszczenia terytorialne wobec Polski nie będą wysuwane dziś, ani w przyszłości przez „Niemców”.

Może to implikować, iż nie tylko RFN (co eksponowało dotychczas z naciskiem Bonn), lecz również hipotetyczny, przyszły „suweren ogólnoniemiecki” byłby politycznie związany postanowieniami układu.

Jednocześnie uchwała Bundestagu powołuje się jednak na „znane podstawy prawa państwowego i międzynarodowego polityki niemieckiej i wschodniej RFN”, przez co rozumieć należy „niemieckie pozycje prawne”. Relatywizuje to wartość nowego elementu w uchwale.

5. Tekst uchwały Bundestagu widzieć należy w kontekście toczącej się od kilku miesięcy w RFN intensywnej debaty nt. granicy na Odrze i Nysie i stosunków z Polską. Wykazała ona postępującą polaryzację stanowisk między chadecją a SPD i zielonymi, a ostatnio ujawniła również rosnące rozbieżności między chadecją a FDP.

Świadomość, że dalsze rozchodzenie się stanowisk w sprawie granicy mogłoby niekorzystnie rzutować na realizację nadrzędnych interesów narodowych i państwowych RFN sprawiła, iż wypracowano w uchwale kompromis tworzący szansę szerokiego consensusu politycznego w sprawach polskich.

Istotny wpływ na kształtowanie się procesów decyzyjnych w omawianych kwestiach miało zdecydowane i jednolite stanowisko strony polskiej wobec prób relatywizowania ostatecznego charakteru granicy na Odrze i Nysie, zaprezentowane w ostatnim czasie przez czołowe osobistości polskie.

Jędrys

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Ludwiczak, Rakowski, Gwiżdż, Morawski, Wrzeszcz, Skubiszewski, Kulski, Jarosiek, Majewski, Fekecz, Mickiewicz, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 71

Kolonia, 13 listopada 1989 r.

Chargé d'affaires Marek Jędrys do podsekretarza stanu w MSZ o komentarzach niemieckich po wizycie kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-1944/IV
z Kolonii nadany 13.11.89 g. 15.40
Rozszyfrowano 13.11.89 g. 20.00

Natychmiast

Kulski

1. Wizyta Kohla w Polsce i stosunki polsko-zachodnioniemieckie są ważnymi tematami w RFN, szeroko podejmowanymi w śmp, choć nie w skali oczekiwanej wcześniej. Stało się tak za sprawą wydarzeń w NRD i w stosunkach Bonn-Berlin, które zepchnęły problematykę wizyty i stosunków PRL-RFN na dalszy plan.

2. W dotychczasowych relacjach i komentarzach nt. wizyty uwagę zwracają następujące wątki:

- Stosunkowo dużo miejsca poświęcono sprawie granicy na Odrze i Nysie. Ze zrozumieniem odniesiono się generalnie do polskiego stanowiska ws. uznania tej granicy, co nabiera dodatkowego znaczenia na obecnym etapie stosunków wewnątrzniemieckich i perspektyw zjednoczeniowych. Zwrócono uwagę, że Kohl w toaście 9 bm. nie spełnił jednak oczekiwań strony polskiej i nie zacytował nawet pełnego tekstu rezolucji przyjętej przez Bundestag w przeddzień wizyty.

- W pierwszych dniach wizyty informowano szeroko o aspektach gospodarczych wizyty, w tym o programie pomocy RFN dla Polski. Obecnie temat ten praktycznie nie jest podejmowany podobnie jak cały kompleks umów i porozumień.

- Temat „porozumienia” i „pojednania” obu narodów m.in. – jak oceniamy – skutek kontrowersji nt. programu oraz konsekwentnego podtrzymania przez stronę polską kwestii odszkodowań jest obecnie widziany w sposób bardziej zniuansowany, spokojny i traktowany jako dłuższy i b. skomplikowany proces. Wyeksponowana została wspólna msza w Krzyżowej, która była dotąd jedyną monotematyczną audycją nt. wizyty, transmitowaną „na żywo” z Polski przez tut. TV. Podkreśla się słowa Kohla, że był to jeden z najważniejszych punktów programu wizyty.

- Silnie zaakcentowana została sprawa mniejszości niemieckiej w Polsce /zwłaszcza poprzez transmisję z Krzyżowej i obecność tam szeregu grup niemieckich/, łącznie z oczekiwaniami /m.in. wyrażonymi w wywiadzie Kohla i członków delegacji dla TV RFN/, że uzyska ona znacznie większe możliwości kultywowania języka i kultury niemieckiej.

Wywiady z przedstawicielami tej mniejszości świadczą o jej wyraźnym zainteresowaniu w RFN nurtem informacyjnym poświęconym sytuacji w NRD i stosunkom obu państw niemieckich. Przejawia się to m.in. w szerokim informowaniu o stosunku władz polskich i naszego społeczeństwa do wydarzeń w NRD i kwestii zjednoczenia Niemiec.

3. Biorąc powyższe pod uwagę uważamy za celowe, aby przy podpisywaniu wspólnego oświadczenia wyeksponować z naszej strony potrzebę jego szybkiej i intensywnej realizacji we wszystkich dziedzinach /zwłaszcza w zakresie gospodarczym/ i uzyskania również zapewnienia rządu RFN pójścia w tym samym kierunku.

Jędrys

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Ambroziak, Czyrek, Olechowski, Niezabitowska, Górnicki, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Majewski, Fekecz, Kulski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 72

Kolonia, 16 listopada 1989 r.

Chargé d'affaires Marek Jędrys do dyrektora Departamentu IV MSZ o debacie Bundestagu nad oświadczeniem kanclerza Kohla w sprawie wizyty w Polsce i rozwoju sytuacji w NRD

Szyfrogram nr 0-2153/IV
z Kolonii nadany 16.11.89 g. 21.30
Rozszyfrowano 16.11.89 g. (brak informacji)

Natychmiast

Fekecz

Ocena debaty w Bundestagu 16 bm. nad oświadczeniem rządowym kanclerza Kohla nt. wizyty w Polsce i rozwoju sytuacji w NRD.

Uczestniczyli w niej czołowi politycy wszystkich partii /m.in. Brandt, Genscher, Lambsdorff, Waigel, Ruhe/.

Bundestag przyjął rezolucję witającą wspólne oświadczenie Mazowiecki – Kohl.

Z naszego punktu widzenia na szczególną uwagę zasługują w debacie następujące elementy:

1. Bardzo obszerne przedstawienie rezultatów wizyty przez Kohla wraz ze szczegółowym zaprezentowaniem zawartych umów i ustaleń.

2. Wyeksponowanie w wystąpieniach polityków CDU/CSU:

- osiągnięcia zakładanych celów wizyty /przełom w stosunkach, otwarcie drogi dla pojednania obu narodów/,

- wspólnych wartości chrześcijańskich, czego symbolem był gest pojednania w Krzyżowej, oraz szczególnej roli kościołów w dziele poprawy stosunków,

- zainteresowania RFN współpracą z Polską – której roli polityce Bonn – mimo zmian w NRD – nie spada, lecz nabiera na znaczeniu. W tym aspekcie podkreślano wpływ reform w Polsce obecnie, ale i w przyszłości na procesy w NRD.

3. Wszystkie frakcje /z wyjątkiem „Zielonych” uznających, iż Kohl zaprzepaścił kolejną szansę porozumienia z Polską/ oceniły pozytywnie podstawowe polityczne i praktyczne rezultaty wizyty kanclerza /w tym umów i wspólnego oświadczenia/.

4. Ponowne wyeksponowanie kwestii stosunków do zachodniej granicy Polski przez SPD i „Zielonych” /w expose Kohla temat ten został poruszony tylko poprzez wzmiankę o Układzie z 1970 r. we wspólnym oświadczeniu/, którzy uznali, iż kanclerz powinien być zająć w Polsce jednoznaczne stanowisko i wykorzystać rezolucję Bundestagu z 8 bm., zwłaszcza w sytuacji, gdy temat ten był stawiany przez rozmówców polskich.

5. Podkreślenie w szeregu wystąpieniach /Lambsdorff – FDP, Roth – SPD/, konieczności natychmiastowej pomocy ekonomicznej dla Polski ze strony RFN /w ramach dwustronnych i multilateralnych/, zwłaszcza wobec zbliżającej się zimy.

6. Podniesienie przez „Zielonych” i SPD sprawy ofiar nazizmu, przy czym SPD występuje za rozwiązaniem w formie fundacji, odrzucając globalne prawno-międzynarodowe uregulowania z Polską.

Oceniamy, że na tle znacznego przesłonięcia wizyty Kohla w Polsce przez wydarzenia w NRD, obecna debata stworzyła możliwość ponownego zainteresowania kół politycznych i szerszej opinii publicznej sprawą stosunków z Polską.

Jednak i tym razem skutek włączenia do debaty tematyki NRD, wątek polski uległ znacznemu ograniczeniu.

Daleko idąca zgodność stanowisk głównych sił politycznych RFN co do oceny rezultatów i perspektyw stosunków z Polską stwarza korzystną dla rządu federalnego sytuację w zakresie praktycznej realizacji uzgodnień przyjętych w trakcie wizyty oraz wysuwania dalszych inicjatyw w kierunku rozszerzenia współpracy. Czynnikiem ograniczającym w szczególnie interesujących nas kwestiach /w tym gospodarczych/ może stać się widoczne już koncentrowanie wysiłków politycznych i ekonomicznych Bonn na kierunku NRD.

Jędrys

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Święcicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Uzycki, Górnicki, Niezabitowska, Sarewicz, Józwiak, Ludwiczak, Rakowski, Morawski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Fekecz, Makosa, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 73

Kolonia, 22 listopada 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu Ekonomicznego MSZ o rozmowie z przewodniczącym FDP Otto Lambsdorffem na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-2459/IV
z Kolonii nadany 22.11.89 g. 15.00
Rozszyfrowano 23.11.89 g. 11.30

Fekecz, Padlewski

Z rozmowy z przewodniczącym FDP, Lambsdorffem, 21 bm.

1. Podzielił przekazaną przeze mnie pozytywną ocenę wizyty kanclerza Kohla. Odnosząc się do mojej uwagi, że oczekiwaliśmy b. jednoznacznej wypowiedzi szefa rządu RFN w/s granicy na Odrze i Nysie, stwierdził, iż przed wyjazdem Kohla kilka godzin dyskutowano na ten temat, sugerując mu, aby wyeksponował w Polsce stwierdzenia w tej sprawie ze wspólnej rezolucji Bundestagu z 8 bm. Kohl – prawdopodobnie ze względów wewnątrzpolitycznych – nie zdecydował się jednak na to.

2. L. wyrażał uznanie dla programu gospodarczego rządu premiera Mazowieckiego. Określił go jako b. śmiały, odważny lecz i trudny do realizacji, oceniał, że na obecnym etapie najważniejsze jest doprowadzenie do akceptacji programu dostosowanego przez MFW, co stanowić będzie podstawę do dalszych działań w Klubie Paryskim i innych gremiach. Zwrócił uwagę, że przy mnogości różnych projektów pomocy dla Polski należałoby podjąć próbę ich skoordynowania po stronie zachodniej i doprowadzić do ich większej przejrzystości (chodzi o to czy nasza gospodarka będzie zdolna w krótkim czasie zaabsorbować te wszystkie rodzaje pomocy).

3. W odpowiedzi na moje pytanie nt. roli Polski w polityce Bonn na tle obecnego rozwoju na linii NRD-RFN, przyznał, iż stosunki z NRD, ich dynamika stanowią naturalne ich zainteresowanie i mają szczególne znaczenie.

Zdaniem rozmówcy dużo będzie zależeć od naszej własnej aktywności, aby utrzymać wysoką pozycję w polityce RFN.

4. Sprawę wizyty delegacji kierownictwa SD przekazaliśmy naszą 878.

Karski

Otrzymują: Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Święcicki, Kaczyński, Olechowski, Sawicki, Wójcik, Sarewicz, Misztal, Józwiak, Ludwiczak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Fekecz, Majewski, Padlewski, Staniszewski, Szymański

Nr 74

Kolonia, 28 listopada 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie z przewodniczącym Międzynarodówki Socjalistycznej Willym Brandtem na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-2724/IV
z Kolonii nadany 28.11.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 28.11.89 g. 17.10

Kulski

Z rozmowy z przewodniczącym Międzynarodówki Socjalistycznej /MS/ W.Brandtem /27 bm./.

Przedstawiłem pozytywną ocenę wizyty Kohla w Warszawie.

Na pytanie B., czy jesteśmy w pełni z wizyty zadowoleni, wyjaśniłem, iż oczekiwaliśmy dalej idącego oświadczenia w/s granicy zachodniej tzn. w wersji, co najmniej uwzględniającej uchwałę Bundestagu z 8 bm., a także pozytywnego ustosunkowania się do sprawy odszkodowań.

Brandt bardzo pozytywnie odniósł się do wydarzeń w NRD, aczkolwiek sytuacja rozwija się dość chaotycznie. Więcej jasności stworzy – według B. – zjazd SED, w której sytuacja jest aktualnie bardzo płynna i w zasadzie jedynym kandydatem, który ma duże szanse ponownego wyboru jest premier Modrow. Pozycja Krenza jest, zdaniem B., niepewna.

Należy również oczekiwać dużych zmian w składzie KC SED.

Do wyborów w NRD dojdzie poprzez „okrągły stół” na wzór Polski. Powinny się one odbyć pod koniec 1990 roku, ale rozwój wydarzeń jest tak dynamiczny, iż nie można zdaniem B., wykluczyć wyborów już wiosną 1990 roku. Jaką pozycję zdoła utrzymać SED w rządzie koalicyjnym – ocenić trudno. Przyjęta zostanie nowa Konstytucja, która zawierać będzie elementy dla stworzenia przesłanek do konfederacji obu państw niemieckich. Zdaniem B., w NRD już rysują się pewne propozycje odnoszące się do konfederacji. Na przykład dyskutowana jest propozycja zniesienia „Bezirków” i powrót do struktury landów. Przyjęcie struktury landowej, zdaniem B., w zależności od przebiegu wyborów mogłoby stanowić równowagę obecnych struktur politycznych w landach RFN. Sprawę konfederacji trzeba widzieć jako proces zbliżenia dwóch części Europy, a nie tylko dwóch państw niemieckich. To co proponuje dzisiaj Krenz, tzn. Vertragseinschaft, stanowiłoby podstawy do konfederacji w perspektywie dziesięciu lat. B. podkreślił, iż Niemcy mają naturalne prawo do zjednoczenia i Polska nie powinna przeciwko temu oponować.

Oświadczyłem, że Polacy respektują prawo do samostanowienia narodu niemieckiego, jeżeli nastąpi to w granicach obu państw niemieckich. Dodałem, iż problem niemiecki musi być traktowany jako sprawa europejska i rozstrzygana przy udziale czterech mocarstw.

B. oświadczył, iż głosy o granicach z 1937 r. reprezentują koła prawicowe i nacjonalistyczne. Wysuwanie takiego żądania mobilizuje przeciwko idei zjednoczenia cały świat.

W czasie ostatniego pobytu w Moskwie B. pytał Gorbaczowa, jak widzi kwestię zjednoczenia. Gorbaczow oświadczył, że jest zdecydowanie przeciwny podnoszeniu sprawy zjednoczenia w granicach z 1937 r. Natomiast na pytanie o zjednoczeniu w granicach obu państw niemieckich – uśmiechnął się i powiedział – zostawmy to do rozstrzygnięcia historii.

Nawiązując do mojego pytania w/s możliwości RFN w rozwoju współpracy z Polską, B. stwierdził, iż nowa sytuacja w stosunkach obu państw niemieckich nie osłabła zainteresowaniu RFN takimi krajami jak Polska, czy Węgry.

Karski

Otrzymują: Niezabitowska, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Natorf, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Fekecz, Mąkosa, Mickiewicz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 75

Kolonia, 29 listopada 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o przedstawionym przez kanclerza Kohla w Bundestagu programie polityki niemieckiej

Szyfrogram nr 0-2787/IV
z Kolonii nadany 29.11.89 g. 18.20
Rozszyfrowano 30.11.89 g. 0.20

Natychmiast

Kulski

Ocena 10-punktowego programu kanclerza Kohla w „polityce niemieckiej” przedstawionego 28 bm. w Bundestagu (skrót clarisem, pełny tekst 29 bm.).

1. Wystąpienie Kohla oznacza nową jakość w polityce zjednoczeniowego Bonn, przejście do operatywnej skonkretyzowanej jej fazy.

2. Przedstawiony program tworzenia infrastruktury politycznej i gospodarczej, koncepcja konfederacji, a następnie federacji obu państw (przy utrzymaniu celu pełnego zjednoczenia Niemiec), a jednakże bez bliższego określenia czasowego, jest bardzo nośny i pojemny, nie zamyka drogi do ew. modyfikacji i innych rozwiązań idących w tym samym kierunku.

3. Koncepcja Kohla trafia w oczekiwania kół politycznych i społeczeństwa RFN, pozwala na przejście przez kanclerza i rząd inicjatywy w tej problematyce zarówno wobec NRD jak i w aspekcie wewnątrzpolitycznych RFN. Szerokie poparcie programu przez wszystkie główne partie (z wyjątkiem „zielonych”) pozwala na jego traktowanie w kategoriach zadania narodowego.

4. Oferta polityczna, a zwłaszcza gospodarcza Kohla wobec NRD (natychmiastowa pomoc w wielu dziedzinach, dalsze znaczne jej rozszerzenie w przyszłości, ułatwienie powiązań z EWG) pod warunkiem zasadniczym i nieodwracalnym zmian wewnętrznych NRD, skierowana jest na ożywienie i uatrakcyjnienie nastrojów zjednoczeniowych w społeczeństwie i kręgach politycznych NRD (zwłaszcza w obliczu dyskusji przed zjazdem SED i ważkich decyzji, co do dalszego rozwoju wewnętrznego oraz stosunków z RFN). Szczególną wagę przywiązuje się do wolnych wyborów, licząc w ich wyniku na zmianę układu sił, ułatwiającą realizację celów Bonn.

5. Widoczne jest u Kohla silne powiązanie spraw zjednoczenia z przyszłą architekturą Europy, procesem KBWE i rozbrojenia, integracją EZ, mające na celu łagodzenie powszechnych obaw (również u sojuszników) przed zbyt szybkim i niekontrolowanym rozwojem integracji obu państw niemieckich. Jednakże samo wysunięcie przez Bonn na obecnym etapie, powyższej inicjatywy jest m.in. związane z coraz powszechniejszymi ocenami w RFN, iż zarówno Wschód (w tym ZSRR), jak i Zachód mają coraz mniej możliwości hamowania zapoczątkowanego dynamicznego procesu w kierunku zjednoczenia. Podejmowane są jednak próby stworzenia wrażenia, że obecne działania Bonn podejmowane są za zgodą głównych sojuszników a nawet ZSRR (sugerował to Teltschik 27 bm. na wewnętrznym briefingu dla czołowych dziennikarzy RFN).

6. Z punktu widzenia Polski niekorzystne jest całkowite pominięcie sprawy gwarancji dla granicy na Odrze i Nysie (mimo znanego w Bonn zdecydowanego stanowiska polskiego prezentowanego m.in. w trakcie wizyty Kohla, a także stawiania tej kwestii przez sojuszników RFN, zwłaszcza Francję). Praktyczna realizacja nakreślonego programu, oznaczająca absolutny priorytet stosunków z NRD nasuwa (mimo oficjalnych zapewnień) obawę przesunięcia naszego kraju na dalsze miejsce w polityce RFN (zwłaszcza w zakresie współpracy ekonomicznej), za NRD, ZSRR i CSRS.

Sądzymy, że w zaistniałej sytuacji celowe byłoby m.in.:

- rozważanie ponownego przedstawienia stanowiska polskiego, a zwłaszcza wyeksponowania gwarancji terytorialnych, jako jednego z podstawowych warunków przy ew. dalszym rozpatrywaniu rozwoju „problemu niemieckiego”;

- zintensyfikowanie działań dla uzgodnienia poglądów w tych sprawach z najbardziej zainteresowanymi na Wschodzie i Zachodzie.

Szczególnie ważną kwestią jest tworzenie w kraju jak najszerszego consensusu w/s niemieckich (mających żywotne znaczenie dla narodu i państwa).

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Fekecz, Nowak

Nr 76

Kolonia, 30 listopada 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie w niemieckim MSZ na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-2883/IV

z Kolonii nadany 30.11.89 g. 18.00

Rozszyfrowano 1.12.89 g. 14.20

Fekecz

Z rozmowy Brzezińskiego z Derixem (kier. Wydz. KS w MSZ RFN), 29 bm.

1. MSZ RFN podziela naszą pozytywną ocenę wizyty kanclerza Kohla. Przekazali ją również swoim partnerom z NATO i EWG. Ze względu na swe szczególne polityczno-moralne aspekty była ona dla kanclerza nieporównywalna z innymi podróżami.

MSZ przejął koordynację realizacji ustaleń z wizyty, w tym umów i postanowień wspólnego oświadczenia. Będą gotowi po pewnym okresie przygotowawczym do wspólnego z n/ambasadą przeglądu spraw. Nie mają dotąd konkretnych przemyśleń dot. ustalonych wysokoszczeblowych wizyt politycznych. Zakładają wizytę min. Skubiszewskiego (np. w marcu 1990 r.), po której nastąpiłby wyjazd do Polski prezydenta Weizsackera, a następnie podróż do Bonn premiera Mazowieckiego. Wiedzą, iż prezydent jest żywo zainteresowany nie odkładaniem swej wizyty.

2. D. podkreślał, iż stosunki z Węgrami i Polską mają własną wagę i nie pozostaną w cieniu NRD. Wyrazem tego jest kolejny kredyt dla Węgier w wysokości 500 mln DM

gwarantowany w 90 procentach przez rząd RFN (w ostatnich 2 latach Węgrzy otrzymali z RFN około 2 mld DM kredytów), a także planowana jeszcze w br. wizyta Kohla na Węgrzech. Według rozmówcy, rząd RFN chce b. aktywnie działać na rzecz wsparcia gospodarczego Polski. W liście Kohla, skierowanym do prezydenta Busha przed kilkoma dniami, (przed szczytem na Malcie) zwraca on uwagę na b. trudną sytuację Polski i Węgier przed zimą, na zbyt wolny proces podejmowania decyzji w MFW i KP oraz brak konkretnego wkładu szeregu państw do Funduszu Stabilizacyjnego. Strona RFN wykorzysta udział kanclerza w spotkaniu w Brukseli 4.12 oraz zainicjowaną przez Genschera konferencję zachodnich ministrów SZ 13.12 br. do „rozliczania” innych partnerów. Szczególnie wyczekującą postawę zajmuje W. Brytania. Uważają, iż celowe byłoby aktywne działanie Polski wobec tych państw.

3. Na uwagę o pominięciu w wystąpieniu kanclerza 28. br. i jego planie na rzecz „jedności niemieckiej” tematu gwarancji porządku terytorialnego w Europie i Zachodniej granicy Polski, rozmówca unikał jednoznacznej odpowiedzi. Powoływał się na oświadczenia Genschera w N. Jorku oraz w czasie rozmów w Warszawie.

Karski

Otrzymują: Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Trzeciakowski, Baka, Sarewicz, Banderski, Skubiszewski, Kulski, Fekecz, Padlewski, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 77

Kolonia, 1 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z posłem CDU Karl-Heinzem Hornhuesem na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-2904/IV
z Kolonii nadany 1.12.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 1.12.89 g. 17.40

Fekecz

Z rozmowy Jędrysa z wiceprzewodniczącym frakcji CDU/ CSU w Bundestagu, Hornhuesem.

1. Przebieg i rezultaty wizyty Kohla w Polsce uzyskały pełną aprobatę kierowniczych gremiów chadeckich/ partii i frakcji w Bundestagu/.

Rząd zdecydowany jest wywiązać się ze wszystkich przyjętych w trakcie wizyty zobowiązań, w tym w szczególności gospodarczo-finansowych.

Istnieje atmosfera dla podjęcia dalszych kroków wspierających Polskę, ale dopiero po „sprawnym i efektywnym skonsumowaniu” pakietu z wizyty.

Nie wyklucza to doraźnych przedsięwzięć pomocowych np. w dziedzinie żywnościowej lub środków medycznych, finansowanych ze środków pozarządowych. Ważnym elementem pomocy w nadchodzącym okresie będzie wsparcie ze strony poszczególnych krajów związkowych, które łącznie są w stanie zmobilizować znaczne środki finansowe.

Obserwują skomplikowaną sytuację energetyczną w Polsce i innych państwach Europy Wschodniej. Rozważają – jeśli doszłoby do jej dalszego zaostrzenia – możliwość wsparcia również w tej dziedzinie.

2. 10-punktowy program Kohla dot. ułożenia stosunków z NRD jest próbą kompleksowego zareagowania na jakościowo nową sytuację powstałą w NRD.

Wbrew niektórym optymistycznym prognozom, otwarcie granic NRD nie zahamowało radykalnie fali przesiedleń z NRD do RFN. Krótkie weekendowe pobyty w RFN wykorzystywane są dla przygotowania przesiedleń na stałe. Oczekują nowej, dużej fali przesiedleń z NRD w okresie bezpośrednio po świętach.

Otwarcie granic doprowadzić musi również do znacznych komplikacji finansowych i gospodarczych, których opanowanie przekracza obecne możliwości NRD.

Chcąc uniknąć sytuacji, w której NRD zmuszona będzie ponownie zamknąć granice, Bonn zdecydowane jest zarówno do wszechstronnej pomocy, jak i do daleko idącego współdziałania na rzecz stabilizacji finansowej i gospodarczej NRD. Zdaniem H., tworzy to naturalną bazę dla zbliżania się ku sobie obu państw niemieckich i ma zdecydowanie większe znaczenie niż zawarte w programie Kohla „spektakularne rozważania” na temat konfederacji, czy federacji.

Karski

Otrzymują: Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Miernik, Fekecz, Mąkosa, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 78

Kolonia, 4 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie w niemieckim MSZ na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-3032/IV
z Kolonii nadany 4.12.89 g. 19.50
Rozszyfrowano 5.12.89 g. 13.30

Fekecz

Z rozmowy z wicedyrektorem Departamentu Politycznego MSZ RFN – Hoyneckiem.

1. Przekazałem ocenę wizyty Kohla w Polsce, podkreślając nasze zadowolenie z jej rezultatów. Akcentowałem potrzebę wypełniania treścią wspólnej deklaracji, podjętych zobowiązań i zawartych porozumień. Poprosiłem o plany działań i stanowisko RFN w tej sprawie. W odpowiedzi H. zgodził się z potrzebą utrzymania i kontynuacji dotychczasowego dialogu i tempa realizacji postanowień.

W odniesieniu do zaplanowanych wizyt przedłożył wstępną sugestię wizyt: ministra SZ PRL w RFN w I kwartale, prezydenta RFN w Polsce w II kwartale i premiera PRL w RFN w II połowie 1990 r. Złożył obietnicę szybkiego dopracowania terminów.

W sprawach szczegółowych zależy kontynuowanie dotychczasowych bezpośrednich kontaktów z kompetentnymi ministerstwami. MSZ spełniać będzie dalej rolę koordynującą.

Nawiązując do przewidywanych konsultacji Ministerstw SZ, H. wskazał, że RFN nie stosuje sztywnych harmonogramów spotkań. Przyjęła się praktyka odbywania raz w roku konsultacji na szczeblu ministrów SZ i raz na szczeblu wiceministrów i dyrektorów ministerialnych. Spotkania służą dokonywaniu przeglądu stopnia realizacji wcześniejszych uzgodnień.

H. podkreślił szczególne zainteresowanie gremiów politycznych w RFN utworzeniem w Oświęcimiu miejsca pamięci. Ma się to przyczynić do pełniejszego oddania historii i procesu pojednania. Podróż informacyjną do Oświęcimia zamierza odbyć, dla przygotowania przedsięwzięcia, grupa posłów w Bundestagu. Przekazą później szczegóły z prośbą o naszą pomoc w przygotowaniu podróży.

2. Jako nieuzasadnione określił H. obawy, że RFN skoncentruje swoją pomoc w obecnej sytuacji na NRD. Wysiłki RFN zmierzają, zarówno w przypadku NRD jak i Polski, do umiędzynarodowienia tej pomocy. Podkreślił, że choć pomoc dla krajów Europy Wschodniej jest kosztowna, nie jest ona działalnością charytatywną, lecz stanowi inwestycję w przyszłość Europy.

H. akcentował, że RFN wywiązuje się z przyjętych zobowiązań w kwestii wspierania naszych wysiłków w uzyskanie pomocy z MFW, BŚ i KP oraz w ramach EZ.

13 bm. odbędzie się w Brukseli posiedzenie ministrów SZ Rady Europejskiej, na które zaproszono przedstawicieli, delegacje z Polski i z Węgier. Mają oni podjąć decyzje o udzieleniu pomocy Wschodniej. Od wyników tego spotkania zależy stanowisko MFW w sprawie przyznania pomocy Polsce. H. wyraził pogląd, że dla uzyskania widocznych efektów poprawy potrzebna jest koncentracja działań głównych państw.

3. Poproszony o wyjaśnienie 10-punktowego programu Kohla w sprawie „polityki niemieckiej”, H. podkreślił, że przygotował go Urząd Kanclerski i że nie był on konsultowany z MSZ. Zawiera on wszystkie dotychczasowe elementy polityki RFN wobec Europy Wschodniej. Pierwsze reakcje za granicą są zbyt nerwowe. Nie chodzi tu o jednorazowy akt zjednoczenia, a o długi proces wiodący do niego. Rozwiązanie problemu niemieckiego uzależnione jest od przewyciężenia podziału Europy i od woli obywateli NRD. Uważa lektura planu prowadzi do wyodrębnienia kilku kolejnych faz, poczynając od działań natychmiastowych, poprzez rozwinięcie współpracy, w istotnych i nowych dziedzinach, aż do wykształcenia federalnych i narodowych struktur. Tych ostatnich nie potrafił bliżej zdefiniować. H. zapewniał jednocześnie, że nakreślony program nie zakłada absorpcji NRD i dokonywałby się w oparciu o akty KBWE, a więc z poszanowaniem istniejących w Europie granic, integralności terytorialnej państw, ale i z uwzględnieniem prawa narodów do samostanowienia. Program zawiera elementy dynamizujące proces jednoczenia się Europy i elementy stabilizujące ją. Zdaniem rządu RFN, nie stanowi on dla nikogo zagrożenia.

Karski

Otrzymują: Mazowiecki, Ambroziak, Czyrek, Trzeciakowski, Olechowski, Musiał, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Kulski, Fekecz, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Kolonia, 5 grudnia 1989 r.
Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora
Departamentu Studiów i Programowania MSZ o rozmowach w Bundestagu i w
niemieckim MSZ na temat wizyty kanclerza Kohla w Polsce

Szyfrogram nr 0-3030/IV
z Kolonii nadany 5.12.89 g. 9.20
Rozszyfrowano 5.12.89 g. 14.30

Pilny

Fekecz – Nowak

Z rozmowy Jędrysa z deputowanymi FDP do Bundestagu /Feldmann, Irmer/ oraz w MSZ RFN.

1. Rezultaty „szczytu” Bush – Gorbaczow przyjęte zostały w RFN generalnie pozytywnie. Zasadnicze znaczenie dla Bonn posiada fakt, iż na Malcie USA udzieliły polityce reform Gorbaczowa istotnego wsparcia, czego spektakularnym przejawem jest amerykańska oferta współpracy gospodarczej oraz ustalenia dotyczące kolejnego, czerwcowego „szczytu” w USA z zawartą w nich perspektywą substancjonalnych postępów rozbrojenionych.

Znaczenie „szczytu” polega na usankcjonowaniu przez USA rysującego się od dłuższego już czasu rozwoju sytuacji, sprowadzającego się do tego, iż Gorbaczow tolerując, a nawet wspierając głębokie przemiany w Europie Wschodniej uzyskuje jednocześnie dwa znaczące efekty:

- wzmaga nacisk na proces reform we własnym kraju,
- wywołuje uzasadnione oczekiwanie, iż USA i Europa Zachodnia współdziałać będą w utrzymaniu stabilnego rozwoju sytuacji w stosunkach Wschód-Zachód, wykluczającego nagatywne dla bezpieczeństwa Moskwy zmiany.

2. Był to pierwszy „szczyt” radziecko – amerykański odbywający się pod tak przemożnym wpływem, czy wręcz „ w cieniu” innych, aktualnych i doniosłych wydarzeń międzynarodowych /przesilenie w NRD i Czechosłowacji/. Uświadomił on obu kontrahentom oraz społeczności międzynarodowej, iż wpływ obu supermocarstw na rozwój sytuacji w Europie jest jedynie ograniczony, a warunkiem jego odczuwalnego zwiększenia jest ich ścisłe i harmonijne współdziałanie.

3. Niezadowolające dla Bonn są rezultaty „szczytu” na Malcie w zakresie problematyki niemieckiej. Składają się na to zarówno otwarty sceptycyzm Gorbaczowa, powściągliwość Busha, ale i wyrażone na szczycie NATO w Brukseli /4 bm./ wątpliwości innych sojuszników Bonn wobec 10-punktowego planu Kohla ws. zjednoczenia. Towarzyszą temu rosnące wątpliwości i zastrzeżenia wobec planu Kohla nie tylko ze strony opozycyjnej SPD, ale również członka koalicji, FDP. Wśród przyczyn sceptycyzmu wobec „planu Kohla” upatruje się brak stanowiska ws. kwestii granic oraz fakt publicznego zaprezentowania planu przez Kohla, bez uprzedniego skonsultowania jego treści z sojusznikami NATO oraz głównymi siłami politycznymi w RFN.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Miształ, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Miernik, Duchowski, Fekecz, Nowak, Staniszewski, Szymański

Nr 80

Kolonia, 5 grudnia 1989 r.

Marszałek Senatu do prezesa Rady Ministrów, ministra spraw zagranicznych i ministra stanu w Urzędzie Prezydenta PRL o rozmowach z kierownictwem Bundestagu

Szyfrogram nr 0-3068/IV
z Kolonii nadany 5.12.89 g. 15.30
Rozszyfrowano 5.12.89 g. 21.00

Pilny

Mazowiecki, Skubiszewski, Czyrek

I. Dnia 4 bm. złożyłem wizytę wiceprzewodniczącemu Bundestagu dr W. Wallmanowi /równocześnie pełniącemu funkcję premiera rządu Hesji i będącego zastępcą H. Kohla w CDU/.

1. Przekazałem podziękowanie za ofertę rządu Hesji w zakresie współpracy z Polską – gwarancje kredytowe 300 mln DM, kształcenia fachowców w różnych dziedzinach, udzielenie stypendiów, przyjmowanie pracowników nauki itp.

W. żywo interesował się sytuacją w naszym kraju, postępami reform – procesami zachodzącymi w łonie ruchów społecznych i partii politycznych. Udzieliłem wyczerpujących informacji.

Rozmówca zgłosił gotowość złożenia w bliskiej przyszłości wraz z grupą przemysłowców wizyty w naszym kraju – głównie w celu przedyskutowania możliwości współpracy gospodarczej.

2. Wymieniliśmy poglądy na temat rozwoju sytuacji w NRD – W. informował, iż mimo ogromnej ich dynamiki i żywego zainteresowania – władze RFN nie mają prawa i nie chcą ingerować w bieg wydarzeń.

Rozmówca akcentował, iż 10-punktowy program Kohla stanowi dobrą podstawę dla ułożenia stosunków między NRD i RFN na przyszłość. Rozwój wydarzeń uzasadnia powołanie różnych komisji i gremiów dla bieżącego rozwiązywania wszystkich otwartych spraw zarówno międzypaństwowych, granicznych, celnych czy wręcz humanitarnych.

W. podkreślał, iż wbrew pozorom nie odpowiada się za pośpiechem w kwestii federacji obu organizmów państwowych. Sprawy muszą być rozwiązywane nie wbrew sąsiadom Niemiec lecz zjednoczenie jest nieodwracalne.

W reakcji stwierdziłem, iż sprawa przyszłości obu państw niemieckich jest przedmiotem naszego zainteresowania, każdy naród ma prawo do samostanowienia, jednakże dla nas jedność Niemiec wiąże się w sposób istotny z problematyką granicy na Odrze i Nysie, a tego właśnie plan kanclerza Kohla nie zawiera. Ponadto zrozumiałe jest, że państwa łączą się zawsze w istniejących granicach.

W. w odpowiedzi powtórzył, że w rozmowach o przyszłym traktacie pokojowym 95 procent członków CDU/CSU wypowie się zapewne pozytywnie o granicy O-N., ale dzisiaj nie mogą tego uczynić gdyż wiąże ich zapis konstytucjonalny oraz uchwały Trybunału Konstytucyjnego.

W tym kontekście podniosłem sprawę rezygnacji z tzw. „pozycji prawnych” tzn. granic Rzeszy z 1937 r. co znakomicie ułatwiłoby z prawnego punktu widzenia dyskusję na temat problemu zjednoczenia Niemiec.

Drogą do tego mogłyby być różne kroki praktyczne np. zawarcie traktatu pokojowego PRL-RFN lub w rozmowach wspomnianych komisji RFN-NRD można by również próbować szukać rozwiązań spraw międzynarodowych także granicznych czy obywatelskich.

W. replikował, iż problem Niemiec, ich los zawsze był związany z pozostałymi państwami Europy – nasze obawy /z przytoczonych już uprzednio powodów/ są nieuzasadnione.

Sprawa granicy na O-N znajdzie pozytywne dla nas rozwiązanie w duchu wypowiedzi kanclerza Kohla w czasie wizyty w Warszawie.

3. Malta – pozytywnie oceniliśmy „szczyt USA-ZSRR” na Malcie stwierdzając, iż otwiera on nowy stabilny etap we współpracy supermocarstw, co nie może pozostać bez wpływu na zachodzące w Europie procesy demokratyzacji stosunków międzypaństwowych.

II. W dniu 5 bm. złożyłem wizytę wiceprzewodniczącej Bundestagu A.Renger /SPD/. Obecny H. Becker.

Wymieniliśmy poglądy na temat rozwoju sytuacji NRD. Poinformowałem o sytuacji wewnętrznej i gospodarczej w Polsce, zwracając uwagę na konieczność pomocy zagranicznej w pokonywaniu spodziewanych skutków zimy 1989/90 – zwłaszcza jeśli chodzi o zaopatrzenie materiałowe i niedobory w lekach.

Obecny przy rozmowie Becker SG frakcji SPD informując o możliwości dostaw niezbędnych leków ze strony co najmniej 20 przedsiębiorstw – joint ventures – pracujących w Polsce – prosił o konkretne wykazy zapotrzebowanych lekarstw. Równocześnie bardzo zdecydowanie stawiał problem szybkiej poprawy infrastruktury telefonicznej naszego kraju bez czego zakładane joint ventures nie będą mogły się rozwijać. Według niego RFN chętnie włączy się obok USA w rozbudowę sieci telefonicznej w Polsce.

Podniosłem sprawę rezygnacji przez RFN z tzw. „pozycji prawnych” podkreślając ich anachronizm zwłaszcza w kontekście budowy Wspólnego Europejskiego Domu.

Rozmówcy zgodnie stwierdzili, że SPD w dalszym ciągu będzie czyniła wysiłki w kierunku zlikwidowania tych „reliktów przeszłości” i doprowadzenia do ostatecznego uznania granicy na O-N bez czego realizacja 10-punktowego programu zjednoczenia obu państw niemieckich nie jest możliwa.

W rozmowach uczestniczył ambasador R. Karski.

Stelmachowski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Trzeciakowski, Geremek, Ziółkowski, Dankowski, Użycki, Górnicki, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Miernik, Nowak, Padlewski, Staniszewski, Szymański

Nr 81

Kolonia, 6 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu Studiów i Programowania MSZ o rozmowach w niemieckim MSZ na temat spotkania szefów rządów i państw NATO

Szyfrogram nr 0-3123/IV
z Kolonii nadany 06.12.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 6.12.89 g. 17.00

Fekecz, Nowak

Z rozmowy Jędrysa z J. Dreherem, szefem pionu NATO w tut. MSZ.

1. Bush w informacji dla szefów rządów i państw NATO (w Brukseli 3 bm.) nt. swych rozmów z Gorbaczowem na Malcie rozłożył następująco akcenty:

- wyeksponował znaczenie „szczytu” na Malcie dla otwarcia realnej perspektywy zawarcia w 90 r. dwóch porozumień rozbrojeniowych ws. 50-procentowej redukcji arsenałów strategicznych (czerwiec) oraz ws – redukcji potencjału konwencjonalnego w Europie (koniec roku);

- potwierdził, że udzielił swego poparcia procesowi przemian w ZSRR i państwach UW, jako leżących w interesie całego Zachodu. Wyraził też wobec Gorbaczowa zainteresowanie i gotowość współdziałania, aby proces ten przebiegał w sposób ewolucyjny, niezagrażający stabilności europejskiej;

- poinformował, że był zgodny z Gorbaczowem, co do konieczności utrzymania obu bloków wojskowych w dającej się przewidzieć przyszłości jako instrumentów gwarantujących stabilną Europę;

- potwierdził, iż w kwestii niemieckiej, konfliktu w Ameryce Łacińskiej oraz redukcji sił morskich, brak było zgody poglądów.

2. Informacja Busha przyjęta została pozytywnie. W większości wystąpień przywódców państw NATO zarysował się ostrożny, powściągliwy, bądź wręcz krytyczny stosunek wobec 10-punktowego planu Kohla ws. zjednoczenia. Najbardziej krytycznie wystąpiła Thatcher i Lubbers, który rozróżniał zjednoczenie obu państw niemieckich od zjednoczenia Niemców, które „trudno byłoby Europie zaakceptować”. Wywody L. odczytano, w tym przez RFN, jako krytykę braku w planie Kohla odniesienia do sprawy polskiej granicy zachodniej.

3. Wstępnie państwa NATO przyjęły uzgodnienie wychodzące naprzeciw propozycji ZSRR, aby zakładane w 1990 roku podpisanie porozumienia redukcyjnego ws. potencjałów konwencjonalnych odbyło się na szczeblu szefów rządów i państw.

Sceptycznie natomiast odniósł się „szczyt” brukselski do propozycji ZSRR zwołania w 1990 roku „Helsinek II”, jako propozycji przedwczesnej i nieuzasadnionej.

Karski

Otrzymują: Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Makarczyk, Miernik, Fekecz, Mąkosa, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 82

Kolonia, 6 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o rozmowie marszałka Senatu Andrzeja Stelmachowskiego z przewodniczącą Bundestagu Ritą Süßmuth

Szyfrogram nr 0-3167/IV
z Kolonii nadany 6.12.89 g. 16.20
Rozszyfrowano 7.12.89 g. 12.00

Kulski

Z rozmowy marszałka Senatu, Stelmachowskiego, z przewodniczącą Bundestagu, Sussmuth, 6 bm. (przy moim udziale).

1. Marszałek podniósł kwestię konieczności rezygnacji z tzw. „niemieckich pozycji prawnych”, podkreślając iż trzymanie się pojęcia Rzeszy w granicach z 1937 roku jest anachronizmem i istotnie utrudnia proces pojednania polsko-niemieckiego.

Sussmuth stwierdziła, iż z formalno-prawnego punktu widzenia RFN musi zajmować w/s granic dotychczasowe pozycje, wynikające z obowiązujących aktów prawnych (zastrzeżenie o konieczności zawarcia traktatu pokojowego). Z drugiej strony, w układzie z Polską zawarta jest polityczna wola akceptacji granic, o której mówił także Kohl w Warszawie.

Według Sussmuth, sprawa granicy nabiera aktualne nowego wymiaru w związku otwartym problemem ew. federacji obu państw niemieckich („bo jeśli federacja, to w jakich granicach?”). Sussmuth stwierdziła „prywatnie”, iż w kwestii granicy stoi na pozycjach deklaracji katolików polskich i Centralnej Rady Katolików Niemieckich (z sierpnia br.).

Marszałek stwierdził, iż należało by szukać rozwiązań, które zlikwidowałyby istniejące u sąsiadów RFN obawy, mogłyby być to np. rozmowy bilateralne Polska – RFN nt. traktatu pokojowego, względnie też można by prowadzić negocjacje w ramach komisji, o których mówi się w 10-punktowym planie Kohla.

Sussmuth stwierdziła, iż zachodni partnerzy RFN respektują prawo Niemców do samostanowienia w ramach europejskiego ładu pokojowego oznaczającego dla członków EWG, iż sprawa zostanie rozwiązana w ramach unii politycznej członków Wspólnoty.

Według Sussmuth, proces zachodzący w NRD ma własną dynamikę rozwoju, która może także obejmować dążenie społeczeństwa do połączenia się z RFN. Nie można jednak tego zrobić bez czterech mocarstw, które ponoszą odpowiedzialność za przyszłość Niemiec.

Według Sussmuth, rząd RFN nie chce działać w tej sprawie pospiesznie i nie chce przede wszystkim podważać i narażać pozycji Gorbaczowa (oświadczenie po szczycie na Malcie), gdyż groziłoby to jego upadkiem i w konsekwencji załamaniem procesów reform w wschodnim bloku.

Sussmuth wspomniała, iż w NRD nasila się ostatnio młodzieżowa kampania na rzecz wystąpienia NRD z UW i RFN z NATO. Zdaniem Sussmuth, zjednoczone Niemcy nie mogą być neutralne. Rozwiązaniem byłaby likwidacja obu sojuszy wojskowych. W tym kontekście Marszałek zwrócił uwagę na ostatnie wypowiedzi polityków USA (Cheney), iż zjednoczone Niemcy powinny być członkiem NATO. W odpowiedzi Sussmuth stwierdziła, iż Kohl musi dziś wyraźnie powiedzieć czego właściwie chce, zanim przyjdzie dzień „X”, albowiem procesy w NRD nie są sterowalne. Akcentowała przy tym wzrastające prozjednoczeniowe nastroje w społeczeństwie NRD na tle dążenia do poprawy sytuacji ekonomicznej i realizacji aspiracji narodowych.

2. Marszałek poinformował o aktualnej sytuacji gospodarczej Polski – wspominając m.in. o występujących trudnościach w zaopatrzeniu w leki. Sussmuth zgłosiła gotowość podjęcia pomocy prosząc o udostępnienie wykazu niezbędnych lekarstw. Poinformowała jednocześnie, że spotyka się z wielu stron z uwagami, iż ofiarność niemieckich firm i osób prywatnych napotyka na bariery związane z polskim lekospisem. Otrzymała sygnały, iż leki nie dopuszczone do obrotu w PRL nie są przyjmowane od

ofiarodawców. Sądzi, że w tym przypadku strona polska powinna wypracować przejściowe rozwiązanie, które przyczyniłoby się do łagodzenia zaopatrzeniowej sytuacji.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Użycki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Jaroszek, Kulski, Makarczyk, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 83

Kolonia, 7 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ na temat dyskusji o „jedności niemieckiej”

Szyfrogram nr 0-3209/IV
z Kolonii nadany 7.12.89 g. 15.00
Rozszyfrowano 7.12.89 g. 18.00

Kulski

Nasze oceny aktualnego stanu dyskusji w RFN nt. „jedności niemieckiej” (na podstawie rozmów w MSZ, głównych partiach oraz w CD zachodnim).

1. Po początkowej akceptacji 10-punktowego planu Kohla przez główne partie polityczne, w ostatnich dniach nastąpiło wyraźne zróżnicowanie stanowisk.

Z silną krytyką Kohla występuje obecnie SPD (zarzucając mu – obok nieuzgodnienia planu z sojusznikami zachodnimi – brak w nim gwarancji dla polskiej granicy zachodniej). Wzrasta sceptycyzm FDP posługującej się podobną argumentacją oraz zarzutem, iż jako partner koalicyjny nie została ona skonsultowana ws. planu Kohla (min. Genscher uskarżał się na to m.in. w swych rozmowach w Londynie).

Oceniamy, iż eksponowanie różnic stanowisk wynika głównie ze względów wewnątrzpolitycznych, w kontekście przyszłorocznych wyborów. W mniejszym stopniu dotyczą one natomiast merytorycznych części planu, odnoszących się do stosunków z NRD.

Kohl – wychodząc z koncepcją planu ws. zjednoczenia – uzyskał ważne punkty w rozgrywce wyborczej i sprawił, że chadecja przyjęła w RFN inicjatywę w problematyce zjednoczeniowej.

Istotną kwestią merytoryczną, dzielącą chadecję oraz SPD i FDP, jest sprawa granicy na Odrze i Nysie. SPD i FDP zgodnie argumentują ponadto, że pominięcie w planie Kohla gwarancji dla naszej granicy zachodniej dostarczyło nośnych argumentów, które zostaną skwapliwie i ze szkodą dla „interesów niemieckich” wykorzystane zarówno przez Wschód, jak i Zachód.

2. Przebieg ostatniego „szczytu” w Brukseli wykazał, iż sojusznicy zachodni – mimo respektowania prawa państw niemieckich do zjednoczenia – wykazują powściągliwość, a nawet krytyczny stosunek do nazbyt szybkiego, wymykającego się spod kontroli procesu zbliżania państw niemieckich, upatrując w tym niebezpieczeństwo destabilizacji dla całej Europy. Rozmowy Genschera w Moskwie przyniosły również – i to w spektakularnej formie – potwierdzenie negatywnego stosunku ZSRR do kwestii

zjednoczenia. Zwraca uwagę, iż w ostatnich dniach przedstawiciele rządu RFN (w tym osobiście Kohl), unikając terminu „ponowne zjednoczenie”, eksponują, że sprawa jedności niemieckiej musi być widziana w ścisłym związku z rozwojem procesu zjednoczenia Europy.

3. Według opinii dyplomatów zachodnich, wobec niezwyklej dynamiki wydarzeń w NRD i na linii RFN-NRD brak jest w tej chwili na Zachodzie (EWG, NATO) jasnej koncepcji reagowania i wpływania na ten proces.

Jednym z decydujących czynników w problematyce jedności Niemiec będzie w nadchodzącym okresie dalszy rozwój sytuacji w NRD. Zwraca się uwagę na wzrastające nastoje prozjednoczeniowe w społeczeństwie. Przy widocznym procesie rozpadu dotychczasowych struktur politycznych występujących przeciw zjednoczeniu i słabości oraz rozproszeniu opozycji może to szybko prowadzić do stworzenia nowych, zasadniczych faktów dokonanych w stosunkach RFN-NRD, w obliczu których stanowisko innych państw (zarówno Zachodu i Wschodu) nie będzie miało decydującego znaczenia.

4. Z punktu widzenia naszych interesów, pozytywne znaczenie ma ponowne wprowadzenie do dyskusji nt. zjednoczenia sprawy gwarancji dla granicy na Odrze i Nysie. Powstał w tej kwestii spoisty front, zarówno wewnątrz RFN: SPD, Zieloni, FDP, pewna część chadecji (choć częściowo z powodów wewnątrzpolitycznych), jak i poprzez stanowisko innych państw (m.in. ZSRR, Francji), który komplikuje sytuację dla Kohla oraz prawicy chadecckiej.

Stwarza to dla nas aktualnie dogodniejsze warunki aktywnego występowania wobec RFN, jak i na arenie międzynarodowej, z postulatem uzyskania jasnego stanowiska ws. ostatecznego charakteru polskiej granicy zachodniej. Sądzymy, iż kwestię tę należałoby konsekwentnie podtrzymać w naszych kontaktach politycznych z zagranicą, w tym, w czasie oficjalnej wizyty delegacji Sejmu z marszałkiem Kozakiewiczem w RFN w dniach 11-15 bm.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Użycki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Makarczyk, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 84

Kolonia, 6 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o ocenie sytuacji wewnętrznej NRD

Szyfrogram nr 0-3272/IV
z Kolonii nadany 8.12.89 g. 9.30
Rozszyfrowano 8.12.89 g. 17.30

Fekecz

Z rozmowy Jędrysa z Dobiey, dyrektorem Departamentu w Ministerstwie ds. Stosunków Wewnętrzniemieckich oraz z Duisburgiem, szefem Sztabu ds. Stosunków z NRD w Urzędzie Kanclerskim.

1. Rozwój sytuacji w NRD wszedł w niebezpieczną fazę. Postępująca radykalizacja społeczeństwa jest konsekwencją załamania się SED i głębokiego kryzysu państwa. Załamał się również obowiązujący przez 40 lat system wartości pozostawiając po sobie próżnię. Nie są jej w stanie wypełnić ugrupowania opozycyjne, słabe organizacyjnie i mało reprezentatywne.

Nie zdołały one dotychczas zaproponować społeczeństwu atrakcyjnego i realistycznego programu, który byłby przynajmniej częściowo alternatywą dla tego, co prezentuje sobą RFN. Tym m.in. tłumaczyć należy nasilenie się nastrojów prozjednoczeniowych w NRD /niemal nieobecnych w początkowej fazie przesilenia/ duża część społeczeństwa dostrzega w zjednoczeniu panaceum na rozwiązanie wszystkich problemów przed którymi stanęła NRD.

2. Sytuacja gospodarcza NRD jest krytyczna, a niektórzy oficjalni przedstawiciele Berlina określają ją wobec rozmówców z RFN, jako przypominającą pod wieloma względami sytuację, w jakiej znalazła się Polska w 1980 r. Istnieje realna groźba załamania się tej zimy systemu energetycznego i innych kluczowych gałęzi przemysłu. Dla normalnego funkcjonowania gospodarki NRD niezbędne są pilne inwestycje w znacznej skali.

RFN jest gotowa i zdecydowana wnieść wkład w stabilizację sytuacji NRD. Innej alternatywy brak. NRD jest faktycznie zdana na pomoc RFN.

Nie odbędzie się to jednak bez określonych warunków. NRD będzie zmuszona stworzyć np. przesłanki dla przepływu kapitału z RFN i podjąć inne radykalne decyzje w kierunku urynkwania swej gospodarki. Główny strumień pomocy z RFN popłynie, bowiem kanałami prywatnymi, a nie państwowymi.

Rząd RFN gotów jest natomiast do gwarantowania i kredytowania wspierania na szeroką skalę planowanych przez przemysł RFN przedsięwzięć w NRD.

Rząd RFN udzieli ponadto w trybie pilnym NRD znacznej pomocy w dziedzinie rozwiązywania problemów ochrony środowiska, transportu, służby zdrowia i telekomunikacji.

Problematyka gospodarcza będzie wiodącym tematem rozmów Kohla i Modrowa 18 bm. w Dreźnie.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Balcerowicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziólkowski, Użycki, Sarewicz, Misztal, Skubiszewski, Kulski, Majewski, Makarczyk, Miernik, Fekecz, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański, Józwiak, Musiał, Rakowski

Nr 85

Kolonia, 8 grudnia 1989 r.

**Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w Ministerstwie Współpracy
Gospodarczej z Zagranicą i podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów o
rozmowach w Ministerstwie Gospodarki RFN w sprawie udzielenia Polsce gwarancji
Hermesa**

Szyfrogram nr 0-3270/IV
z Kolonii nadany 8.12.89 g. 12.00
Rozszyfrowano 8.12.89 g. 17.00

Pilny

Wójcik – Sawicki

Z rozmowy Floetha 7 bm. z Gehringiem z FMG.

6 bm. komisja międzynarodowa podjęła formalną decyzję o uruchomieniu gwarancji Hermesa.

1. Decyzja przewiduje:

- plafon 2,5 mld DM do wykorzystania w terminie do 31.12.1992 roku,
- plafon jest do dyspozycji od natychmiast dla kredytowego finansowania transakcji bieżących do 360 dni, dostaw dla inwestycji proeksportowych samospłacalnych oraz dostaw i usług dla przedsiębiorstw polsko-niemieckich. Inne rodzaje dostaw będą mogły być objęte Hermesem dopiero po zawarciu V umowy restrukturyzacyjnej,
- dla finansowania transakcji do 360 dni przeznaczona się dolny plafon 250 mln DM/ w ramach 2,5 mld DM/ na zasadzie rewolwingu. Pokrycie H. przyznane będzie dla poszczególnych pojedynczych transakcji,
- przed rozpoczęciem terminu ryzyka, niezbędne jest zabezpieczenie Banku Handlowego,
- charakter kredytowych dostaw i usług podlega szczególnie rzetelnemu badaniu,
- wyklucza się stosowania alternatywy 5 procent ryzyka własnego.

2. W komentarzu rozmówca poinformował:

- Gwarancje dla kredytów do 3 mln DM są w gestii Hermesa, między 3-7 mln DM podlegają akceptacji przez wąski skład komisji, wszystkie większe przez pełny skład komisji międzyresortowej /powyżej 20 mln DM po uprzedniej preselekcji i pozytywnym zaopiniowaniu przez wspólne gremium doradcze/.
- Wobec trwającej do niedawna blokady przyjmowania wniosków przez Hermesa, aktualnie brakuje jeszcze wniosków, które kwalifikowałyby się do rozpatrzenia przez komisję. W posiadaniu Hermesa znajduje się natomiast znaczna ilość małych wniosków, które będą na dniach załatwione.
- Nie chcą ingerować w konkretne zapotrzebowanie strony polskiej na bieżące dostawy zaopatrzeniowe, byliby jednak zainteresowani określeniem przez nas priorytetów potrzeb, przynajmniej w pewnych nomenklaturowych aspektach jako wskazówki działania dla Hermesa i w celu przeciwdziałania wykorzystania plafonu towarami dalszego priorytetu.
- Gremium doradcze traktują jako składnik rządowego postępowania Hermesa, stąd obecność na inauguracyjnym spotkaniu w Warszawie dr Schomerusa; mają wątpliwości, co do udziału po naszej stronie Loth'a jeżeli jest on pracownikiem UNIDO/ działalność gremium ma charakter dwustronny i poufny/. Wyjdzie z tym zapewne Schomerus.

Karski

Otrzymują: Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Trzeciakowski, Baka, Kuczyński, Mukowski, Wójcik, Sarewicz, Misztal, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Makarczyk, Fekecz, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 86

Kolonia, 12 grudnia 1989 r.

Chargé d'affaires Marek Jędrzyś do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu I MSZ o niemieckich ocenach wizyty min.Genschera w ZSRR

Szyfrogram nr 0-3372/IV
z Kolonii nadany 12.12.89 g. 8.00
Rozszyfrowano 12.12.89 g. 12.00

Fekecz – Mąkosa

Ocena MSZ RFN wizyty Genschera w Moskwie /z rozmów Brzezińskiego/.

1. Ostatnie wydarzenia w NRD spowodowały, że wizyta odbywała się w skomplikowanej, a nawet dramatycznej atmosferze.

2. Szczególne miejsce w rozmowach zajęła sprawa 10-punktowego planu Kohla dot. jedności Niemiec.

Strona radziecka zajęła wobec planu negatywne stanowisko. Krytyka odniosła się w dużej części do tych elementów planu, które poddane były krytyce w RFN przez przewodniczącego FDP Lambsdorffa. Utrudniło to zasadniczo sytuację Genschera.

Krytyka radziecka obejmowała zwłaszcza:

- brak w planie Kohla jasności co do granicy na Odrze i Nysie,
- zarzut dyktatu politycznego i gospodarczego wobec NRD oraz ingerencje w rozwój wewnętrzny NRD,
- tworzenie faktów dokonanych w polityce zjednoczeniowej, bez uwzględnienia interesów innych państw.

Genscher potwierdził z naciskiem swe znane stanowisko w sprawie polskiej granicy zachodniej. Zwrócił uwagę, iż plan Kohla jest w dużej części podjęciem idei Modrowa nt. „wspólnoty traktatowej” obu państw.

W ocenie Bonn, ZSRR jest b. poważnie zaniepokojony sytuacją w NRD. Troskę tę podziela w dużej części Bonn. Istotnym elementem w podjęciu Moskwy do zjednoczenia są narastające własne problemy wewnętrzno-polityczne. M.in. eksponowanie „prawa do samostanowienia” narodów może dodatkowo stymulować nastroje nacjonalistyczne w szeregu republikach. Ze zrozumiałego zaniepokojenia radzieckich Bonn musi wyciągnąć wnioski, aby w dalszych działaniach dążyć do jego osłabienia.

3. Dokonano przeglądu problematyki dwustronnej po wizycie Gorbaczowa. Generalnie, ustalenia są realizowane:

a) gospodarze b. otwarcie przedstawili swe problemy gospodarcze. RFN chce włączyć się w ich rozwiązanie. Ocenia jednak, że bez zasadniczych zmian strukturalnych i w zarządzeniu, nie osiągnie się poważniejszych rezultatów we współpracy.

Są trudności w wykorzystaniu 3 mld DM kredytu z 1988 r. oraz we współpracy małych i średnich firm z RFN, najbardziej zainteresowanych współpracą;

b) w sprawie Niemców w ZSRR Bonn potwierdziło, że nie jest zainteresowane ich wyjazdem do RFN, lecz poprawą ich sytuacji. RFN nie chce naciskać na przyspieszenie rozważanych decyzji radzieckich, zdając sobie sprawę z problemów narodowościowych ZSRR.

4. Mimo różnic poglądów ws. planu Kohla, MSZ RFN ocenia wizytę pozytywnie. Wiąże to zwłaszcza z gotowością Moskwy do dyskusowania z Bonn konkretnych kwestii dot. jedności niemieckiej, co poprzednio było odrzucone.

Uznała ona też faktycznie kluczową rolę RFN w stabilizowaniu sytuacji w NRD. Szewardnadze zaproponował Genscherowi utrzymanie stałego kontaktu w tej problematyce, co zostało oczywiście przyjęte.

5. Od nas:

Przedstawione oceny MSZ RFN idą w kierunku relatywizowania powszechnej w RFN opinii, iż Genscher spotkał się ze szczególnie twardym i jednoznacznie negatywnym stanowiskiem radzieckim, co do idei zjednoczenia w formule zaprezentowanej w planie Kohla.

Ocenę radziecką uzyskamy w tym tygodniu po powrocie ambasadora Kwicińskiego.

Jędrys

Otrzymują: Balcerowicz, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Majewski, Makarczyk, Fekecz, Mąkosa, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 87

Kolonia, 14 grudnia 1989 r.

Marszałek Sejmu do prezydenta i premiera rządu PRL o swych rozmowach w czasie wizyty w RFN

Szyfrogram nr 0-3494/IV
z Kolonii nadany 14.12.89 g. 14.30
Rozszyfrowano 14.12.89 g. 18.30

Pilny

Jaruzelski, Mazowiecki

1. W rozmowach w Bonn 13 bm. z prezydentem RFN, czołowymi przedstawicielami Bundestagu oraz na spotkaniu z prasą delegacja prezentowała nasze oceny stosunków PRL-RFN, podkreślając wolę działania na rzecz dalszej ich poprawy, zgodnie z ustaleniami z wizyty Kohla w Polsce. Zwróciliśmy uwagę m.in. na problematykę współpracy gospodarczej, kontaktów społecznych i młodzieżowych, podjęcia zgodnie z zasadą wzajemności nauczania języka polskiego dla Polonii.

Wyeksponowaliśmy sprawę odszkodowań dla polskich ofiar hitleryzmu. Z uwagi na „przesłuchanie” w Bundestagu w tej sprawie 14 bm. złożyłem specjalne oświadczenie przekazane śmp i gremiów politycznych. W odpowiedzi na liczne pytania dot. zjednoczenia Niemiec przedstawiliśmy nasze znane stanowisko, akcentując sprawę gwarancji dla ostatecznego charakteru polskiej granicy zachodniej i niezbędność jasnego stanowiska RFN w tej kwestii. Szeroko informowaliśmy o sytuacji polityczno-gospodarczej w kraju, o działaniach rządu i Parlamentu dla przyspieszenia niezbędnych zmian i decyzji gospodarczych.

2. Rozmowa z prezydentem R. von Weiszackerem. Akcentował swą osobistą życzliwość dla rozwijania stosunków z Polską widząc to w szerszym powiązaniu z sytuacją europejską. Żyjąc w Europie musimy się wzajemnie wspierać – nie może być sukcesów jednych krajów kosztem innych. W nawiązaniu do przestawionej przez nas szeroko

sytuacji w Polsce i działań w sferze gospodarczej, W. interesował się naszym programem dostosowawczym. Cytował przy tym pozytywną opinię Camdessus.

Stwierdził, iż dla procesu reform politycznych i gospodarczych niezbędne jest tworzenie odpowiedniego klimatu społecznego.

W obecnej sytuacji, niezależnie od rozwoju długofalowego, potrzebny jest program optymalnego przechodzenia do wspólnej Europy roku 2000. Niezbędny jest tu consensus uwzględniający wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania każdego kraju.

Prezydent wyraził nadzieję na wizytę w Polsce w 1990 r. na zaproszenie W. Jaruzelskiego.

3. Rozmowa z prezydentem Bundestagu – Sussmuth – CDU (z udziałem wiceprzewodniczących: Renger i Westphala – SPD). S. podkreśliła, że mimo obaw w Polsce, rozwój stosunków RFN – NRD nie powinien negatywnie zaważyć na współpracy z nami, w tym sferze gospodarki. RFN zainteresowana jest wspólnym sukcesem państw Europy Wschodniej (nie tylko NRD) na drodze demokracji. Zależy im na powodzeniu reform w ZSRR.

Zdaniem S., w Polsce nie powinniśmy mieć wątpliwości co do podejścia w RFN do sprawy granicy. Nie jest ona ostatecznie załatwiona w prawnomiędzynarodowego punktu widzenia, z uwagi na brak układu pokojowego. Istnieje jednak wiążący Układ z 1970 r. i AK KBWE, jako podstawy nienaruszalności granic. W listopadzie Bundestag przyjął specjalną rezolucję.

S. stwierdziła, że ważne byłoby omawianie stosunków RFN-NRD również z Polską, co pozwoliłoby wyjaśnić wiele naszych obaw i wątpliwości. W kwestii odszkodowań powołała się na zapowiedź Kohla ponownego zbadania tej sprawy, w tym rozpatrzenia „trudnych przypadków”. Wymaga to dalszych rozmów bilateralnych.

Podziękowała za nowe polskie podejście do osób pochodzenia niemieckiego, nie podejmując jednak sprawy Polonii w RFN.

Podkreślała potrzebę poparcia dla wymiany młodzieżowej, jako podstawy dla rozwijania przyjaźni obu narodów.

S. poinformowała o decyzji Bundestagu nieodpłatnego przekazania dla Sejmu drukarni, kserokopiarek i urzędzeń telefonicznych, które powinny usprawnić pracę naszego parlamentu.

Przyjęła z zadowoleniem przekazane przeze mnie zaproszenie do złożenia oficjalnej wizyty w Polsce z delegacją Bundestagu w 1990 r.

4. Rozmowa z przewodniczącym frakcji CDU/CSU – Dreggerem. Wyrażał opinię, iż w wyniku nowego rozwoju Europy, po raz pierwszy od 200 lat istnieje szansa powstania ładu pokojowego w Europie, ostatecznego zakończenia okresu konfrontacji.

W odpowiedzi na podniesioną przez naszą stronę kwestię dwuznaczności w stanowisku RFN w sprawie granicy na Odrze i Nysie stwierdził, że mogą ją uznać jedynie zjednoczone Niemcy. To, co można zrobić dotąd, uczynił Brandt w Układzie z 1970 r., który chadecja zaakceptowała. 9.11.br. prawie jednomyślnie przyjęto w Bundestagu rezolucję, D. podkreślał, że nie może sam pójść dalej niż uczynił to kanclerz Kohl. Rozumieją życzenia Polski ostatecznego uregulowania granic w kontekście zjednoczenia. Już dziś jest wiadome, jak będą one wyglądać. Jednakże żadne państwo przed rozmowami nt. układu pokojowego nie może całkowicie się „odsłaniać”.

Apelował, aby zająć się nie przeszłością lecz przyszłością i skoncentrować wysiłki na rzecz rozwoju współpracy gospodarczej, wymiany młodzieży, co umożliwiłoby osiągnięcia w stosunkach takiego stanu, jaki RFN ma z Francją.

5. Rozmowa z Daubler-Gmelin (wiceprzewodnicząca partii frakcji SPD).

Żywo interesowała się rozwojem wewnętrznym kraju, w tym propozycją Wałęsy w sprawie nadzwyczajnych pełnomocników dla rządu. Obszernie wyjaśnialiśmy.

Oceniając plan Kohla w sprawach niemieckich stwierdziła, że faktycznie przybliżył się on znacznie do stanowiska SPD w polityce wschodniej. Według SPD, istotną wadą planu jest brak gwarancji dla granicy na Odrze i Nysie oraz użycie słowa „ponowne zjednoczenie” kojarzące się z chęcią odtworzenia III Rzeszy. Sprawy te krytykuje także zagranica.

Według D-G., można sobie wyobrazić z czasem członkostwo Polski w EWG. Wymaga to rozszerzenia wzajemnej kooperacji, w tym także dalszego rozwijania kontaktów z Parlamentem Europejskim. Można wykorzystać stopnie pośrednie, jak np. stowarzyszenie z EWG.

SPD popiera polskie postulaty odszkodowawcze. Niezbędne jest jednak wzmocnienie nacisku na partie chadeckie i rząd. Istotnym problemem są środki finansowe, ale decydująca jest dobra wola.

6. W rozmowach uczestniczył ambasador Karski.

Kozakiewicz

Otrzymują: Balcerowicz, Hall, Kuroń, Samsonowicz, Wirowska, Niezabitowska, Wirowska, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Gwiżdż, Rakowski, Morawski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Makarczyk, Miernik, Fekecz, Mąkosa, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szumski, Szymański

Nr 88

Kolonia, 14 grudnia 1989 r.

Marszałek Sejmu do prezesa Rady Ministrów o rozmowach prowadzonych w czasie wizyty w RFN

Szyfrogram nr 0-3541/IV
z Kolonii nadany 14.12.89 g. 21.00
Rozszyfrowano 15.12.89 g. 12.30

Mazowiecki

1. 14 bm. przeprowadziłem, wraz z delegacją, rozmowy z kierownictwem frakcji SPD, FDP i „Zielonych” w Bundestagu (H.J. Vogel, Mischnick, Vollmer, Lippelt).

Wszyscy rozmówcy potwierdzili wolę rozwoju stosunków i porozumienia z Polską, upatrując w wizycie Kohla dobrą bazę dla rozbudowy współpracy.

Vogel i Mischnick eksponował, iż nowa dynamika w stosunkach RFN-NRD nie wpłynie negatywnie na realizację ustaleń z wizyty Kohla.

Obaj potwierdzili trwałość granicy na O.-N. Vogel wskazywał, iż SPD traktuje „ostateczne ustalenia” polskiej granicy zachodniej jako niezbędną przesłankę ew. realizacji planu Kohla w/s jedności.

Przedstawiciele frakcji „Zielonych” potwierdzili swe znane stanowisko w/s granicy oraz kwestii odszkodowań. Wyrazili obawy, że rozwój sytuacji w NRD i stosunkach RFN-NRD sprawi, iż przyszłoroczną kampanią wyborczą w RFN przebiegać będzie w duchu i pod hasłami „narodowymi”.

2. Za godne odnotowania uznają wypowiedzi przewodniczącego Komisji Zagranicznej Bundestagu, Sterckena (CDU), który w rozmowie ze mną wskazał m.in. na rosnącą troskę, z jaką rząd i główne siły polityczne w RFN obserwują komplikującą się sytuację Gorbaczowa. Zdaniem Sterckena, rząd RFN z dużą uwagą przyjął radzieckie reakcje na 10-punktowy plan Kohla. Widzą w niej wyraźnie obawy ZSRR, iż dynamiczny rozwój w państwach Europy Wschodniej, a w szczególności w NRD, może wymknąć się spod kontroli, co dodatkowo poważnie obciążałoby sytuację Gorbaczowa.

Stercken zapewniał, iż rząd RFN nie uczyni niczego, co mogłoby prowadzić do naruszenia interesów bezpieczeństwa ZSRR. Do kompleksu interesów bezpieczeństwa radzieckiego zaliczają również kwestię polskiej granicy zachodniej. Rozumieją, iż nie jest do zaakceptowania sytuacja, w której uruchomiony przez ZSRR (w wyniku odejścia od „doktryny Breżniewa”) rozwój obróciłby się przeciwko Moskwie i jej żywotnym interesom.

Wystosowałem zaproszenie dla delegacji Komisji SZ Bundestagu do Polski.

Kozakiewicz

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Dankowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Makarczyk, Miernik, Fekecz, Nowak, Staniszewski, Szymański

Nr 89

Kolonia, 15 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ i dyrektora Departamentu I MSZ o rozmowie z ambasadorem ZSRR Julijem Kwicinskim o stosunkach RFN-NRD

Szyfrogram nr 0-3564/IV
z Kolonii nadany 15.12.89 g. 11.00
Rozszyfrowano 15.12.89 g. 17.20

Fekecz, Mąkosa

Z rozmowy z ambasadorem ZSRR, Kwicińskim, nt. stosunków RFN-NRD, 14 bm.

1. W kierownictwie politycznym RFN nie został zakończony proces formułowania linii dochodzenia do zjednoczenia Niemiec. Jeden nurt opowiada się za pilnym działaniem, zgodnym z wolą mieszkańców RFN i NRD, wbrew zastrzeżeniom 4 mocarstw, sąsiadów i innych państw. Drugi jest za wyhamowaniem aktywności, zmniejszeniem agresywności mediów, za ostrożnym, stopniowym i długofalowym procesem integracji.

2. Decyzja Krenza o otwarciu granicy z RFN w zasadzie przesądziła załamanie się SED i struktur państwowych.

Gorbaczow i Szewardnadze zajęli w rozmowach z Genscherem b. twarde, zdecydowane stanowisko, akcentując, iż będą popierać NRD jako strategicznego sojusznika. Szczególnie w ostrej formie Gorbaczow przestrzegał przed atakowaniem jednostek armii radzieckich, co mogłoby spowodować trudne do przewidzenia konsekwencje. ZSRR nie

zamierza wycofać swoich wojsk z NRD, chyba iż zapadną w tej sprawie wspólne decyzje w Wiedniu. Podobne stanowisko zajmują Amerykanie.

3. Sytuacja w NRD jest, według ocen radzieckich znacznie gorsza niż przedstawia się to w mediach. Stąd apodyktyczny ton, którym posługuje się Kohl i władze RFN. Oczekuje się, iż znajdzie to też wyraz w czasie spotkania Kohla z Modrowem w Dreźnie 19 bm.

Obywatele NRD, mimo niewątpliwie niezłego poziomu życia, odnoszą go obecnie wyłącznie do znacznie wyższego standardu w RFN.

10-punktowy program został prawie entuzjastycznie przyjęty w NRD.

Według poufnych szacunków, Bonn musiałoby przeznaczyć ok. 300 mld DM dla zrównania stanu gospodarki i poziomu życia NRD z RFN. Praktycznie na wszystkich płaszczyznach kontaktów realizowane są przez RFN programy przyścia z pomocą NRD, które natrafiają na dobry odbiór po drugiej stronie.

Odbycie zjazdu SPD w Berlinie Zachodnim i przyjęty projekt rezolucji w sprawie „polityki niemieckiej” jest w zasadzie zniuansowanym powtórzeniem 10-punktowego programu Kohla. Odstępstwa są niewielkie. Oczekuje się, że zjazd skoncentruje się na problematyce niemieckiej. Umacnia to przekonanie w społeczeństwie NRD, że między obu wielkimi partiami w RFN nie ma większych różnic, jeśli chodzi o podejście do zjednoczenia, które w zasadzie ma odbyć się w formule „wchłonięcia” NRD.

4. Według rozmówcy, państwa zachodnie prowadzą dość dwulicową politykę w sprawach zjednoczenia (co innego mówią wobec ZSRR, a co innego wobec RFN) – chociaż USA formalnie wypowiadają się za zjednoczeniem, to w praktyce nie mówią ani o formie, ani o terminie.

5. Główne informacje na Zachodzie nt. dramatycznej sytuacji w ZSRR (m.in. oceny, iż ZSRR nie przetrzyma obecnej zimy oraz że zachwiana jest pozycja Gorbaczowa) płyną przede wszystkim z RFN. Celem jest podbudowa tezy o zajęciu się ZSRR przede wszystkim własnymi wewnętrznymi sprawami i ograniczonych możliwościach ingerowania w bieg wydarzeń wewnątrzniemieckich.

Według nas, powyższe informacje Kwicińskiego potwierdzają w pełni inne oceny o głębokim zaniepokojeniu ZSRR aktualnym rozwojem sytuacji, zwłaszcza wewnętrznej w NRD.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Balcerowicz, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Niezabitkowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Jaroszek, Majewski, Makarczyk, Miernik, Mąkosza, Fekecz, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 90

Kolonia, 19 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do podsekretarza stanu w MSZ o ocenach krajowych i zagranicznych reakcji na plan kanclerza Kohla dotyczący procesu jednoczenia Niemiec

Szyfrogram nr 0-3729/IV
z Kolonii nadany 19.12.89 g. 16.00

Rozszyfrowano 20.12.89 g. 12.30

Kulski

Kaestner (szef pionu KS w Urzędzie Kanclerskim) w rozmowie z Jędrysem przekazał, iż reakcje zarówno zagranicy, jak i w RFN na plan 10-punktowy Kohla skłaniają rząd do „poważnych przemyśleń”.

W ocenie Bonn, postawienie przez sojuszników RFN w centrum krytyki kwestii granicy na O.-N. służyć ma głównie odwróceniu uwagi od obaw Zachodu wobec zjednoczenia, istniejących niezależnie od kwestii terytorialnych.

Zastrzeżenia w RFN mają natomiast – według K. – głównie tło wewnątrzpolityczne (wybory).

Przyłączenie się do krytyki planu w kontekście granicy na O.-N. coraz to nowych osobistości (Baker), podjęcie tematu przez Parlament Europejski, krytyka ze strony wszystkich ugrupowań politycznych w NRD oraz rosnący nacisk w RFN (SPD, FDP, Zieloni, a także część chadecji) sprawiają jednak, że rząd Kohla nie może nie brać tych faktów pod uwagę w swych obecnych i przyszłych działaniach.

Zastrzegając pełną poufność, Kaestner informował, iż może sobie wyobrazić – wobec dynamiki rozwoju w obszarze niemieckim, zmienionej i zmieniającej się nadal pozytywnie sytuacji w stosunkach W-Z – że rząd RFN „nie czekając na traktat pokojowy – stworzy pewne fakty w odniesieniu do granicy na O.-N.”.

Trudność polega – według K. – na znalezieniu optymalnego rozwiązania z punktu widzenia prawnego oraz na ograniczonym manewrze wewnątrzpolitycznym Kohla, o którego pozostaniu u władzy może zdecydować 1-2 % głosów w przyszłorocznych wyborach. Zmuszać to ma Kohla do brania pod uwagę stanowiska prawicy chadeckiej w stopniu nieproporcjonalnym do jej wpływów w partii.

Nie należałoby w tej sytuacji oczekiwać szybkich kroków ze strony Bonn.

Rozważania idące w podobnym kierunku przedstawił Jędrynowi Clever, bliski współpracownik min. Bluema.

Zwraca uwagę podobna wymowa wypowiedzi przewodniczącego Komisji SZ Bundestagu – Sterckena (CDU), w rozmowie z marszałkiem M. Kozakiewiczem oraz wiceministra SZ – Sudhoffa w rozmowie ze mną (nasze 951).

Oceniamy, iż zmasowana krytyka (ze wszystkich kierunków) planu Kohla w kontekście braku w nim stanowiska ws. granicy na O.-N. zmusza Kohla do rozważania kroków krytykę tę neutralizujących.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Dankowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Makarczyk, Fekecz, Mąkosza, Nowak, Rapacki

Nr 91

Kolonia, 20 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z przewodniczącym Komisji Gospodarczej Bundestagu Josefem Unlandem o rezultatach wizyty delegacji Komisji w Polsce

Szyfrogram nr 0-3746/IV
z Kolonii nadany 20.12.89 g. 13.40
Rozszyfrowano 20.12.89 g. 17.30

Fekecz

Z rozmowy z przewodniczącym Komisji Gospodarczej Bundestagu – dr J. Unlandem.

Rozmówca stwierdził, iż jest zadowolony z wizyty delegacji Komisji Gospodarczej Bundestagu w Polsce. Zarówno program, jak i przeprowadzone rozmowy zasługują na wysoką ocenę. RFN jest żywo zainteresowana pomyślnym wdrażaniem reform i dalszą demokratyzacją życia w Polsce. Prosił o przekazanie życzeń pomyślności w reformowaniu gospodarki wicepremierowi L. Balcerowiczowi.

Odnosnie poruszonych przeze mnie kwestii zajął następujące stanowisko:

1. Zwiększenie udziału przedsiębiorstw RFN w rozwoju współpracy gos. – Komisja Gospodarcza Bundestagu będzie wspierała tę dziedzinę współpracy U. wystosował ostatnio pismo do kanclerza Kohla o pilną ratyfikację przez RFN umowy ws. popierania i wzajemnej ochrony inwestycji, będzie to impulsem dla zaangażowania się większych firm i koncernów.

Komisja przekazała też pozytywną opinię w tej sprawie Min. Gospodarki RFN.

Zapytany, czy ogromne zainteresowanie rządu i gospodarki RFN rozwojem sytuacji NRD nie wpłynie ograniczająco na naszą wzajemną współpracę (według niektórych ocen, gospodarka RFN zamierza inwestować w NRD przez najbliższe 10 lat po 10 mld DM rocznie) – U. oświadczył, że takie niebezpieczeństwo nie istnieje. Zrozumiałe jest zainteresowanie NRD, ale pozostałym krajom „reformatorskim”, a szczególnie Węgrom i Polsce, będzie poświęcona należyta uwaga. Wszystko jednakże zależeć będzie od kształtowania się sytuacji gospodarczej i aktywności polskich partnerów.

2. Zwróciłem się o potwierdzenie udziału RFN w wysokości 500 mln DM w pożyczce stabilizacyjnej w formie bezzwrotnej pomocy finansowej – wzorem USA – inicjatywa Busha.

U. oświadczył, iż – według jego rozeznania – strona RFN skłania się nie ku bezzwrotnej pomocy lecz ku utworzeniu linii kredytowej o możliwie najniższym oprocentowaniu – zgodnie z treścią listu kanclerza do premiera T. Mazowieckiego. (Sformułowanie w liście mówi o zarezerwowaniu z kwoty 3 mld, sumy 500 mln DM na akcję stabilizacyjną krajów zachodnich). Przypomniałem, że zwracaliśmy się o bezzwrotną pomoc finansową.

3. Granica na O.-N. Nawiązałem do 10-punktowego planu Kohla oraz toczącej się dyskusji za granicą i w RFN nt. braku odniesienia się w nim do naszej zachodniej granicy. W odpowiedzi U. oświadczył, iż Polska może być spokojna, nikt w RFN nie ma złych zamiarów odnośnie naszych granic – RFN stoi na gruncie Układu z 1970 r. – połączone Niemcy również nie będą zgłaszały żądań terytorialnych, lecz dzisiaj przed wyborami Kohl nie może zająć innego stanowiska (polemizowałem).

4. Szkolenie polskich kadr w RFN – Władze RFN odnoszą się pozytywnie do naszych dezyderatów ws. większego udziału strony RFN w szkoleniu kadr, zwłaszcza dyrektorów. Uważają za właściwe, że Polska chce przyjąć ich system szkolenia zawodowego

i chętnie w tym pomogą – pozwoli to na złagodzenie skutków ograniczeń produkcji w górnictwie i stoczniach PRL.

Komisja Gospodarcza (BT) jest jednakże zdania, że gros tego szkolenia winno być prowadzone w Polsce przy udziale niemieckich instruktorów.

W tej sprawie Komisja przesłała sugestie do Federacji i Niemieckich Izb Przemysłowo-Handlowych, Kapitałowych, resortów w landach oraz zainteresowanych stowarzyszeń, które mogłyby współpracować z NOT.

5. Sprawy polskiej energetyki – zdaniem W., sprawy te winny być rozpatrywane w ścisłym związku z ochroną środowiska oraz likwidacją nierentownych kopalń. Doradztwo międzynarodowe nawet na najwyższym szczeblu może również popełnić błędy, bowiem preferuje przede wszystkim własne krajowe rozwiązania. Tak np. eksperci RFN oceniają pracę komisji francuskiej w Polsce.

Byłoby dla Polski korzystnie pożyteczne, gdyby wybitni eksperci RFN zostali zainteresowani tą problematyką, lecz jest to zarówno sprawą czasu, jak i pieniędzy.

Jednakże – według U. – najlepsze rozwiązania indywidualne mogą okazać się nieskuteczne, jeśli nie zostanie opracowana całościowa koncepcja polskiej gospodarki energetycznej, która musi powstać w Polsce. Według U., tematem, który mógłby szybko zostać zrealizowany – to zwiększenie produkcji gazu, co pozwoliłoby złagodzić niedobór energii energetycznej.

Gazowanie w przeciwieństwie do elektrowni na węgiel nie wymagają długiego planowania i budowy, zaś nakłady na ochronę środowiska nie są wysokie.

6. Komisja Gospodarcza Bundestagu 17 stycznia 1990 r. przedyskutuje z udziałem zainteresowanych swoje sprawozdanie z wizyty w Polsce oraz możliwości realizacji dyskutowanych bilateralnie problemów rozwoju współpracy RFN-PRL.

Przyjmą rewizytę delegacji naszego Sejmu w maju 1990 r. z posłem R. Bugajem.

Karski

Otrzymują: Mazowiecki, Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Kamiński, Syryjczyk, Trzeciakowski, Baka, Kuczyński, Olechowski, Sarewicz, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Kulski, Makarczyk, Fekecz, Padlewski, Staniszewski, Szymański

Nr 92

Kolonia, 22 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do wicepremiera i ministra finansów o stanowisku rządu RFN w sprawie pożyczki stabilizacyjnej dla Polski

Szyfrogram nr 0-3883/IV
z Kolonii nadany 22.12.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 22.12.89 g. 23.00

Natychmiast

Balcerowicz

W wyniku naszych interwencji minister Waigel – przekazał 22 bm. listem następujące stanowisko w sprawie wkładu RFN w pożyczkę stabilizacyjną:

- rząd RFN stworzy dla Kreditanstalt Fuer Wiederaufbau możliwość otwarcia dla Polski linii kredytowej w Deutsche Mark, w równowartości 250 mln USD,

- kredyt może być wykorzystywany równoległe do środków uruchamianych przez innych kredytodawców,

- warunki dla wykorzystywania i zobowiązań spłaty powinny być zasady, jakie będą uzgodnione między rządem Polski a USA i pozostałymi kredytodawcami,

- oprocentowanie winno być wynegocjowane z KFW w oparciu o stopę rynkową,

- przewiduje się, że KFW przekaże NBP w najbliższych dniach projekt porozumienia, po czym niezwłocznie będą mogły być podjęte negocjacje.

Mimo wysiłków /w Min. Finansów, Gospodarki i Urzędzie Kanclerskim/ nie udało się uzyskać stanowiska rozmówców od jakiego poziomu środków, fundusz powinien być uruchamiany i do jakiej wysokości możemy bez konsultacji z krajami uczestniczącymi w funduszu korzystać ze środków.

List Waigla wysyłamy 22 bm. pocztą kapitańską.

Karski

Nr 93

Kolonia, 22 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do wicepremiera, ministra finansów, podsekretarza stanu w MSZ i podsekretarza stanu w Ministerstwie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą o rozmowie z sekretarzem stanu w Ministerstwie Gospodarki RFN Dieterem von Würzenem w sprawie polsko-niemieckiej współpracy gospodarczej

Szyfrogram nr 0-3919/IV

z Kolonii nadany 22.12.89 g. 18.50

Rozszyfrowano 23.12.89 g. 20.00

Balcerowicz, Kulski, Wójcik

Ze spotkania z sekretarzem Stanu von Wuerzenem 22 bm., przy udziale Floetha.

1. Rozwój wydarzeń w NRD raz zbliżenie w kontaktach z tym krajem nie wpłynie na wolę realizacji ustaleń przyjętych w czasie wizyty Kohla. Podjęte zostały decyzje wewnętrzne realizacji tych ustaleń.

2. Komisja Mieszana, planowana na marzec, winna koncentrować się na praktycznych aspektach działań w celu efektywnego wykorzystania ram kredytowych oraz rozwoju współpracy inwestycyjno-kapitałowej, zwłaszcza między średnimi i małymi przedsiębiorstwami. W szczególności należy zastanowić się nad formami doskonalenia działalności informacyjno-kontraktowej oraz aktywizacji działań polskich inwestorów. Istotne będą pozytywne skutki programu stabilizacyjnego.

3. Decyzja RFN w sprawie udziału w pożyczce stabilizacyjnej 250 mln USD przekazana została 9 bm. sekretarzowi ds. USA. Zakładają oprocentowanie rynkowe z uwzględnieniem najniższych stawek oprocentowania. KFW będzie gotowy do negocjacji umów na początku stycznia, przy założeniu uzgodnienia letter of intent z MFW oraz memorandum of understanding.

4. Hermes został formalnie uruchomiony. Są zadowoleni z pierwszego spotkania Komitetu Kredytowego. Ponownie proszą o określenie priorytetów na bieżące zakupy zaopatrzeniowe (250 mln DM). Projekty porozumień w sprawie Jumbo są przygotowane. Sugerują zawarcie porozumień w I kwartale.

5. Decyzje EWG w sprawie zniesienia kontyngentów autonomicznych, zwiększenia kontyngentów tekstylnych oraz przyznania GSP poprawią dostęp do rynku. Proszą, aby przy zwiększeniu dostaw towarów wrażliwych zachować umiar oraz przeciwdziałać cenom dumpingowym.

Są zaniepokojeni zwłoką ze strony Min. Pracy w negocjowaniu umowy o zatrudnieniu w oparciu o kontrakty o dzieło.

6. Są zainteresowani udziałem Siemens w uruchomieniu nowej międzynarodowej centrali telefonicznej oraz w podjęciu w Polsce produkcji central na zasadzie joint w tym o wybór polskiego partnera do j.v. (alternatyw ZWUD lub Elwro). Zwracają uwagę, że oferta Siemens uwzględnia aktualne decyzje COCOM oraz, że technologia Siemens będzie wykorzystywana w programie modernizacji łączności w NRD.

Karski

Otrzymują: Mazowiecki, Balcerowicz, Ambroziak, Czyrek, Kucharski, Kuroń, Syryjczyk, Trzeciakowski, Baka, Wójcik, Kuczyński, Olechowski, Sarewicz, Misztal, Jasik, Skubiszewski, Kulski, Fekecz, Mąkosa, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 94

Kolonia, 28 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu Studiów i Planowania MSZ i dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z pełnomocnikiem rządu RFN ds. rozbrojenia i kontroli zbrojeń Josefem Holikiem w sprawie sytuacji Polski i Europy wobec procesu zbliżania się państw niemieckich

Szyfrogram nr 0-4039/IV
z Kolonii nadany 28.12.89 g. 11.30
Rozszyfrowano 28.12.89 g. 17.50

Nowak – Fekecz

Z rozmowy z ambasadorem Holikiem, pełnomocnikiem rządu federalnego ds. Rozbrojenia i Kontroli Zbrojeń.

1. Poinformowałem H. o kształtowaniu się sytuacji gospodarczej i społeczno-politycznej w Polsce oraz realizowanych przez rząd programie przyspieszenia zasadniczych zmian ekonomicznych, w kierunku przełamania zjawisk kryzysowych i osiągnięcia stabilizacji. H. stwierdził, iż zawarcie porozumienia z MFW otwiera drogę do pomocy Zachodu (w tym RFN) dla Polski obejmującej m.in. kredyty Banku Światowego oraz restrukturyzację polskiego zadłużenia. Interesował się skalą społecznego poparcia i zaufania do programu reform, a także problemem wprowadzenia wewnętrznej wymienności złotych.

2. H. sam zapytał, czy nie jesteśmy zaniepokojeni szybkim tempem zbliżania się obu państw niemieckich. Oświadczyłem, że każdy kraj ma prawo do suwerennego działania, ale w przypadku RFN i NRD muszą zostać uwzględnione istotne interesy 4 mocarstw, państw sąsiednich i całej Europy.

H. podkreślał, że zbliżenie obu państw niemieckich nie wpłynie negatywnie na gospodarczy wymiar stosunków RFN-PRL, a nawet może je zintensyfikować.

Uważa, iż nie ma szans na osiągnięcie jedności Niemiec za cenę neutralizacji. Według niego, ZSRR nie zgodzi się na obecność zjednoczonych Niemiec w NATO. W tym kontekście podnoszony przez USA (Baker) postulat pozostania państwa ogólnoniemieckiego w Sojuszu Atlantyckim praktycznie oznacza, iż Amerykanie opowiadają się za status quo, tj. obecnością RFN i NRD w dotychczasowych blokach militarnych.

Według H., 10-punktowy plan Kohla nawiązuje do prezentowanych wcześniej koncepcji. Kanclerz nie mógł zawrzeć w nim nowych elementów dot. polskiej granicy zachodniej, ponieważ stojąc na gruncie Układu z 7.12.1970 r. mógł wyrazić tylko stanowisko RFN.

Zwróciłem uwagę rozmówcy, że jasne, niedwuznaczne stanowisko rządu RFN w sprawie ostateczności granicy na Odrze i Nysie jest szczególnie ważne dla Polski, ale również dla całej Europy (także w kontekście możliwości dalszego zbliżania się obu państw niemieckich). Dostrzega to w pełni szereg wybitnych polityków RFN (w tym prezydent von Weizsacker, minister Genscher) oraz społeczność międzynarodowa.

3. Zapytany o wyniki ostatniej sesji ministrów SZ NATO (14-15 bm.), H. stwierdził, iż RFN ocenia pozytywnie jej przebieg oraz tekst komunikatu końcowego. Dążenie do zaakcentowania politycznych funkcji NATO znalazło swój wyraz w wyważonym i bardziej niż dotychczas łagodnym języku komunikatu.

Stanowiące do niedawna kanon, rozważania nt. obrony i odstraszenia zostały zastąpione pojęciem „kooperatywnego bezpieczeństwa” obu bloków militarnych. Jest to – według H. – bardzo pozytywny sygnał.

4. Poproszony o ocenę roli i znaczenia bloków wojskowych w Europie, H. odparł, iż muszą one jeszcze przez długi czas pozostać elementem krajobrazu politycznego. Według H., spełniają one m.in. ważną rolę w procesie transformacji KS w kierunku demokracji parlamentarnej, pluralizmu politycznego i gospodarki rynkowej.

O ile przemiany w Polsce mają charakter uporządkowany, o tyle w NRD, CSRS, Rumunii proces reform przebiega burzliwie, a rezultaty nie są zupełnie pewne.

Wprowadzie wiceminister SZ ZSRR – Pietrowski, zapowiedział wycofanie 650 tys. żołnierzy radzieckich z państw UW, to jednak nie określił dokładnych szczegółów i terminów.

RFN jest przekonana, że USA nie wycofają się całkowicie z Europy, co wpłynie też na stanowisko ZSRR.

W tym kontekście H. zgłosił sugestię do rozważania, by Polska akcentowała pozostawienie na jej terytorium szczątkowego kontyngentu wojsk radzieckich, co uzasadniałoby – jego zdaniem – pozostanie wojsk ZSRR w NRD, zwłaszcza na tle nasilających się żądań CSRS i Węgier odnośnie całkowitego wycofania z ich terytoriów wojsk ZSRR.

5. Zapytany o rolę i przyszłość broni atomowej krótkiego zasięgu, w tym w kontekście planowanych przez NATO ćwiczeń (Hilex) przewidujących jej użycie, H. odparł, iż – jego zdaniem – taktyczna broń atomowa w Europie nie ma w ogóle sensu,

bowiem nie może być użyta. Ponieważ jednak sytuacja polityczno-militarna w Europie nie jest do końca klarowna, dlatego broń ta – zdaniem wielu polityków – jest nadal potrzebna. Znaczenie przywiązania do odstraszającej roli taktycznej broni atomowej powoduje nacisk niektórych polityków (np. sekretarz generalny NATO Worner) na realizację programu ćwiczeń przewidujących użycie broni atomowej.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Janiszewski, Ziółkowski, Olechowski, Niezabitowska, Uzycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Jasik, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Gwiżdż, Morawski, Wałęsa, Miodowicz, Skubiszewski, Kulski, Majewski, Makarczyk, Miernik, Fekecz, Mąkosa, Nowak, Padlewski, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 95

Kolonia, 28 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z ambasadorem USA w RFN Vernonem Waltersem o kwestiach europejskich i międzynarodowych

Szyfrogram nr 0-4080/IV
z Kolonii nadany 28.12.89 g. 16.30
Rozszyfrowano 29.12.89 g. 13.20

Fekecz

1. Poinformowałem szeroko o realizowanym aktualnie przez rząd polski programie głębokich reform i przekształceń, służących jak najszybszemu wprowadzeniu gospodarki rynkowej i stabilizacji ekonomicznej. Wskazałem na potrzebę dalszej konkretnej pomocy Zachodu, pozytywnie oceniając porozumienie z MFW.

Walters stwierdził, że możemy liczyć na poparcie USA. Istnieje przychylny klimat w rządzie i osobiście u prezydenta Busha. Ocenia, iż możemy otrzymać w najbliższym czasie około 900 mln dolarów różnego rodzaju pomocy.

2. W sprawie spotkania ambasadorów 4 mocarstw w Berlinie Zach. W. stwierdził, że zostali zaskoczeni powyższą propozycją Rosjan. Jego przebieg wskazuje, że ZSRR chodziło głównie o sprawdzenie, czy mocarstwa zachodnie gotowe są do takiego spotkania i zademonstrowania faktu jego odbycia. Nie dyskutowano obecnej sytuacji Berlina, ani jego przyszłości, specjalnych uprawnień mocarstw, ani też przyszłości Niemiec.

Ze swej strony podkreślili propozycje Reagana z 1987 dot. rozbudowy roli Berlina jako centrum ruchu lotniczego, konferencji międzynarodowych i imprez sportowych. Nie przyjęto żadnych ustaleń politycznych ani terminu dalszych spotkań. Na depezę z relacją i pytaniem dot. ew. kontynuowania spotkań W. nie otrzymał dotąd stanowiska DS.

Podkreślenie słowa „stabilizacja” w komunikacie oznacza, iż również USA i Zachód nie chce destabilizacji NRD, rozruchów, prześladowań, rozliczeń itd. Chce, aby NRD rozwijała się normalnie, by odbyły się tam wolne wybory, w których społeczeństwo wypowie się nt. swojej przyszłości.

Przy okazji ocenił, iż Rosjanie nie mają pełnego i właściwego rozeznania sytuacji w NRD. USA studiują złożoną przez burmistrza BZ Mompera inicjatywę dopuszczenia mieszkańców tego miasta do uczestnictwa w wyborach do Bundestagu w końcu 1990 r.

3. Na pytanie dot. stosunków USA do 10-punktowego planu Kohla, W. stwierdził, iż od dawna opowiadają się za zjednoczeniem Niemiec, ale nie zrobią niczego „co mogłoby prowadzić do awantury”. Rozumiejąc trudną sytuację ZSRR i osobiście Gorbaczowa nie mają zamiaru upokarzać ZSRR, przysparzać mu kłopotów i zaostrzać na tym tle wzajemne stosunki. Wszystkie problemy w tym zakresie muszą być rozwiązane za zgodą ZSRR. Jeśli społeczeństwo NRD po wolnych wyborach zdecyduje się na zjednoczenie, to powstanie nowa sytuacja, którą trzeba będzie się zająć razem ze Związkiem Radzieckim.

W. podkreślał, że zjednoczone Niemcy nie mogą być neutralne. W tym kontekście W. nawiązał do sygnalizowanej ogólnie przez wiceministra Pietrowskiego gotowości ZSRR wycofania swych wojsk z innych państw UW. Stwierdził, że trzeba zacząć od zrealizowania propozycji Busha redukcji wojsk USA i ZSRR w Niemczech do poziomu 275 tys. osób. Oznacza to dla USA redukcję 30 tys. a ZSRR 120 tys.

4. Odnośnie gwarancji dla polskiej granicy zachodniej, to zdaniem W. trzeba realnie ocenić, iż Kohl nie mógł obecnie nic więcej powiedzieć. W RFN mieszka bowiem około 12 mln osób pochodzących z byłych terenów wschodnich Niemiec, rozpoczyna się także kampania wyborcza do Bundestagu. RFN ponadto nie graniczy bezpośrednio z Polską.

5. Oceniając wydarzenia w Rumunii, W. uznał je za kolejny etap przełamywania stalinizmu. Żałuje, że przyniosły one tyle ofiar. Uważają, że lepsze byłoby osądzenie Ceausescu w normalnym trybie, jednakże rozumieją okoliczności podjętych decyzji /konieczność złamania oporu służby bezpieczeństwa/.

Karski

Otrzymują: Jaruzelski, Mazowiecki, Kozakiewicz, Stelmachowski, Kiszczak, Ambroziak, Czyrek, Siwicki, Geremek, Ziółkowski, Olechowski, Użycki, Górnicki, Sarewicz, Misztal, Cepak, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Makarczyk, Fekecz, Mąkosza, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański

Nr 96

Kolonia, 29 grudnia 1989 r.

Ambasador Ryszard Karski do dyrektora Departamentu IV MSZ o rozmowie z ambasadorem ZSRR w RFN Julijem Kwicinskim o kwestiach europejskich i międzynarodowych

Szyfrogram nr 0-4147/IV
z Kolonii nadany 29.12.89 g. 17.30
Rozszyfrowano 30.12.89 g. 17.30

Fekecz

Z rozmowy z amb. ZSRR Kwicińskim 29.12.89 r. /wrócił 27.12.89 z Moskwy/

1. Sprawa spotkania ambasadorów 4 mocarstw w Berlinie Zach. zwołane na wniosek amb. Koczemasowa. Rosjanie zaproponowali omówienie stanu i perspektyw stosunków RFN-NRD oraz sytuacji w Berlinie. Ambasadorowie zachodni nie podzielili tej propozycji i wyszli z inicjatywą omówienia propozycji Reagana z 1987 roku. W rezultacie dyskutowano głównie kwestię ruchu powietrznego z i do Berlina, imprez sportowych /łącznie z Olimpiadą/ oraz wykorzystania miasta jako miejsca międzynarodowych kongresów. Nie ustalono terminu następnego spotkania.

Radzieckim chodziło szczególnie o kontrolowanie tempa rozwoju stosunków NRD-RFN, ściśle przestrzeganie porozumienia czterostronnego dot. BZ z 1971 r.

W dyskusji widoczna była generalnie zgodność co do potrzeby stabilizacji w NRD i w stosunkach NRD – RFN, istnienia granicy państwowej między obu państwami itp. Zapytany czy intensywnie realizowany program zbliżenia i integracji gospodarczej obu państw niemieckich nie wpłynie negatywnie na zaangażowanie RFN we współpracę z Polską i ZSRR – K. odparł, iż premier Spath na podobne /postawione mu 10 dni temu/ pytanie udzielił poniższej wypowiedzi:

„ Gros wysiłku gospodarki RFN i rządu zostanie w najbliższym czasie skierowane na NRD, tak by b.szybko doprowadzić do przybliżenia a następnie wyrównania poziomu życia obywateli obu państw.

Zaangażowanie RFN w krajach reformatorskich EW – tj. Polsce, Węgrzech, Czechosłowacji i innych z natury rzeczy musi być „różnicowane” tj. dostosowane do warunków jakie te kraje zafundują kapitałowi i firmom RFN. Nie zapominamy jednak historycznego wkładu Gorbaczowa dla procesu demokratyzacji Europy Wsch. oraz ogromnych zasług w rozwiązywaniu problemu niemieckich uchodźców latem 89 r.”

2. Ocena sytuacji w Rumunii.

Według rozmówcy rewolucja, która się tam dokonała, została bezpośrednio wywołana przez całkowicie nie uzasadniony rozkaz użycia broni wobec demonstrantów. Front Ocalenia Narodowego opiera się przede wszystkim na wojsku, osobach represjonowanych przez reżim NC oraz odsuniętych poprzednio działaczach komunistycznych. Rumunia pozostaje nadal członkiem UW. Struktury państwa pozostają w zasadzie te same.

3. Milionowa partia komunistyczna zdaniem K. ma szansę odgrywania również w przyszłości poważnej roli w życiu politycznym Rumunii /m.in. z uwagi na fakt niezorganizowania się dotąd opozycji i krótkiego okresu do wyborów w kwietniu 1990 r./ Jednakże pod warunkiem, że zdoła się – w świadomości społecznej – skutecznie i jednoznacznie oderwać od niechlubnej przeszłości z okresu rządów NC.

Karski

Otrzymują: Ambroziak, Czyrek, Użycki, Olechowski, Sarewicz, Jasik, Józwiak, Olesiak, Rakowski, Skubiszewski, Kulski, Majewski, Makarczyk, Nowak, Rapacki, Staniszewski, Szymański